

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 306

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

52. sējums
2009. gada 16. decembris

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs	Lappuse
	I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	454. plenārā sesija 2009. gada 10. un 11. jūnijā	
2009/C 306/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES un Ziemeļamerikas valstu transatlantiskās attiecības gaisa transporta jomā – regulējuma patiesa konverģence" (izpētes atzinums)	1
	III Sagatavošanā esoši tiesību akti	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	454. plenārā sesija 2009. gada 10. un 11. jūnijā	
2009/C 306/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Eiropas rūpnieciskā īpašuma tiesību stratēģija" COM(2008) 465 galīgā redakcija	7
2009/C 306/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Eiropas stratēģiskie pamatnorādījumi starptautiskai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā" COM(2008) 588 galīgā redakcija	13

LV

Cena:
EUR 4

(Turpinājums nākamajā lappusē)

2009/C 306/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte" COM(2008) 663 galīgā redakcija – 2008/0256 (COD)	18
2009/C 306/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru attiecībā uz cilvēkiem paredzēto zāļu farmakovigilanci groza Regulu (EK) Nr. 726/2004, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru" COM(2008) 664 galīgā redakcija – 2008/0257 (COD)	22
2009/C 306/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko farmakovigilances jomā groza Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm" COM(2008) 665 galīgā redakcija – 2008/0260 (COD)	28
2009/C 306/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par cilvēkiem paredzētām zālēm, kurām vajadzīga ārsta recepte, groza Regulu (EK) Nr. 726/2004, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru" COM(2008) 662 galīgā redakcija – 2008/0255 (COD)	33
2009/C 306/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu elektriskās un elektroniskās iekārtās (pārstrādāta redakcija)" COM(2008) 809 galīgā redakcija – 2008/0240 (COD)	36
2009/C 306/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA)" COM(2008) 810 galīgā redakcija – 2008/0241 (COD)	39
2009/C 306/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļā uz stratēģiju par invazīvajām sugām"" COM(2008) 789 galīgā redakcija	42
2009/C 306/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas stratēģija jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai. Saskaņota sistēma Eiropas Pētniecības telpā okeānu un jūru ilgtspējīgas izmantošanas veicināšanai"" COM(2008) 534 galīgā redakcija	46
2009/C 306/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata – ceļā uz drošu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas enerģētikas tīklu" COM(2008) 782 galīgā redakcija/2	51

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

454. PLENĀRĀ SESIJA 2009. GADA 10. UN 11. JŪNIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Ziemeļamerikas valstu transatlantiskās attiecības gaisa transporta jomā – regulējuma patiesa konverģence” (izpētes atzinums)

(2009/C 306/01)

Eiropas Savienības prezidentvalsts Čehijas Republika saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 15. decembra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“ES un Ziemeļamerikas valstu transatlantiskās attiecības gaisa transporta jomā – regulējuma patiesa konverģence”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 20. maijā. Ziņotājs – Jacek KRAWCZYK kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (11. jūnija sēdē), ar 143 balsīm par, 3 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Starpkontinentālajos pasažieru pārvadājumos ar gaisa transportu visnozīmīgākie ir maršruti, kas savieno ES un Ziemeļamerikas valstis. Pasažieru skaits šajos maršrutos 2007. gadā pārsniedza 60 miljonus, savukārt kravu apgrozība – 3,1 miljonu tonnu. Tātad, ja salīdzina gaisa satiksmes intensitāti starp dažādiem pasaules reģioniem, šajos maršrutos ir visintensīvākā satiksme.

1.2 Eiropas Savienība ir uzsākusi divpusējas sarunas ar Kanādu un ASV par atvērtas gaisa telpas (OAA) izveidi. Atvērta gaisa telpa nozīmē, ka abas puses tajā iegūst pilnīgu brīvību.

1.3 Komisija un Amerikas Savienotās Valstis 2007. gada 30. aprīlī parakstīja visaptverošu pirmā posma sarunu nolīgumu gaisa transporta jomā.

1.3.1 Lai arī pirmā posma sarunu nolīgums bija ļoti liels panākums, nav sasniegts tā galvenais mērķis, proti, atvērta gaisa telpa nav izveidota.

1.4 Transporta Padome 2009. gada 30. martā puda politisku nostāju, atbalstot ES un Kanādas nolīguma parakstīšanu.

ES un Kanādas samītā, kas notika Prāgā 2009. gada 6. maijā, tika panākta vienošanās par minētā nolīguma galīgo redakciju.

1.4.1 Eiropas Savienības un Kanādas nolīgums ir pirmais ES nolīgums, kas nodrošina tirgus pilnīgu atvērtību no satiksmes tiesību un ieguldījumu viedokļa, vienlaikus nodrošinot vēl nebijušu regulējuma konverģenci un sadarbību starp attiecīgajām struktūrām.

1.4.2 EESK atzinīgi vērtē ES un Kanādas nolīgumu gaisa transporta jomā, jo tas ir pirmais nolīgums, kas pilnībā atbilst ES ārpolitikas jaunajiem virzieniem, kas minēti Padomes 2005. gada secinājumos.

1.4.3 EESK pilnībā atbalsta Komisijas centienus sasniegt līdzīgus rezultātus ES un ASV otrā posma sarunās.

1.5 Saskaņā ar pirmā posma sarunu nolīguma 21. pantu Eiropas un ASV otrā posma sarunās, kas sākās 2008. gadā, jārisina šādi vienai vai abām pusēm īpaši nozīmīgi jautājumi: satiksmes tiesību tālāka liberalizācija, papildu iespējas ārvalstu uzņēmumiem veikt ieguldījumus, pasākumu vides jomā

ietekme, infrastruktūras ierobežojumi, kas kavē satiksmes tiesību īstenošanu, papildu iespējas piekļūt gaisa pārvadājumiem, kurus finansē valdība, un gaisa kuģu nodrošināšana ar apkalpēm. Interesētās personas Eiropā pauž cerību, ka otrā posma sarunās tiks uzlabota regulējuma konverģence.

1.5.1 EESK vēlas atgādināt, ka kavēšanās nav pieļaujama, un ES un ASV pilnvarotajiem pārstāvjiem pēc iespējas ātrāk (ņemot vērā praktiskās iespējas) būtu jāatsāk sarunas. Ja līdz 2010. gada novembrim nebūs ievērojams sasniegums, ES var apturēt noteiktas tiesības, kas piešķirtas ASV aviosabiedrībām.

1.5.2 Otrā posma sarunās īpašu uzmanību vajadzētu veltīt nodarbinātības jautājumiem. Jautājums par atbalstu darba ņēmējiem ir ļoti nozīmīgs. EESK rosina otrajā Forumā par nodarbinātības jautājumiem, kas notiks Briselē 2009. gada jūnijā, sniegt praktisku ieguldījumu, izstrādājot ieteikumus par nozīmīgiem sociāliem jautājumiem.

1.5.3 Izveidojot atvērtu gaisa telpu, palielināsies satiksme starp ES un ASV, un tas dažkārt var nelabvēlīgi ietekmēt vidi. EESK iesaka Komisijai veikt iespējamā nolīguma ietekmes uz vidi stratēģisku novērtējumu.

1.6 EESK uzskata, ka otrā posma sarunās prioritāri ir turpmāk minētie jautājumi, proti, nolīgumā jāatrisina šādi atvērtas gaisa telpas izveidei būtiski jautājumi:

- jāatceļ ierobežojumi attiecībā uz īpašumtiesībām un uzraudzību,
- jāaizliedz visa veida diskriminējoša tirdzniecības prakse,
- jāparedz tiesības veikt uzņēmējdarbību, tādējādi nodrošinot pārrobežu apvienošanās un iegādes iespējas un iespējas uzsākt uzņēmējdarbību,
- jāvienojas par pēc iespējas ciešāku sadarbību un konverģenci regulējuma jomā,
- jālikvidē nevajadzīgie šķēršļi, kas ASV noteikto pārmērīgo drošības pasākumu dēļ kavē ES iedzīvotāju pārvietošanos.

1.7 EESK aktīvi rosina Transatlantisko ekonomikas padomi (TEC) atbalstīt otrā posma sarunas, tās nosakot par svarīgu politisku prioritāti un dodot iespēju konsultēties, izmantojot Transatlantisko darba ņēmēju dialogu (TALD) un Transatlantisko vides dialogu (TAED), kā arī citus dialogus, kas oficiāli ir saistīti ar TEC.

1.8 ES un ASV sarunu otrā posma nolīgums jāizstrādā, pamatojoties uz ES un Kanādas nolīgumu gaisa satiksmes jomā. Pārmaiņas ir iespējamas – tas ir galvenais secinājums pēc ES un Kanādas sarunām.

2. Ievads

2.1 Statistikas biroja dati par starpkontinentālajiem pasažieru pārvadājumiem ar gaisa transportu liecina, ka šajā jomā visnozīmīgākie ir maršruti, kas savieno ES un Ziemeļamerikas valstis. Pasažieru skaits šajos maršrutos 2007. gadā pārsniedza 60 miljonus (pieaugums salīdzinājumā 2006. gadu bija 5,6 %;

pasažieru skaits šajos maršrutos veidoja 22,3 % no ES 27 dalībvalstu ārējās satiksmes pasažieru skaita).

2.2 Saskaņā ar Starptautiskās gaisa transporta asociācijas (IATA) datiem pasažieru skaits Ziemeļatlantijas maršrutā starp Ziemeļameriku un Eiropu (tostarp Krieviju) 2007. gadā palielinājās par 7,6 %, sasniedzot 57,3 miljonus (dati salīdzinājumā ar 2006. gadu). Tātad, ja salīdzina satiksmes intensitāti starp dažādiem pasaules reģioniem, šajos maršrutos ir visintensīvākā gaisa satiksme.

2.3 Kravu apgrozība pārvadājumos starp Ziemeļamerikas un Eiropas valstīm 2007. gadā pārsniedza 3,1 miljonu tonnu, kas nozīmē, ka tas ir viens no trim nozīmīgākajiem transporta ceļiem pasaulē.

2.4 ES un ASV gaisa satiksmes tirgus apjomīgumu ietekmē ģeogrāfiskie, kultūras un ekonomiskie faktori. Eiropas Savienības un ASV īpatsvars pasaules tirdzniecībā 2007. gadā bija 40 %, un, pasaules mērogā analizējot tiešo ārvalstu investīciju apjomu, minēto valstu īpatsvars šajā jomā bija 60 %. Gaisa satiksme, bez šaubām, ir veicinājusi šos pasaulē apjomīgākos tirdzniecības darījumus un ieguldījumus. Ļoti ciešas ir arī Eiropas Savienības un Kanādas attiecības (ES ir otrais lielākais tiešais ieguldītājs Kanādā).

2.5 Ciešāka sadarbība regulējuma jomā veicina ES un Ziemeļamerikas valstu plašās ekonomiskās attiecības. Transatlantiskā ekonomikas padome, ko izveidoja 2007. gadā, ir augsta līmeņa forums, kur ES un ASV apspriež stratēģiskus jautājumus ekonomikas jomā, lai nodrošinātu regulējuma labāku konverģenci un veicinātu tirdzniecību un ieguldījumus. Pašreiz notiek pirmās sarunas par iespēju noslēgt visaptverošu ES un Kanādas tirdzniecības nolīgumu.

2.6 Ņemot vērā sadarbību regulējuma un ekonomikas jomā, Eiropas Savienība ir uzsākusi divpusējas sarunas ar Kanādu un ASV par atvērtas gaisa telpas (OAA) izveidi. Komisijas uzdevumā pirms pašreizējās krīzes veiktais pētījums liecina, ka, Eiropas Savienībai un ASV izveidojot atvērtu gaisa telpu, pasažieru no Eiropas Savienības un ASV skaits pirmajos piecos gados palielinātos vairāk nekā par 25 miljoniem, patērētājiem rastos priekšrocības vairāk nekā 15 miljardu EUR apmērā, Eiropas Savienībā un ASV būtu 80 000 jaunu darba vietu. Tas būtu iespējams šādu iemeslu dēļ:

- tiktu atcelti jaudas ierobežojumi (kas paredzēti divpusējos nolīgumos par gaisa satiksmes pakalpojumiem),
- uzlabotos aviosabiedrību savstarpējā sadarbība, tām ciešāk apvienojoties,
- samazinātos aviosabiedrību noteiktās cenas, ņemot vērā aizvien lielāko konkurenci.

2.6.1 Izveidojot atvērtu gaisa telpu, palielināsies satiksme starp ES un ASV, un tas dažkārt var nelabvēlīgi ietekmēt vidi, ņemot vērā emisiju apjoma pieaugumu, papildu atkritumus un trokšņu palielināšanos. Šie un citi ar vidi saistīti jautājumi jau ir izskatīti pagātnē, taču ne īpaši veiksmīgi.

2.7 Izveidojot atvērtu gaisa telpu, abas puses tajā iegūst pilnīgu brīvību, tiek atcelti ierobežojumi attiecībā uz ārvalstu uzņēmumu ieguldījumiem un rodas iespēja nomāt gaisa kuģus ar apkalpi uz nediskriminējošiem un pārredzamiem noteikumiem. Atvērta gaisa telpa nozīmē vispārējas saistības nodrošināt regulējuma konvergenci un saskaņot gaisa transporta standartus drošības un vides jomā.

3. ES un ASV pirmā posma sarunas

3.1 Komisija uzsāka sarunas par jaunu ES un ASV nolīgumu gaisa satiksmes jomā, pamatojoties uz pilnvarām, ko Transporta padome piešķīra 2003. gada 5. jūnijā.

3.2 Komisija un Amerikas Savienotās Valstis 2007. gada 30. aprīlī parakstīja visaptverošu pirmā posma sarunu nolīgumu gaisa transporta jomā, kas ir spēkā no 2008. gada 30. marta. Minētais nolīgums aizstāja pastāvošos divpusējos nolīgumus, ko bija noslēgušas dalībvalstis.

3.3 Turpmāk ir izklāstīti ES un ASV nolīguma gaisa transporta jomā nozīmīgākie noteikumi.

3.3.1 Piekļuve tirgum.

- Jēdziens "Kopienas pārvadātājs" dod iespēju ES avioliņijām veikt pārvadājumus uz ASV no ikvienas lidostas Eiropas Savienībā.
- Atcelti visi ierobežojumi starptautiskajos maršrutos starp ES un ASV.
- Atcelti visi cenu ierobežojumi visos maršrutos starp ES un ASV.
- Neierobežota kodu koplietošana ES, ASV un trešo valstu avioliņijās.
- ES avioliņijām paveras jaunas iespējas iznomāt gaisa kuģus ar apkalpi ASV uzņēmumiem izmantošanai starptautiskos maršrutos starp ASV un trešām valstīm.

3.3.2 Sadarbība regulējuma jomā

- Drošība: Amerikas Savienotās Valstis ir piekritušas ES prasībai, ka tām ir jāņem vērā drošības pasākumi, ko jau piemēro Eiropas Savienībā.
- Drošums: izveidots konsultāciju mehānisms iespējamo drošuma problēmu risināšanai un atzīts, ka ar drošumu saistītie pienākumi jānosaka ES līmenī.
- Apvienotā komiteja: apvienotās komitejas izveide, paredzot tās atbildību tādu jautājumu risināšanā, kas saistīti ar nolīguma interpretāciju un īstenošanu, ieskaitot sociālos jautājumus.
- Konkurence: apņemšanās sekmēt saskanīgu pieeju regulējuma jomā.
- Valsts subsīdijas un atbalsts: atzīts, ka valsts subsīdijas var izkropļot konkurenci. Apvienotajai komitejai jāapkopo jautājumi, uz kuriem norādījušas abas puses.

— Vide: atzīts, ka ASV aviosabiedrībām maršrutos starp dalībvalstīm var uzlikt nodokli par aviācijas degvielu, ja abas attiecīgās dalībvalstis ir nolēmušas saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem atcelt pastāvošos noteikumus par atbrīvojumu no nodokļa.

3.3.3 Īpašumtiesības un uzraudzība

- ASV avioliņijas: garantijas par ES valstu uzņēmēju īpašumtiesībām pieļaujamā apjomā, tostarp iespēja pārsniegt kopējā kapitāla 50 % sliekšni; garantijas, ka taisnīgi un rūpīgi tiks apsvērti darījumi, kas saistīti ar ES uzņēmēju ieguldījumiem ASV avioliņijās.
- ES avioliņijas: tiesības ierobežot ASV uzņēmēju ieguldījumus ES avioliņijās līdz līmenim, kas atbilst 25 procentiem balsstiesīgā pamatkapitāla. ASV atzīst visas Eiropas Savienības aviosabiedrības, kas ir ES vai Eiropas kopējās gaisa telpas (ECAA) valstu uzņēmēju īpašumā vai uzraudzībā.
- Trešo valstu avioliņijas: ASV vienpusēji atzīst ES īpašumtiesības uz ikvienu Eiropas ekonomikas zonas (EEA), ECAA un 18 Āfrikas valstu aviosabiedrību un/vai tās tiesības veikt to uzraudzību.

3.3.4 Citi jautājumi

- Lidlauka pakalpojumi: tradicionālie noteikumi, kas nodrošina piekļuvi lidlauka pakalpojumiem.
- Uzņēmējdarbība: noteikumi, piemēram, par tiesībām izveidot birojus, nodarbināt personālu un tirdzniecības aģentus otras puses teritorijā.
- Datorizētās rezervēšanas sistēmas: ASV ir atzinusi noteikumus, kas Eiropas uzņēmumiem, kuri nodrošina minētos pakalpojumus, dod tiesības veikt uzņēmējdarbību tās teritorijā. Savienotajām Valstīm šajā jomā tomēr jāuzņemas saistības, ņemot vērā Vispārējo vienošanos par pakalpojumu tirdzniecību (GATS) un Pasaulē tirdzniecības organizācijas (PTO) noteikumus.

3.4 Pirmā posma sarunu nolīgums bija svarīgs solis ceļā uz atvērtu gaisa telpu. Ar nolīgumu tika noteikti svarīgi principi sadarbībai regulējuma jomā un izveidota apvienotā komiteja, lai pārraudzītu šīs sadarbības attīstību. Turklāt tika atcelti daži ierobežojumi, kas kavēja piekļuvi tirgum.

3.5 Lai arī pirmā posma sarunu nolīgums bija ļoti liels panākums, nav sasniegts tā galvenais mērķis, proti, atvērta gaisa telpa nav izveidota. Nolīguma noteikumi nenodrošina līdzvērtīgu piekļuvi tirgum, proti, ASV aviopārvadātājiem ir pilnībā garantētas pietās brīvības tiesības Eiropas Savienībā, savukārt ES aviopārvadātājiem ASV tirgū šādu tiesību nav (pietās brīvības tiesības ir aviopārvadātāja tiesības veikt pārvadājumus no savas valsts uz otras puses teritoriju un pēc tam uz trešām valstīm). Dažos gadījumos tirdzniecības prakse ir izdevīga ASV aviopārvadātājiem (piemēram, *Fly America* programma). Visbeidzot nolīgums ASV investoriem dod iespēju ES aviosabiedrībās iegūt vairāk balsstiesīgo akciju (49 %) nekā ES investori var iegūt ASV aviosabiedrībās (25 %).

3.6 Abas puses vienojās uzsākt otrā posma sarunas 60 dienas pēc pirmā nolīguma stāšanās spēkā.

4. ES un Kanādas nolīgums gaisa transporta jomā

4.1 Pēc pirmā posma sarunu nolīguma noslēgšanas ar ASV, Padome 2007. gada oktobra sākumā pilnvaroja Komisiju uzsākt sarunas par ES un Kanādas nolīgumu gaisa transporta jomā. Pēc četrām sarunu kārtām un ņemot vērā 2008. gadā Kvebekā notikušā ES un Kanādas samita norādes, Komisija 2008. gada 30. novembrī sagatavoja ES un Kanādas nolīguma projektu. Transporta Padome 2009. gada 30. martā puda politisku nostāju, atbalstot ES un Kanādas nolīguma parakstīšanu. ES un Kanādas samītā, kas notika Prāgā 2009. gada 6. maijā, tika panākta vienošanās par minētā nolīguma galīgo redakciju

4.2 Turpmāk ir izklāstīti nolīguma projekta nozīmīgākie noteikumi.

4.2.1 Sadarbība regulējuma jomā:

- "vienas pieturas" drošība un cieša sadarbība,
- īpaša uzmanība sadarbībai vides jautājumos – vienošanās, ka sadarbības šajā jomā ir ļoti svarīga, un abu pušu rīcības brīvība pasākumu īstenošanā,
- skaidra vienošanās par sociālo jautājumu nozīmi, sadarbība šajos jautājumos ar apvienotās komitejas starpniecību,
- apvienotās komitejas nozīme nolīguma īstenošanas pārraudzībā
- drošības standartu savstarpēja atzīšana un cieša sadarbība,
- tirdzniecības mehānisms, kas dod iespēju īstenot pasākumus diskriminējošas prakses vai netaisnīgas attieksmes gadījumā.

4.2.2 Satiksmes tiesības un ieguldījumi: nolīgums paredz četros posmos pakāpeniski atcelt satiksmes tiesību ierobežojumus un pakāpeniski atvērt ieguldījumu un kontroles sistēmu, proti,

- pirmajā posmā tiks atcelti visi pastāvošie ierobežojumi satiksmē starp ES un Kanādu,
- otrajā posmā Kanāda dos iespēju veikt ieguldījumus tās aviosabiedrībās līdz 49 %, un pēc tam Kanādas aviosabiedrības iegūs papildu satiksmes tiesības,
- trešajā posmā abas puses dos iespēju otras puses aviosabiedrībām izveidot uzņēmumus to teritorijā; aviosabiedrības iegūs tiesības veikt parvadījumus no savas valsts uz otras puses teritoriju un pēc tam uz trešām valstīm (piektās brīvības pilnas tiesības),
- ceturtais posms – īpašumtiesības un kontroles tiesības uz 100 procentiem otras puses aviosabiedrību kapitāla, kā arī kabotāžas tiesības.

4.3 ES un Kanādas nolīgums ir pirmais Eiropas Savienības nolīgums, kas nodrošina tirgus pilnīgu atvērtību no satiksmes tiesību un ieguldījumu viedokļa, kā arī vēl nebijušu regulējuma konvergenci un sadarbību starp attiecīgajām struktūrām.

4.4 EESK atzinīgi vērtē ES un Kanādas nolīgumu gaisa transporta jomā, jo tas ir pirmais nolīgums, kas pilnībā atbilst ES ārpolitikas jaunajiem virzieniem, kas minēti Padomes 2005. gada secinājumos.

4.5 EESK pilnībā atbalsta Komisijas centienus sasniegt līdzīgus rezultātus ES un ASV otrā posma sarunās.

5. ES un ASV otrā posma sarunas

5.1 Saskaņā ar pirmā posma sarunu nolīguma 21. pantu sarunu otrajā posmā jārisina šādi vienai vai abām pusēm īpaši nozīmīgi jautājumi:

- satiksmes tiesību tālāka liberalizācija,
- papildu iespējas ārvalstu uzņēmumiem veikt ieguldījumus,
- pasākumu vides jomā ietekme un infrastruktūras ierobežojumi, kas kavē satiksmes tiesību īstenošanu,
- papildu iespējas piekļūt gaisa pārvadājumiem, ko finansē valdība, un
- gaisa kuģu nodrošināšana ar apkalpēm.

5.2 Kā liecina konsultācijas, ieinteresētās personas Eiropā pauž cerību, ka sarunu otrajā posmā tiks uzlabota regulējuma konverģence.

5.3 Iespējams, ka abas puses otrā posma sarunās varētu sasniegt labākus rezultātus jomās, kurās sadarbība tika uzsākta jau pirmā posma sarunās, piemēram,

- sadarbība drošības jautājumos: nepieciešami papildu centieni, lai abas puses savstarpēji atzītu drošības pasākumus, ko īsteno katra puse,
- drošums: abas puses ir vienojušās par ES un ASV nolīguma atsevišķu projektu, bet tas ir aizkavējies, ņemot vērā ASV bažas par ārzemēs esošajām remonta darbnīcām un Eiropas Aviācijas drošības aģentūras (EASA) nodevām un nodokļiem,
- vide: otrā posma sarunās abām pusēm jāapzina iespējas daudz ciešāk sadarboties vides jautājumos,
- konkurence: šajā jomā virzība uz priekšu ir ļoti svarīga, taču iespējams, ka to panākt būs sarežģīti, jo ES un ASV noteiktā kārtība atšķiras,
- apvienotā komiteja: ņemot vērā ar pirmā posma sarunu nolīgumu saistīto pieredzi, apvienotajai komitejai vajadzētu piešķirt plašākas pilnvaras īstenot pasākumus regulējuma jomā saistībā ar tādiem jautājumiem kā "uzņēmējdarbība" vai valsts subsīdijas un atbalsts.

6. Nodarbinātības jautājumi

6.1 Otrā posma sarunās sevišķa uzmanība jāvelta nodarbinātības jautājumiem. Īpaši vajadzētu pievērsties turpmākajam darbam saistībā ar daudzsoļošo iniciatīvu "ES un ASV aviācijas forums liberalizācijas un nodarbinātības jautājumos – pagātne, tagadne un nākotne", kas 2008. gada decembrī notika Vašingtonā, un tā rezultāti pēc iespējas būtu jāņem vērā šādās jomās: kopīgumi, individuālās tiesības līgumos, darba laiks, profesionālā izglītība, sociālās priekšrocības un arodbiedrību pārstāvība.

6.2 EESK rosina otrajā Forumā par nodarbinātības jautājumiem, kas notiks Briselē 2009. gada jūnijā, sniegt praktisku ieguldījumu, izstrādājot ieteikumus par nozīmīgiem sociāliem jautājumiem, kas saistīti ar atvērtas gaisa telpas tālāku īstenošanu. Jautājums par atbalstu darba ņēmējiem ir ļoti nozīmīgs, lai sekmīgi īstenotu otrā posma sarunu rezultātus.

6.3 Otrā posma sarunās jāizveido saikne ar Transatlantisko darba ņēmēju dialogu (TALD). EESK atzinumā par tematu "Transatlantiskās attiecības: kā palielināt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību?"⁽¹⁾ īpaši atbalsta ideju atjaunot TALD kā ES un ASV institucionālizēta dialoga sastāvdaļu. Turklāt EESK ierosina Transatlantiskās ekonomikas padomes padomdevēju grupā iekļaut Transatlantiskā darba ņēmēju dialoga un Transatlantiskā vides dialoga (TAED) dalībniekus.

7. Laika grafika nozīme

7.1 Noslēdzot pirmā posma sarunu nolīgumu, abas puses sākotnēji vienojās, ka otrā posma sarunās jāievēro šāds laika grafiks:

- 1. POSMS (2008. gada maijs – 2009. gada marts). Sarunu uzsākšana,
- 2. POSMS (2009. gada marts – 2010. gada novembris). ASV administrācijas lēmums par tiesību iespējamo apturēšanu, kas piemērojams praksē,
- 3. POSMS (2010. gada novembris – 2012. gada marts). Lēmums par satiksmes tiesību iespējamo apturēšanu – tā iespējamā īstenošana 2012. gada martā.

7.2 Ja līdz 2010. gada novembrim nebūs ievērojami sasniegumi, ES var nolemt apturēt noteiktas tiesības, kas piešķirtas ASV aviosabiedrībām. EESK vēlas atgādināt, ka laikam ir būtiska nozīme, un ES un ASV pilnvarotajiem pārstāvjiem pēc iespējas ātrāk (ņemot vērā praktiskās iespējas) būtu jāatsāk sarunas.

8. EESK prioritātes otrā posma sarunu nolīgumā

8.1 Otrā posma sarunu nolīgumā jāatrisina šādi atvērtas gaisa telpas izveidei būtiski jautājumi:

— jāatceļ ierobežojumi ES un ASV investoru īpašumtiesībām uz otras puses aviosabiedrībām, kā arī ierobežojumi to uzraudzības tiesībām. Pašreizējo ierobežojumu atcelšana pilnībā atbilstu ES un ASV 2007. gada aprīļa sammitā noslēgtā pamatnolīguma noteikumiem, kuros izteikts aicinājums abām pusēm novērst nevajadzīgus savstarpējus šķēršļus, kas kavē ieguldījumus,

— jāaizliedz visa veida diskriminējoša tirdzniecības prakse – tas īpaši attiecas uz *Fly America* programmu,

— jāparedz tiesības veikt uzņēmējdarbību, tādējādi nodrošinot pārrobežu apvienošanās un iegādes iespējas un iespējas uzsākt uzņēmējdarbību,

— jāvienojas par pēc iespējas ciešāku sadarbību un konvergenci regulējuma jomā,

— jārisina nodarbinātības jautājumi, kas saistīti ar pirmā posma sarunu nolīguma īstenošanu,

— jālikvidē nevajadzīgie šķēršļi, kas ASV noteikto pārmērīgo drošības pasākumu dēļ kavē ES iedzīvotāju pārvietošanos.

8.2 Ņemot vērā otrā posma sarunu nozīmi, tām jāpievērš pēc iespējas lielāka uzmanība, šo jautājumu iekļaujot Transatlantiskās ekonomikas padomes darba kārtībā. EESK aktīvi rosina Transatlantisko ekonomikas padomi atbalstīt otrā posma sarunas, tās nosakot par svarīgu politisku prioritāti un dodot iespēju konsultēties, izmantojot Transatlantisko darba ņēmēju dialogu (TALD) un citus dialogus, kas oficiāli ir saistīti ar TEC.

8.3 EESK iesaka Komisijai otrā posma sarunu sākumā veikt ietekmes uz vidi stratēģisku novērtējumu. Veicot stratēģisku ietekmes novērtējumu, lai apzinātu iespējamo negatīvo ietekmi uz vidi, ES un ASV sarunās to varētu novērst vai pēc iespējas mazināt.

8.4 Pamatojoties uz ES un Kanādas nolīgumu gaisa satiksmes jomā, būtu jāizstrādā ES un ASV sarunu otrā posma nolīgums. Pārmaiņas ir iespējamā – tas ir ES un Kanādas sarunu galvenais secinājums.

8.5 Eiropas Savienības nolīguma ar Kanādu sekmīga īstenošana, kā arī ES un ASV sarunu otrā posma veiksmīga noslēgšana varētu pozitīvi ietekmēt ES un Latīņamerikas valstu nolīgumu gaisa transporta jomā turpmāko attīstību.

9. Iespējamā nolīguma starptautiskie aspekti

9.1 Ņemot vērā ES un ASV tirgus nozīmi, abu pušu nolīgums varētu ievadīt jaunu aviācijas laikmetu pēc Čikāgas konvencijas.

⁽¹⁾ OV C 228, 22.9.2009., 32. lpp.

9.2 Radot īpaši labvēlīgus nosacījumus regulējuma konverģencei un atvērtībai un dodot arī iespējas uzsākt uzņēmējdarbību, ES un ASV nolīgums varētu aizstāt 1944. gada Čikāgas konvenciju, ja tā noteikumus pārņems citas līdzīgi domājošas valstis, un iespējams, ka aizvien vairāk valstu vēlēties pārskatīt savu politiku, lai izmantotu šā nolīguma principu priekšrocības.

Briselē, 2009. gada 11. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja
priekšsēdētājs
Mario SEPI

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

454. PLENĀRĀ SESIJA 2009. GADA 10. UN 11. JŪNIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Eiropas rūpnieciskā īpašuma tiesību stratēģija"

COM(2008) 465 galīgā redakcija

(2009/C 306/02)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 16. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Eiropas rūpnieciskā īpašuma tiesību stratēģija"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 19. maijā. Ziņotājs – RETUREAU kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 98 balsīm par, 3 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. EESK secinājumu kopsavilkums

1.1 Komiteja atbalsta Komisijas ierosināto Kopienas rūpnieciskā īpašuma stratēģiju. Tā no jauna vēlas uzsvērt dažus jautājumus, kas tika aplūkoti iepriekšējos atzinumos.

1.2 Pirmām kārtām Komiteja aicina dalībvalstis atbalstīt minēto stratēģiju gan saistībā ar nākamo Kopienas patentu, gan ar notiekošajām starptautiskajām sarunām, jo īpaši Pasaules intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) ietvaros. Pilsoniskā sabiedrība, kas domā par ilgtermiņa progresu un gaida efektīvus un reālus rezultātus, kuri ļautu ievērojami samazināt patentu saņemšanas un uzturēšanas izmaksas, negatīvi uztver pašlaik notiekošās debates par patentu maksas sadalījumu, kas kavē Kopienas patenta pieņemšanu.

1.3 Komiteja īpaši uzsver, ka jāatvieglo rūpnieciskā īpašuma tiesību pieejamība, jāuzlabo to aizsardzības efektivitāte un cīņa ar viltojumiem, kuriem parasti ir saistība ar organizēto noziedzību un kuri negatīvi ietekmē ekonomiku un uzņēmumus, un

dažkārt pat nopietni apdraud patērētājus (zāles, rotaļlietas, sadzīves tehnika u. tml.).

1.4 Tāpēc ir vajadzīga efektīvāka strīdu izšķiršanas sistēma, citas dalībvalsts galīgo spriedumu atzīšana (ekzekvatūras atcelšana), policijas un muitas pastiprināta un labi organizēta sadarbība.

1.5 Organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīvāka iesaistīšanās starptautiskajās sarunās ļaus nostiprināt ES pārstāvju nostāju un veicinās tehnoloģiju nodošanu mazattīstītajām valstīm, lai tādējādi izplatītu ilgtspējīgas tehnoloģijas.

2. Komisijas priekšlikumi

2.1 Paziņojumā ir aplūkota Eiropas rūpnieciskā īpašuma tiesību stratēģija, ņemot vērā minēto tiesību pieaugošo nozīmi vērtību radīšanas un inovācijas jomā, kā arī to lomu rūpniecības attīstībā, jo īpaši, raugoties no MVU aspekta.

2.2 Lai gan saskaņota Kopienas aizsardzība aptver lielāko nemateriālā rūpnieciskā īpašuma daļu, tas neattiecas uz pamatīpašumu, t. i., izgudrojumu patentiem. Neraugoties uz to, ka pastāv Kopienas sistēma, kuras pamatā ir Minhenes konvencija, minētajai sistēmai nav ne saskaņotas jurisdikcijas, ne vienotas judikatūras starp valstu tiesām, kuras patenti jomā piemēro vispārējās tiesības. Kopienas patenta pašreizējās izmaksas tiek uzskaitītas par pārlieku augstām, ņemot vērā izmaksas par tulkošanu valstu valodās.

2.3 Londonas nolīgums, ar ko paredz samazināt tulkošanas izmaksas, stājās spēkā 2008. gada 1. maijā, bet valodu jautājumi un summas, kas tiks pārskaitītas intelektuālā īpašuma valstu birojiem, vēl ir šķērslis galīgajam risinājumam.

2.4 Komisija uzskata, ka nesen ir panākts ievērojams progress saistībā ar Kopienas patentu, kas ļaus izveidot saskaņotu sistēmu, ar kuru varēs aizsargāt nemateriālo rūpniecisko īpašumu. Par to liecina, piemēram, Komisijas ieteikums Padomei sākt sarunas par tāda nolīguma pieņemšanu, ar ko izveido vienotu patentu strīdu izšķiršanas sistēmu ⁽¹⁾.

2.5 Komisija uzskata, ka "intelektuālā īpašuma sistēmai arī turpmāk būtu jādarbojas kā inovāciju katalizatoram un jāsekmē Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšana". Visbeidzot, Komisija izklāsta pasākumus, kas ļautu izveidot Eiropas rūpnieciskā īpašuma sistēmu, ar kuras starpniecību varētu efektīvāk cīnīties pret viltošanu.

3. Komitejas apsvērumi

3.1 Paziņojums iekļaujas priekšlikumu, pārdomu un analīžu kopumā, kas izstrādāts gadu gaitā kopš 70. gadu sākuma, kad neizdevās pieņemt Luksemburgas konvenciju par Kopienas patenta sistēmu. Komiteja, kas vienmēr ir atbalstījusi Kopienas patenta ieviešanu, atzinīgi vērtē ziņu par ievērojamu progresu, kas sasniegts pēdējā laikā.

3.2 Ar valodu saistītie argumenti, ko dažas dalībvalstis norāda kā iemeslu, lai nepieņemtu Komisijas priekšlikumus, nekad nav pārliecinājuši Komiteju. Komiteja uzskata, ka jautājumi par rūpniecisko īpašumu iekļaujas privāttiesību jomā un ka oficiālo valodu jautājums regulējams katras valsts konstitucionālajās tiesībās. Principā to nevajadzētu attiecināt uz privātiem līgumiem vai strīdiem, un tas nedrīkstētu kavēt īpašumtiesību attiecināšanu uz nemateriālo rūpniecisko īpašumu Kopienas līmenī.

3.3 Nevis juridiskajām un politiskajām debatēm, bet gan Eiropas ekonomikas, uzņēmumu, izgudrotāju un neapstrīdamu īpašuma tiesību turētāju interesēm jābūt uzmanības centrā, lai veicinātu vērtību un darba vietu izveidi, sevišķi mazos un vidējos uzņēmumos (MVU), kas praksē ir diezgan bezspēcīgi, lai aizsargātu savu rūpniecisko īpašumu pret pirātismu un viltošanu. Komitejas atzinumi par patentiem, cīņu pret viltošanu ⁽²⁾ un Kopienas patentu ⁽³⁾ joprojām ir aktuāli un paūz būtisku sociālu nepieciešamību pēc darba vietām un rūpniecības attīstības.

3.4 Minētais paziņojums papildina paziņojumu (COM(2007) 165 galīgā redakcija) par Eiropas patentu sistēmas stiprināšanu.

3.5 Mainīgā inovācijas vide

3.5.1 Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka inovācija kā konkurences priekšrocību dzinulis kļūst aizvien nozīmīgāka uz zinātnes atziņām balstītā ekonomikā. Zināšanu nodošana starp valsts pētniecības iestādēm, uzņēmumiem, privāto pētniecību un izstrādi ir būtiska Eiropas konkurētspējai. Komiteja ar lielu interesi uztver aicinājumu izveidot Eiropas zināšanu nodošanas sistēmu, kā arī atbalsta priekšlikumu patentaizsardzībā saskaņoti definēt un piemērot izņēmumu attiecībā uz pētniecību.

3.5.2 Iepriekšminētā Kopienas sistēma palīdzēs labāk apvienot fundamentālos pētījumus, pētniecību un izstrādi, kā arī novatorisku pielietojumu ieviešanu, efektīvāk nodrošināt visu ieinteresēto pušu tiesības, vienlaikus ievērojot fundamentālo pētījumu autonomiju, jo bieži vien nav iespējams iepriekš paredzēt pētniecības programmu praktisko piemērošanu. Tāpēc pētniecības programmās nevar ņemt vērā tikai pieprasījumu pēc rūpnieciskā pielietojuma. Turklāt pētniecība ir uz zinātnes atziņām balstīta ekonomikas un Lisabonas stratēģijas svarīgs elements.

3.5.3 Ņemot vērā minēto pieeju, dalībvalstīm vajadzētu turpināt izmantot iniciatīvu "Tiesību aktu labāka izstrāde", bet citām ieinteresētajām personām (izgudrotājiem, universitātēm, uzņēmumiem un galalietotājiem) jādod lielāka iespēja izdarīt apzinātu izvēli attiecībā uz rūpnieciskā īpašuma tiesību administrēšanu.

3.6 Rūpnieciskā īpašuma tiesību kvalitāte

3.6.1 Komiteja piekrīt viedoklim, ka Eiropas rūpnieciskā īpašuma tiesību sistēmai jāsekmē pētniecība, inovācija, kā arī zināšanu un tehnoloģiju izplatīšana, kas paver iespējas jauniem pētījumiem un pielietojumiem.

⁽¹⁾ SEC(2009) 330 galīgā redakcija, 20.3.2009.

⁽²⁾ OV C 116, 28.4.1999., 35. lpp. (ziņotājs – H. Malosse kgs) un OV C 221, 07.8.2001., 20. lpp. (ziņotājs – H. Malosse kgs).

⁽³⁾ OV C 155, 29.5.2001., 80. lpp. (ziņotājs – J. Simpson kgs) un OV C 112, 30.4.2004., 76. lpp. un 81. lpp. (ziņotājs – D. Retureau kgs).

3.7 Patenti

3.7.1 Tajā pašā laikā, izmantojot Kopienas patentu, jāatvieglo piekļuve rūpnieciskajam īpašumam un jānovērš, ka patentus izmanto, lai apietu aizsardzības sistēmu ar "patentu troļļu" starpniecību, kas izmanto patentu zemo kvalitāti (pārklāšanās, dublēšanās, pārāk sarežģīts vai pat nesaprotams prasību formulējums), lai piesavinātos cita izgudrojumus tādā veidā, ka tiek bloķēta jaunu patentu iegūšana vai rodas pārpratumi, kuru dēļ tiek pārkāpti konkurences noteikumi un noslogotas tiesas, kā arī apgrūtināta informācijas saprotamība un pieejamība un iepriekšējās reģistrācijas meklēšana.

3.7.2 Kopienas patentu vajadzētu piešķirt tikai īstiem izgudrojumiem, kas liecina par tehnisko progresu un kuriem ir reāls rūpniecisks pielietojums. Nav jāpieņem pieteikumi, kas nesatur nekādus patiesi novatoriskus elementus, un būtu jāveicina reālu, savstarpēji papildinošu patentu kopfondu veidošana, lai būtu iespējama daudzveidīga pielietošana. Pieteikumos vajadzētu precīzi uzskaitīt tehniskos jauninājumus, ko ievieš izgudrojums. Gan patenta izmantošanas, gan patentu īpašnieku strīdu gadījumā jāpiemēro to interpretācija šaurākā nozīmē.

3.7.3 Ekspertīzes un paraugprakses kodeksu izmantošana, lai uzlabotu iesniegto pieteikumu kvalitāti, ir ļoti svarīga, ņemot vērā, ka īpašniekiem salīdzinoši ilgu laiku būs izņēmuma tiesības apmaiņā pret publikāciju, kas ļautu izplatīt zināšanas, kā arī laist apgrozībā izgudrojumus, tādējādi veicinot rūpniecības pieprasījumu pēc licencēm.

3.7.4 Komiteja uzskata, ka patenta kvalitāte nodrošina būtisku garantiju licences pieteicējiem un rosina novatoriskus pielietojumus. Tāpēc Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumus šajā jomā, piemēram, par to, ka liela nozīme ir kvalitātiem zinātniskiem un tehniskiem noteikumiem par patentu pārbaudi, sadarbībai starp valsti un Eiropas izvērtētājiem, ka ir svarīgi pieņemt darbā kvalificētus izvērtētājus, kuri veido pamatu Kopienas kompetencei tehnoloģiju un pielietojumu jomā. Izvērtētāji un citi augsti kvalificēti eksperti ir svarīgi cilvēkresursi Kopienas patenta kvalitātes nodrošināšanas jomā. Komisijai vajadzētu vairāk uzmanības pievērst šim jautājumam, lai labākajiem speciālistiem nodrošinātu ētiskus un materiālos apstākļus, kas nepieciešami kvalitāšu pārbaudei veikšanai pieteikumu iesniegšanai un rūpniecības labā.

3.7.5 Saskaņā ar Komisijas priekšlikumu dalībvalstīm, kas piešķir patentus bez pārbaudēm un tādā bez garantijām, būtu jādomā par iesniegto patentu kvalitāti. Šajā sakarā Komiteja uzskata, ka dažos sarežģītos un neskaidros gadījumos šīm valstīm būtu jāizmanto valsts vai pat ārvalsti izvērtētāju vai ekspertu kompetence, lai uzlabotu iesniegto patentu kvalitāti.

3.7.6 Patentu birojiem stingri jāraugās, lai tiktu respektētas jomas, kurās saskaņā ar Minhenes konvenciju patenti nav piešķirami, piemēram, programmatūras, uzņēmējdarbības metodes, algoritmi, cilvēka ķermeņa elementi (ģēni vai citi⁽⁴⁾), kas pieder pie nepatentējamiem zinātniskiem atklājumiem.

3.7.7 Lai gan teorētiski Kopienas patenta ilgums ir 20 gadi (TRIPS nolīgumi), praktiski vidējais ilgums ir no 5 līdz 6 gadiem informācijas un sakaru tehnoloģijas (IST) jomā, un no 20 līdz 25 gadiem zālēm. Citiem vārdiem sakot, vidējais ilgums ir no 10 līdz 12 gadiem. Lietderīgajiem modeļiem reālais patenta ilgums ir vēl īsāks.

3.8 Preču zīmes

3.8.1 Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu sākt Kopienas preču zīmju sistēmas padziļinātu izpēti un cer, ka tiks izvēsta sadarbība starp Eiropas Patentu biroju un valsti patentu birojiem.

3.9 Citas tiesības

3.9.1 Komiteja atbalsta arī ierosināto novērtējumu attiecībā uz iegūstamām augu šķirnēm, kuras nevajadzētu jaukt ar ĢMO. Komiteja piekrīt, ka vajadzīga sabiedriska apspriešana par iespēju nodrošināt aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes ražojumiem, kas nav tipiski lauksaimniecības produkti.

3.9.2 Komiteja uzmanīgi sekos pasākumiem saistībā ar ACN un AĢN – aizsargātiem lauksaimniecības produktu un alkoholo dzērienu apzīmējumiem. Komiteja uzskata, ka šos aizsargājamus apzīmējumus var attiecināt arī uz dažiem tipiskiem ražojumiem, kas nav pārtikas produkti, piemēram, amatnieku izstrādājumi. Tā cer, ka arī citas norādes, kas palielina izstrādājuma vērtību, piemēram, to bioloģiskais vai ilgtspējas aspekts, attiecīgā gadījumā tiks minētas marķējumā kopā ar apzīmējumiem, pat ja tas nav obligāts minēto apzīmējumu piešķiršanas nosacījums.

3.9.3 Jautājumā par automašīnu rezerves detaļu tirgu, ko Komisija vēlas liberalizēt, Komiteja norāda uz zināmu pretrunu starp šo liberalizācijas politiku un dizainparaugu aizsardzību. Neraugoties uz to, Komiteja ir pieņēmusi atzinumu⁽⁵⁾, kurā tiek atbalstīta šāda virzība. Tomēr jāņem vērā, ka runa ir par izņēmuma tiesību pārkāpumu un ka ražotāju pienākums ir piegādāt oriģinālas rezerves detaļas noteiktā laika periodā, kas ir obligāts; šis pienākums neattiecas uz citiem ražotājiem. Loģiski būtu ievērot obligātās licences un tādu pašu materiālu izmantošanas principu tajos gadījumos, kad detaļām ir nozīme automašīnas konstrukcijas izturības nodrošināšanā.

⁽⁴⁾ Sk. direktīvu par biotehnoloģiju attiecībā uz atsevišķiem izolētiem ģēniem. (Direktīva 98/44/EK).

⁽⁵⁾ OV C 286, 17.11.2005., 8. lpp. (ziņotājs – V. Ranocchiaro kgs).

4. Rūpnieciskā īpašuma tiesības un konkurence

4.1 Tāpat kā Pirmās instances tiesa arī Komiteja uzskata: lai situācijās, kuras arvien biežāk atkarījas tādēļ, ka dažās valstīs samazinās zemas kvalitātes patentu vērtība, risinātu zināmas problēmas saistībā ar pretrunām starp piemērojamām tiesībām, arvien biežāk jāatsaucas uz tiesību pārkāpumu teoriju. Tādēļ vajadzētu ieviest reālu obligātās licences principu, kas paredzētu vienkāršu pieņemumu, ka jāizsniedz licence par pieņemamu cenu saskaņā ar godīgiem un nediskriminējošiem noteikumiem. Jebkurā gadījumā ārvalstu patenti attiecībā uz jomām, kas neietilpst Kopienas tiesībās vai ir ļoti zemas kvalitātes, nav jāatzīst par spēkā esošām un izpildāmām īpašumtiesībām.

4.2 Komisija uzskata, ka standartu noteikšana veicina labāku rūpniecisko vidi; savukārt Komiteja norāda, ka standartizācija, kas ir izdevīga patērētājiem un MVU, jāsteno atklāti un pārredzami. Komiteja atbalsta viedokli, ka būtiskas patentētas tehnoloģijas, kas tiek noteikta kā standarts, īpašnieks iegūst pārspīlēti lielu īpašumtiesību vērtību, ja konsultatīvā procesa laikā pirms standartu noteikšanas viņš ir slēpis savu patentu. Pret šādu izturēšanos būtu jāpiemēro sankcijas.

4.3 Nākotnē Kopienas patentam jānodrošina visaugstākais kvalitātes līmenis atbilstoši kritērijiem, ko Komisija noteikusi attiecībā uz Eiropas stratēģiju, kā arī specializēta jurisdikcijas sistēma, lai izvairītos no "patentu slazdiem" un citiem konkurences pārkāpumiem, kas visbiežāk balstās uz sliktas kvalitātes īpašumtiesībām. Sliktie patenti "izstumj" labos.

4.4 Komiteja pauž interesi par priekšlikumu veikt pētījumu par mijiedarbību starp intelektuālā īpašuma tiesībām un standartiem inovāciju veicināšanai. Tā piedalīsies paredzētajā apspriešanā par standartizāciju IST jomā, kurā tiks aplūkota arī minētā mijiedarbība.

4.5 Pašreizējā jaunu un sarežģītu tehnoloģiju attīstības periodā, kad viena izstrādājuma ražošanai tiek izmantoti daudzi atklājumi, izgudrojumi un patenti, ir vajadzīga sadarbības stratēģija, piemēram, izmantojot savstarpēju licenču sistēmas vai patentu kopfondus. Jāsaglabā līdzsvars starp ieinteresētajām personām, lai izvairītos no iespējamiem konkurences traucējumiem un "mazo izgudrotāju" tiesību pārkāpumiem, ņemot vērā milzīgo daudzumu patentu lielos uzņēmumos, no kuriem daži katru gadu ITS jomā saņem tūkstošiem jaunu patentu.

5. Mazie un vidējie uzņēmumi (MVU)

5.1 Globalizētā tirgū MVU un mikrouzņēmumiem⁽⁶⁾ ir ļoti grūti aizsargāt savas preču zīmes un patentes, ja tiem tādi ir, jo daudzi minētie uzņēmumi darbojas kā apakšuzņēmēji. Tomēr daudzi no tiem nesteidzas saņemt patentes – bieži vien infor-

mācijas trūkuma dēļ vai baidoties no sistēmas, kas ir sarežģīta un dārga. Dažkārt attiecīgajās valstīs piešķirtās izņēmuma tiesības tiek apietas, izmantojot tādās valstīs ražotus viltojumus, kur patentu īpašnieku tiesības nav aizsargātas.

5.2 Ņemot vērā iepriekš teikto, vienīgais piemērotais līdzeklis ir uzņēmējdarbības noslēpums, tomēr izstrādājumu ķīmiskās analīzes un rūpnieciskās spiegošanas dēļ noslēpumus ne vienmēr ir iespējams nosargāt. Piemēram, smaržu ražošanā nav patentu, jo tad vajadzētu publicēt sastāvdaļu ķīmisko formulu. Mūsdienās pašreizējās analīzes metodes liecina par to, ka uzņēmējdarbības noslēpums vairs nenodrošina aizsardzību un būtu jānosaka atbilstoša juridiskā aizsardzība sarežģītiem izstrādājumiem, piemēram, ieviešot sava veida autortiesības.

5.3 Nevēlēšanās saņemt patentes, kaut vai vien saņemšanas un pašreizējā Eiropas patenta atjaunošanas maksas dēļ, kavē tehnoloģiju nodošanu, jo ieinteresētie ieguldītāji nevar saņemt licences. Tas rada zaudējumus Eiropas ekonomikā. Tāpēc jāatbalsta un jāiedrošina MVU un mikrouzņēmumi izmantot rūpnieciskā īpašuma tiesības un pielietot tās saimnieciskās darbības stratēģijās, iesaistot dažādus uzņēmumus, kuru rīcībā ir patenti un kuri darbojas tajā pašā jomā, lai praksē ieviestu izgudrojumus, kas apvieno vairākus atklājumus. Jebkurā gadījumā rūpnieciskā īpašuma tiesību turētājs atrodas daudz labākā situācijā, lai ieinteresētu investorus vai saņemtu kredītu darbības izvēršanai.

5.4 Komiteja jau vairākkārt ir vērsusi uzmanību uz to, ka Eiropas rūpniecībai vajadzīgi kvalitatīvi un izmaksu ziņā pieejami patenti, kas ir derīgi visās Kopienas valstīs un kuri spēj dot impulsu iekšējam tirgum.

5.5 Ir vajadzīga arī ātra un samērā lēta strīdu izšķiršanas sistēma. Vajadzētu veicināt starpnieku izmantošanu atsevišķu konfliktu risināšanā. Alternatīvs risinājums ir strīdu izšķiršana šķīrējtiesā. Savukārt patentu tiesvedības sistēmai jābūt specializētai, viegli pieejamai un ātrai, lai nekavētu ekonomikas attīstību.

5.6 Runa ir par jautājumiem, kas ir sabiedrības interesēs, tāpēc ir grūti saprast, kāpēc tie netika risināti gadu gaitā. Tiesa, ļoti lieliem uzņēmumiem ir iespēja pašreizējā sistēmā iegūt patentes, radot ievērojamus ienākumus Eiropas Patentu birojam (EPB) un dalībvalstu patentu birojiem. Bet tas nav sistēmas mērķis. Mērķis ir veicināt inovāciju un rūpniecības attīstību, kas nes labumu uzņēmumiem un sekmē jaunu, kvalificētu darba vietu radīšanu, pat ja ir jāpiešķir līdzekļi, lai pašreizējās īpašumtiesības, kuras piešķir novatoriskiem uzņēmumiem un personām, kļūtu efektīvākas un plašākas.

⁽⁶⁾ Ļoti mazi uzņēmumi un mikrouzņēmumi.

5.7 Komiteja ir pārliecināta, ka ir jānodrošina personām, kuras uzņēmumā tiešā veidā sekmē inovāciju un patentēšanu, tiesības saņemt daļu no ienākumiem, kurus rada viņu jauninājumi (attiecas uz izgudrotāju, kas ir pieņemts darbā vai veic darbu pēc pasūtījuma). Šāds risinājums pastāv dažās valstīs, bet to vajadzētu plašāk izmantot, lai dotu lielāku impulsu inovācijām.

6. Intelektuālā īpašuma tiesību (IĪT) ievērošana

6.1 Komiteja jau vairākkārt dažādos atzinumos ir izteikusi savu viedokli par IĪT ievērošanu un cīņu pret pirātismu un viltošanu, bet visplašāk minētie jautājumi skarti atzinumā⁽⁷⁾, uz kuru tā īpaši vērš uzmanību.

6.2 Valstīm, kuras izsniegušas intelektuālā īpašuma patentus, jānodrošina piešķirto izņēmuma tiesību ievērošana, ņemot vērā vispārējo principu par tiesību pārkāpumu izslēgšanu. Viltošana ir smags novatorisku uzņēmumu interešu pārkāpums, kas grauj Kopienas rūpniecības zīmju kvalitāti un nopietni apdraud patērētājus. Turklāt MVU ir grūtības vieniem pašiem aizstāvēt savas intereses, un tiem ir vajadzīga konkrēta palīdzība.

6.3 Tiesību aktu, tiesu darbības un muitas kontroles kvalitāte uz ES robežām ir būtiska, lai cīnītos pret viltojumiem.

6.4 Tādēļ Komiteja atbalsta stingru Briseles I regulas ievērošanu un tiesu iestāžu un muitas sadarbību. Vienā dalībvalstī pieņemtos galīgos spriedumus būtu jāņem vērā visās citās dalībvalstīs bez ekzekvatūras prasības.

6.5 Saskaņā ar Kopienas tiesībām Komisijas atbalstītā kategoriska sabiedrības nostāja pret intelektuālā īpašuma tiesību un autortiesību pārkāpumiem attiecas arī uz viltojumu vai kopiju ražošanu tirdzniecības nolūkos; to Komiteja jau minēja iepriekšējos atzinumos. Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību nevar īstenot ar dažādiem represīviem pasākumiem. Jācinās ar lielajiem viltojumu ražotājiem un organizētās noziedzības ķēdēm, lai pārtrauktu nozares darbību, kas kavē dalībvalstu izaugsmi un nodarbinātību.

6.6 Liela nozīme ir arī patērētāju izglītošanai un informēšanai; patērētājiem jāzina, kādos apstākļos viltojumi tiek ražoti, tostarp izmantojot bērnu darbu vai piespiedu darba veidus.

Viņiem jābūt brīdinātiem par riskiem, kas draud, pērkot dažus izstrādājumus, piemēram, zāles, tīmekļa vietnēs, kurās pārsvarā tiek piedāvāti viltojumi, kuru dēļ veselība var būt pakļauta briesmām.

7. Starptautiskā dimensija

7.1 Starptautiskā līmenī ir jāattīsta stratēģija, kas gan Eiropā, gan trešās valstīs nodrošina Eiropas IĪT ievērošanu, lai cīnītos pret viltošanu un pirātismu. Vienlaikus vajadzētu veicināt ilgtspējīgu tehnoloģiju nodošanu no Eiropas uz jaunattīstības valstīm.

7.2 Starptautiskie nolīgumi par preču zīmēm, patentiem vai autortiesībām tiek īstenoti atbilstoši līgumu tiesību vecajiem noteikumiem (Vīnes konvencija). Komiteja pauž nožēlu par nevēlamo pārredzamības trūkumu. Runa ir ne vien par labāko ekspertu iesaistīšanu valstu delegācijās, bet arī par Eiropas pieeju, sevišķi attiecībā uz aizsargājamo īpašumtiesību kvalitātes prasību. Sarunās vajadzētu vairāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību un tās organizācijas, lai Eiropas Savienības ekonomikas partneri zinātu, ka "Eiropas delegācijām" ir plašs atbalsts, kura pamatā ir iepriekšēja apspriešanās un ieinteresēto personu līdzdalība sarunu pārraudzībā, kas var ilgt vairākus gadus.

7.3 Ilgtspējīgas attīstības un uz to vērstas starptautiskās sadarbības kritērijiem vajadzētu kļūt par galvenajiem globālajā ekonomikas zonā. Ir jāpanāk, ka visas sarunas būtu vērstas uz tādu risinājumu izstrādi, kas atbilstu iedzīvotāju vēlmēm un attiecīgo organizāciju interesēm.

8. Nobeiguma piezīmes

8.1 Komiteja atbalsta Komisijas ierosināto stratēģiju, tomēr pauž dažus iepriekš minētos iebildumus un ierosinājumus.

8.2 Komiteja pilnībā apzinās šķēršļus un grūtības, kas rodas, īstenojot sarežģītas un dārgas reformas. Tomēr tā ir pārliecināta, ka ilgtspējīga izaugsme, kas būs Eiropas aizsardzības sistēmas rezultāts, veicinās nodokļu ieņēmumus.

8.3 Kopienas patents dos jaunu impulsu ieguldījumiem novatoriskās tehnoloģijās.

(7) OV C 116, 28.4.1999., 35. lpp. (ziņotājs – H. Malosse kgs).

8.4 Komiteja turpinās atbalstīt visas konkrētās Kopienas iniciatīvas šajā jomā, kuru mērķis ir uzlabot piemērojamās tiesības, konfliktu risināšanu, intelektuālā īpašuma tiesību turētāju aizsardzību cīņā pret noziedzīgām organizācijām, kas darbojas viltošanas jomā. Komiteja vēlreiz uzsver, ka risinājumi ir steidzami vajadzīgi, jo uzņēmumi un iedzīvotāji tos gaida jau pārāk ilgi.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam “Eiropas stratēģiskie pamatnorādījumi starptautiskai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā””

COM(2008) 588 galīgā redakcija

(2009/C 306/03)

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 24. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam “Eiropas stratēģiskie pamatnorādījumi starptautiskai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā””

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 19. maijā. Ziņotājs – WOLF kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (11. jūnija sēdē), ar 111 balsīm par, 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi.

1.1 Starptautiskā sadarbība zinātnes jomā visaptveroši un tikai pozitīvi ietekmē zinātnes un tehnikas attīstību šādā sadarbībā iesaistītajās valstīs un tautu savstarpējo saprašanos. Tas attiecas ne tikai uz Eiropas Pētniecības telpu, bet arī uz visu pasauli kopumā.

1.2 Tāpēc Reģionu komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu un piekrīt tajā izvirzītajiem pamatmērķiem. Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta arī Konkurētspējas padomē 2008. gada 2. decembrī pieņemtos attiecīgos lēmumus⁽¹⁾, tai skaitā par augsta līmeņa ekspertu grupas (īpaša Zinātnes un tehnisko pētījumu komitejas (CREST) struktūrvienība) izveidošanu.

1.3 Komiteja atbalsta Komisijas ieceri panākt, ka dalībvalstis rīkojas koordinēti, slēdzot starptautiskus pamat nolīgumus, un ņemt vērā starptautiskās sadarbības tematiskos mērķus, kopīgi plānojot pētniecības programmas un gatavojot Astoto pētniecības pamatprogrammu.

1.4 Tāpēc ne tikai jārisina tādi būtiski jautājumi kā pētnieku mobilitāte un nolīgumi par intelektuālā īpašuma aizsardzību, bet arī jāveicina pašiniciatīva, jāatbalsta zinātniskās konferences, kas sekmē zināšanu apmaiņu, un jāpalielina interese par Eiropas Pētniecības telpu.

1.5 Komiteja uzskata, ka – arī no subsidiaritātes viedokļa – Komisijai ir īpaša nozīme, lai panāktu starptautiskas vienošanās par lieliem zinātnes un tehnikas infrastruktūras objektiem, jo to

(būvniecības un darbības) izmaksas parasti pārsniedz vienas dalībvalsts iespējas, un tādēļ šādi jautājumi ir jārisina Kopienas līmenī. Tāpēc Komiteja atbalsta arī izvirzīto mērķi īstenot starptautiskus pētniecības infrastruktūras projektus (tādu kā jau izveidotais Starptautiskais kodoltermiskais eksperimentālais reaktors) vai iesaistīt sadarbības partnerus no citām valstīm Eiropas pētniecības infrastruktūras veidošanā.

1.6 Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu vairāk uzmanības veltīt starptautiskai sadarbībai informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) jomā un vienlaikus iesaka izvērst starptautisku sadarbību arī tādā jomā kā “IKT zinātnei un pētniecībai”. Komiteja iesaka tikpat lielu uzmanību veltīt arī citiem vispārējās nozīmes jautājumiem, piemēram, enerģētikai, klimata pārmaiņām, vides un veselības aizsardzībai. Tas gan nenozīmē, ka starptautiskā sadarbība nedrīkst noritēt vēl citās jomās, it īpaši fundamentālo pētījumu jomā.

1.7 Komiteja uzsver, ka starptautiskās sadarbības sekmes galvenokārt atkarīgas no Eiropas pētniecības telpas pievilcīguma un Eiropas universitāšu un pētniecības iestāžu profesionālās kompetences. Pasākumi, kas veicami, lai to nodrošinātu, ir būtiski Lisabonas stratēģijas elementi. Tāpēc, ņemot vērā pašreizējo finanšu un ekonomikas krīzi, vēl jo svarīgāk ir īstenot anticiklisku politiku un, izmantojot visus finanšu un strukturālos līdzekļus, stiprināt Eiropas pētniecības telpu un tās pamatus, tostarp tās ārējo dimensiju, kā arī palielināt Eiropas pētniecības telpas pievilcīgumu.

2. Komisijas paziņojums.

2.1 Minētajā paziņojumā izklāstīti Eiropas stratēģiskie pamatnorādījumi starptautiskai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā (Z&T), izvirzot šādus mērķus:

⁽¹⁾ Konkurētspējas padomes 2910. sanāksme Briselē 2008. gada 2. decembrī. Secinājumi par Eiropas partnerību starptautiskai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā.

- uzlabot koordināciju starp dalībvalstu un EK darbībām, kuru mērķis ir veicināt stratēģisko sadarbību zinātnes un tehnoloģiju jomā un dialogu informācijas sabiedrības jomā ar partneriem visā pasaulē,
- radīt papildu sinerģijas starp valsts iestādēm, rūpniecību un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai ES rīcība minētajās politikas jomās būtu efektīvāka,
- atvieglot piekļuvi zināšanām, resursiem un tirgiem visā pasaulē,
- apvienot resursus un tādējādi pozitīvi ietekmēt ar zinātnei un tehnoloģijām saistītas darbības globālā līmenī,
- uzlabot pamatnosacījumus starptautiska līmeņa pētniecībai,
- atvieglot Eiropas pētnieku un universitāšu sadarbību ar izcilākajiem zinātniekiem un pētniecības infrastruktūrām pasaulē,
- stiprināt to Eiropas uzņēmumu pozīcijas pasaules tirgū, kuri ražo elektronisko sakaru iekārtas un citas progresīvas tehnoloģijas.

2.2 Paziņojums izstrādāts, ņemot vērā Padomes 2008. gada februāra secinājumus, un tā ir viena no piecām Komisijas iniciatīvām, kas veltītas Eiropas Pētniecības telpas veidošanai. Ierosinātie pamatnorādījumi veicinās zināšanu brīvu apriti (ES "piektā pamatbrīvība"), ļaus visā pasaulē popularizēt Eiropas sasniegumus zinātnes un tehnoloģiju jomā un izplatīt Eiropas zinātību IKT (informācijas un komunikācijas tehnoloģijas) jomā.

2.3 Svarīgākais šā procesa aspekts ir pētnieku mobilitāte.

2.4 Sadarbība ar zinātniski attīstītākajām partnervalstīm pēc būtības atšķirsies no sadarbības ar valstīm, kuras tikai sāk veidot savu zinātnisko bāzi, bet abi sadarbības veidi ir lietderīgi.

2.5 Ar valstīm, kas izrāda interesi par iesaistīšanos Septītajā pētniecības pamatprogrammā, jāsak politisks dialogs par sadarbību zinātnes un tehnoloģiju jomā.

2.6 Tā kā dalībvalstis iegulda visvairāk publisko līdzekļu pētniecības un izstrādes finansēšanai, ES var efektīvi sekmēt starptautisko sadarbību, tikai nostiprinot dalībvalstu un Eiropas Kopienas (EK) sadarbību.

3. Komitejas piezīmes.

3.1 **Ievadpiezīmes.** Komiteja jau 2000. gadā pieņemtajā atzinumā ⁽²⁾ par Komisijas paziņojumu "Ceļā uz Eiropas pētniecības telpu" norādīja uz dabas zinātņu pētījumiem raksturīgu iezīmi, proti, "Visas nācijas un tautas lieto vienādas metodes un ar tām saistītos zinātniskos jēdzienus. Pasaulē ir tikai viena (dabas)zinātņu kultūra un tikai viena (dabas)zinātņu jēdzienu valoda, kā arī vienota izpratne par to vērtībām. Tas paver iespējas starptautiskai zināšanu apmaiņai un sadarbībai visā pasaulē."

3.2 **Pašreizējā situācija.** Ar gandarījumu jāatzīmē, ka daudzās dalībvalstīs jau gadu desmitiem norit daudzpusīga starptautiska sadarbība zinātnes un tehnikas jomā ar valstīm, kas neietilpst ES sastāvā, un jāpiebilst, ka sadarbojas gan uzņēmumi ("global players"), gan valstu finansētās pētniecības organizācijas un tajās izveidotās pētniecības grupas. Minētajā procesā svarīga nozīme ir arī dažādām zinātniski tehnisko speciālistu apvienībām ⁽³⁾, īpašām starptautiskām organizācijām, piemēram, Starptautiskajai Enerģētikas aģentūrai (IEEA) ⁽⁴⁾, Pasaules veselības organizācijai (WHO), Starptautiskajai teorētiskās un lietišķās fizikas savienībai (IUPAP), Klimata pārmaiņu starpvaldību padomei (IPCC), Eiropas Kosmosa aģentūrai (ESA) un Eiropas kodolpētījumu organizācijai (CERN), kas sekmē šo sadarbību. Līdzšinējā pieredze kopumā liecina, ka valstīs, kas iesaistās atklātā zinātniskā apmaiņā un sadarbojas minētajā jomā, vidējā un ilgākā termiņā vērojams kultūras un ekonomikas uzplaukums.

3.3 **Vispārējs atbalsts.** Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē paziņojuma pamatmērķus, jo starptautiskā sadarbība visā pasaulē ļauj taupīt līdzekļus un paātrina jaunu zināšanu izplatīšanos; kopumā tā visaptveroši un tikai pozitīvi ietekmē gan zinātnes un tehnikas attīstību, gan tautu savstarpējo saprašanos. Tādējādi tā īpaši sekmē ES un tās kaimiņvalstu attiecību uzlabošanu. Tomēr sadarbība nedrīkst kļūt par pašmērķi, jo tā prasa papildu ieguldījumus, kas katrā attiecīgajā gadījumā jāpamato ar pievienoto vērtību, kuru paredzēts iegūt.

3.4 **Konkurences un sadarbības pretrunas.** Pretrunas starp konkurenci un sadarbību ietekmē arī šajā atzinumā aplūkoto starptautisko sadarbību zinātnes un tehnoloģiju jomā ⁽⁵⁾. Kaut arī fundamentālo pētījumu jomā konkurence galvenokārt izpaužas centienos ātrāk veikt zinātniskos atklājumus un gūt ar tiem saistīto atzinību, konkurences aspektu ekonomiskā nozīmība palielinās, ja pētniecības un izstrādes procesā gūtās atziņas var pārvērst procesos/produktos, kurus var pārdot tirgū un tādējādi gūt peļņu.

⁽²⁾ OV C 204/5.70, 18.7.2000.

⁽³⁾ Dalībvalstu līmeņa, Eiropas vai starptautiskās zinātniski tehnisko speciālistu apvienības, kuras pārstāv konkrētas zinātnes nozares un kuras pārsvarā finansē to biedri, iemaksājot biedru naudu, tāpēc droši varam teikt, ka šīs apvienības pārstāv organizēto pilsonisko sabiedrību.

⁽⁴⁾ Tā dēvētās vienošanās par īstenošanu (*Implementing Agreements*).

⁽⁵⁾ OV C 218, 11.9.2009., 8. lpp.

3.5 Pašiniciatīvas un mobilitātes veicināšana un novērtēšana. Pētnieki (zinātnieki un inženieri) ir nozīmīgākie starptautiskās sadarbības iniciatori un dalībnieki. Tāpēc jāveicina un jānovērtē viņu pašiniciatīva un mobilitāte, gan sniedzot viņiem personisku atbalstu, gan veicinot viņu mobilitāti ar tādiem pašiem pasākumiem, kādus jau īsteno vai kādus vēl paredzēts īstenot Eiropas pētniecības telpā.

3.6 Starptautisku zinātnisku konferenču un zinātniski tehnisko speciālistu apvienību veicināšana. Speciālistu konferences ir nozīmīgākais forums, kur var izplatīt un novērtēt rezultātus, apmainīties ar zināšanām un idejām, veicināt sadarbību, kā arī izstrādāt jaunas koncepcijas vai tās pilnveidot. Šādas konferences parasti organizē attiecīgās zinātniski tehnisko speciālistu apvienības, kas ir pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Tādēļ Komiteja iesaka vairāk ņemt vērā un atzīt šo organizāciju veikumu, kā arī vairāk izmantot un veicināt pasākumus, ko tās īsteno zināšanu izplatīšanai, rezultātu novērtēšanai un pētniecības koordinācijai ⁽⁶⁾.

3.7 Pašorganizēšanās veicināšana un novērtēšana. Gan atsevišķi zinātnieki, gan jo īpaši pētniecības iestādes un universitātes rosina un īsteno starptautisku sadarbību attiecīgajā jomā, slēdzot līgumus ar – bieži pat vairākām un dažādām – partnerorganizācijām. Šāda rīcība ir īpaši jāveicina un jāatbalsta, radot atbilstošus un pietiekami stabilus tiesiskos, finansālos un personāla komplektēšanas pamatnosacījumus.

3.8 Papildu atbalsta pasākumi. Lai sāktu un atvieglotu iepriekš minēto pasākumu īstenošanu, dalībvalstu valdībām, iespējams, būtu jānoslēdz pamat nolīgumi ar attiecīgajām valstīm, kas neietilpst ES sastāvā. Komiteja uzskata, ka šai sakarā svarīgākais uzdevums ir koordinācija, proti, starptautiskajā sadarbībā pētniecības un izstrādes jomā, izmantojot gan Eiropas līmeņa, gan dalībvalstu instrumentus, attiecībās ar trešām valstīm jāīsteno saskaņota politika (pētniecības politika, kaimiņattiecību politika, attīstības politika, rūpniecības un ekonomikas politika).

3.9 Eiropas Komisijas nozīme. Komiteja uzsver, ka pētniecības iestādēm un uzņēmumiem pašiem jāorganizē un jāfinansē starptautiskās sadarbības projekti un programmas jomās, kas tiem nozīmīgas, savukārt būtiski vispārējās nozīmes jautājumi jārisina gan dalībvalstu, gan Kopienas līmenī. Eiropas Komisijai un dalībvalstīm cieši sadarbojoties, jāapspriež šādi vispārējās nozīmes jautājumi:

— svarīgi mobilitātes politikas jautājumi, piemēram, vīzu piešķiršana, nodokļi, personu tiesiskā aizsardzība, apdrošināšana, tiesības uz pensiju utt. Svarīgākais ir aizsargāt Eiropas pētniecības iestāžu un pētnieku intereses, taču jāpanāk arī divpusējas vienošanās ar starptautiskās sadarbības partneriem,

— citu valstu, kas neietilpst ES sastāvā, it īpaši ES kaimiņvalstu iespējamā līdzdalība Septītās pamatprogrammas īstenošanā, tajā skaitā noslēdzot divpusēju vienošanos par piekļuvi minētajai programmai,

— būtiskākie jautājumi saistībā ar starptautisku vienošanos par intelektuālā īpašuma ⁽⁷⁾ aizsardzību pētniecības un izstrādes jomā ⁽⁸⁾. Šeit vēlreiz jānorāda uz Eiropas trūkumiem, proti, Kopienas patents un "labvēlības periods" jauninājumiem nav ieviests,

— atbalsts trešo valstu darba grupu dalībai projektos, kuru finansēšana paredzēta Kopienas pamatprogrammā pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā, un ES darba grupu līdzdalība projektos, kurus finansē trešās valstis. Piekļuves noteikumi ir atbilstoši jāpielāgo,

— kopīgi plānojot pētniecības programmas, jācenšas panākt, ka dalībvalstis piešķir pietiekami daudz līdzekļu starptautiskajai sadarbībai,

— minēto mērķu koordinācija ar Astoto pamatprogrammu pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā. Starptautiskās sadarbības stiprināšana, attīstot tālāk jau izveidotos instrumentus un nepieciešamības gadījumā izstrādājot jaunus.

3.10 Komisijas paziņojuma svarīgākais vēstījums. Komiteja tāpēc uzskata, ka Komisijas paziņojuma galvenie mērķi ir norādīt Padomei un Parlamentam uz starptautiskās sadarbības nozīmi, kas arvien palielinās, panākt Kopienas un dalībvalstu koordinētu rīcību, slēdzot starptautiskus pamat nolīgumus, un nodrošināt, ka tiek atklāti un ņemti vērā starptautiskās sadarbības tematiskie un reģionālie mērķi, kopīgi plānojot pētniecības programmas un gatavojot Astoto pamatprogrammu pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā.

3.11 Eiropas pētniecības infrastruktūra. Komiteja uzskata, ka – arī no subsidiaritātes viedokļa – Komisijai aktīvāk un tiešāk jāiesaistās starptautiskajā sadarbībā, kas saistīta ar lieliem Eiropas pētniecības infrastruktūras objektiem un projektiem, jo to (būvniecības un darbības) izmaksas parasti pārsniedz vienas dalībvalsts iespējas. Tas īpaši attiecas uz Komisijas finansētajām un koordinētajām programmām, kurās ES ir viena no sadarbības partneriem (piemēram, kodolsintēzes programmu starptautiskajā kodoltermiskajā eksperimentālajā reaktorā) vai kuras tā koordinē, piemēram, Eiropas stratēģisko forumu

⁽⁶⁾ Citāts no EESK atzinuma (OV C 44, 16.2.2008., 1. lpp.).

⁽⁷⁾ Šeit gan runa nav par to, ka jāierobežo rīcības brīvība attiecīgajos nolīgumos, kuros jāņem vērā arī, cik atbilstošas vai neatbilstošas ir sadarbības partneru zināšanas un kvalifikācija.

⁽⁸⁾ Skatīt OV C 218, 11.9.2009., 8. lpp.

pētniecības infrastruktūrai ⁽⁹⁾ (ESFRI) un tā īstenotajiem papildu pasākumiem. Komiteja tāpēc pilnībā atbalsta Komisijas izvirzīto mērķi risināt zinātniski būtiskas problēmas, "izmantojot globāla mēroga pētniecības infrastruktūras". Tas nozīmē, ka Eiropas pētniecības infrastruktūras projektos var iesaistīt arī starptautiskos sadarbības partnerus, taču jāņem vērā ģeogrāfiskie aspekti un attiecīgo valstu zinātniskais potenciāls.

3.12 Stratēģiskas nozīmes forums starptautiskās sadarbības veicināšanai – Zinātnes un tehnisko pētījumu komiteja (CREST). Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta to, ka saskaņā ar 2008. gada 14. novembrī Konkurētspējas padomē apstiprināto provizorisko ieteikumu un ar to saistīto lēmumu, kas pieņemts 2008. gada 2. decembrī ⁽¹⁰⁾, tika izveidots Stratēģiskais forums (Zinātnes un tehnisko pētījumu komitejas (CREST) īpaša struktūrvienība) starptautiskajai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā. Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta arī attiecīgos mērķus, proti:

- ilgtermiņa partnerību starp Eiropas Komisiju un dalībvalstīm, lai uzlabotu mērķu, instrumentu un darbību koordināciju starptautiskajā sadarbībā zinātnes un tehnoloģiju jomā; starptautiskās sadarbības stiprināšanu pamatprogrammā pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā,
- Eiropas pētniecības telpas starptautiskās dimensijas attīstīšanu,
- rīcības un nostājas pret trešām valstīm saskaņošanu, lai Eiropas starptautiskajos forumos paustu vienotu viedokli.

3.13 Eiropas pētniecības telpas starptautiskā dimensija. Komiteja īpaši uzsver Eiropas pētniecības telpas starptautisko dimensiju. Tā nozīmē gan ciešāku sadarbību starp dalībvalstīm ⁽¹¹⁾ "mainīgās kombinācijās" ⁽¹²⁾, gan pētniecības un izstrādes pasākumu koordināciju starptautiskā līmenī.

3.14 Humanitāro un dabaszinātņu konverģence. Komiteja iesaka līdztekus tiešai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā izvērst starptautisko sadarbību arī jomās, kurās pastāv saikne ar humanitārajām zinātnēm un ar tām saistītajiem ētikas jautājumiem.

⁽⁹⁾ OV C 182, 4.8.2009., 40. lpp.

⁽¹⁰⁾ Konkurētspējas padomes 2910. sanāksme Briselē 2008. gada 2. decembrī. Secinājumi par Eiropas partnerību starptautiskajai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā.

⁽¹¹⁾ OV C 182, 4.8.2009., 40. lpp.

⁽¹²⁾ Jēdziens "mainīgās kombinācijas" nozīmē iespēju, ka sadarbība un/vai atsevišķu dalībvalstu līdzdalība katrā konkrētā gadījumā var būt atšķirīga (skatīt konsolidēto līgumu 169. pantu).

3.15 Komisijas paziņojuma trūkumi. Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka paziņojumā nepietiekama uzmanība veltīta jau sāktajai sadarbībai un līgumiem (skatīt 3.2. punktu), kā arī to iniciatoriem un lietotajiem instrumentiem, un tādējādi neinformētam paziņojuma lasītājam rodas pārāk negatīvs priekšstats par pašreizējo situāciju. Turpmākā darbība būtu jābalsta uz līdz šim gūto pieredzi, labāk izmantojot arī visas jau uzsāktās iniciatīvas, piemēram, zinātniski tehnisko speciālistu apvienību īstenotās iniciatīvas.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 Dažas piezīmes par tematisko izvēli.

4.1.1 Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, tai skaitā "IKT zinātnei un pētniecībai". Komiteja pilnībā atbalsta Komisiju, kura uzsvērusi, ka viena no svarīgākajām starptautiskās sadarbības jomām ir informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, kas ir zinātnei un rūpniecībai nozīmīgas transversālas tehnoloģijas, un ka viens no šīs sadarbības mērķiem ir izplatīt Eiropā uzkrāto IKT zinātību visā pasaulē. Komiteja tomēr norāda, ka jautājumus, kas skar informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, nedrīkst interpretēt pārāk šauri un jārisina arī visaptveroši jautājumi, proti, jāsaprot atšķirīgie sakaru tīklu, augstas efektivitātes datoru un to arvien sarežģītākās programmatūras standarti. Tas saistīts ar to, ka tāda plaša zinātnes nozare kā "zinātniskā skaitļošana" ⁽¹³⁾, tai skaitā "mākoņdatošana" (koplietošanas resursu virtualizācija) un "režģiskā skaitļošana" (skaitļošanas resursu klasteri) ir attīstījusies un kļuvusi par ļoti svarīgu zinātniskās un tehniskās metodoloģijas daļu. Iepriekš minētos jautājumus vislabāk risināt, ieviešot sadarbības apakšskategoriju "IKT zinātnei un pētniecībai". Komiteja arī norāda, ka tieši šai sakarā ļoti lietderīga var būt sadarbība ar starptautisko sadarbības partneru ekspertu grupām.

4.1.2 Enerģētika, klimats, vide un veselība. Jārisina arī citi vispārējās nozīmes jautājumi, piemēram, saistībā ar enerģētiku un klimata pārmaiņu ierobežošanu, kā arī vides izpēti un pētījumiem veselības jomā. Tāpēc Komisijas ierosinātajā stratēģijā atbilstoša uzmanība jāvelta arī minētajiem jautājumiem.

4.1.3 Citu jautājumu iekļaušana stratēģijā. Nav noliedzams, ka daži jautājumi un problēmas – pašlaik, piemēram, enerģētikas un ar klimata pārmaiņām saistītie jautājumi – attiecīgajā laika brīdī ir īpaši svarīgi un steidzami risināmi, un tāpēc ierobežotie līdzekļi ir jāapvieno. Tā kā jaunus zinātnes atklājumus un laiku, kas pāriet līdz to tehniskai pielietošanai, nevar paredzēt, Komiteja iesaka starptautiskos pamatnolīgumos *a priori* neierobežot risināmo jautājumu loku un paredzēt iespējas risināt problēmas, kas varētu rasties nākotnē. Tieši tāpēc svarīga ir starptautiskā sadarbība teorētisko pētījumu jomā.

⁽¹³⁾ Bieži dēvēta par "simulācijas zinātnei" vai "skaitlisko modelēšanu". Šī metode ļauj pētīt sarežģītus un agrāk sistemātiskai izpētei nepieejamus jautājumus.

4.1.4 **Fundamentālie pētījumi.** Komiteja atgādina par teorētisko pētījumu būtisko pienesumu to dabas likumu atklāšanā, uz kuriem balstoties izstrādātas gandrīz visas modernās tehnoloģijas un gūtas medicīniskās atziņas. Komiteja iesaka fundamentālo pētījumu jomā konsultēties arī ar Eiropas Pētniecības padomi (ERC).

4.2 **Eiropas intereses un dažādi sadarbības veidi.** Eiropas interesēs ir precīzāk nodalīt dažādus starptautiskās sadarbības veidus:

- Līdzdalība ES pamatprogrammā pētniecības un tehnoloģijas attīstības jomā. Komiteja īpaši atbalsta ieceri sākt sarunas par asociācijas līguma noslēgšanu, piemēram, ar Krieviju vai ⁽¹⁴⁾ Ukrainu, lai arī tās varētu piedalīties minētajā pamatprogrammā, kurā jau iesaistītas tādas ES kaimiņvalstis kā Norvēģija un Šveice.
- Ļoti nozīmīga ir sadarbība ar augsti attīstītām valstīm, kas gan nav ES kaimiņvalstis, bet kurās ir kvalitatīvi augstvērtīgas apmācības iestādes un izveidota augsti attīstīta pētniecības un izstrādes infrastruktūra, piemēram ASV un Japāna, kā arī Ķīna, Brazīlija un Indija, kuras pēdējā laikā guvušas ievērojamus panākumus.
- Sadarbība ar citām valstīm, lai galvenokārt attīstītu, veicinātu un abu pušu interesēs izmantotu šo valstu gaišāko prātu spējas.

4.3 **Valodu jautājums ir problēma, par kuru ir jārunā.** Angļu valoda ir starptautiskā zinātnes valoda. Tāpēc tās ES valstis, kur angļu valoda ir dzimtā valoda vai kur vairākums pētniecībā un izstrādē nodarbināto pārvalda angļu valodu, ir izdevīgākā situācijā, lai piesaistītu studentus, kuri pēc gadiem pieņems lēmumus par zinātnisko sadarbību, un iesaistītos zinātniskajā apmaiņā. Pārējām dalībvalstīm jāmeklē atbilstoši un gan pašām valstīm, gan Eiropas pētniecības telpai lietderīgi risinājumi.

4.4 **Mobilitāte un intelektuālā darbaspēka emigrācijas novēršana.** Svarīgs zināšanu apmaiņas un sadarbības priekšnoteikums ir zinātnieku, proti, pētnieku, mācībspēku un studentu mobilitāte, kas mūsdienās arvien biežāk ir arī turpmākās zināt-

niskās karjeras priekšnosacījums. Mobilitātei var būt arī negatīva ietekme, ja valsts talantīgākie zinātnieki dodas prom un ilgstoši darbojas vietās, kur radīti vislabākie un vispiemērotākie apstākļi pētniecībai, kā arī visplašākās iespējas personiskai attīstībai. Šī problēma skar gan Eiropas Savienību kopumā, jo zinātnieki emigrē, piemēram, uz ES kaimiņvalstīm vai ASV, gan atsevišķas ES dalībvalstis, kuru zinātnieki dodas uz citām dalībvalstīm.

4.5 **Jaunas iespējas.** Tā kā mobilitāti nekādā gadījumā nedrīkst kavēt, liedzot apdāvinātiem jauniešiem attīstības iespējas, visām ES dalībvalstīm un Kopienai savas pētniecības politikas ietvaros – arī ar struktūrfondu līdzekļiem – jācenšas veidot izcilības centri un/vai citi pievilcīgi modeļi, lai tādējādi panāktu vēlamu mobilitātes līdzsvaru (intelektuālā darbaspēka aprīte).

4.6 **Labvēlīgāku apstākļu radīšana Eiropā – Eiropas pētniecības telpa.** Tas attiecas arī uz ES attiecībām ar starptautiskās sadarbības partneriem. Būtisks faktors, kas ietekmē starptautiskās sadarbības panākumus un ES pozīcijas sarunās par attiecīgajiem nolīgumiem, ir labvēlīgi apstākļi pētniecībai un izstrādei Eiropas Savienībā, kā arī tās izglītības iestādes/universitātes, infrastruktūra un pētnieku profesionālās attīstības iespējas. Tāpēc Eiropas pētniecības telpas stiprināšana ir viens no efektīvākajiem līdzekļiem, kā nepieļaut intelektuālā darbaspēka emigrāciju no Eiropas, piesaistīt tai labākos zinātniekus no visas pasaules un nodrošināt priekšrocības sarunās par starptautiskiem nolīgumiem.

4.7 **Lisabonas stratēģija, pašreizējā krīze un anticikliska politika.** Starptautiskās sadarbības sekmes galvenokārt atkarīgas no Eiropas pētniecības telpas pievilcīguma un Eiropas universitāšu un pētniecības iestāžu profesionālās kompetences. Pasākumi, kas veicami, lai to nodrošinātu, ir būtiski Lisabonas stratēģijas elementi. Tāpēc, ņemot vērā pašreizējo finanšu un ekonomikas krīzi, vēl jo svarīgāk ir īstenot anticiklisku politiku un, izmantojot visus finanšu un strukturālos līdzekļus, stiprināt Eiropas pētniecības telpu un tās pamatus, tostarp tās ārējo dimensiju, kā arī palielināt Eiropas pētniecības telpas pievilcīgumu. Komiteja rosina arī Komisiju un dalībvalstis īstenot anticiklisku personāla politiku, lai nepieļautu augstskolu absolventu bezdarbu, ko varētu izraisīt pētniecības un izstrādes darbību ierobežošana privātajā sektorā. ⁽¹⁵⁾

Briselē, 2009. gada 11. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹⁴⁾ EESK ieteikums, kas nav iekļauts Komisijas priekšlikumā.

⁽¹⁵⁾ Skatīt CESE 864/2009, 1.7. punkts (vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte"

COM(2008) 663 galīgā redakcija – 2008/0256 (COD)

(2009/C 306/04)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2009. gada 23. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada maijā. Ziņotāja – HEINISCH kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 94 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK pieņem zināšanai nolūku nodrošināt sabiedrībai labāku informāciju par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte, taču izsaka iebildumus par atsevišķiem direktīvas priekšlikuma punktiem. Saskaņots tiesiskais regulējums veicinātu tiesisko noteiktību un skaidrību Eiropas Savienībā. EESK apšaubā priekšlikuma direktīvai COM(2008) 663 (galīgā redakcija) principu, kas paredz atļaut farmācijas rūpniecībai tieši sniegt informāciju pacientiem.

1.2. Šajā sakarā EESK uzskata, ka lielās atšķirības, kas pastāv dalībvalstīs spēkā esošajos noteikumos par zāļu, kuru iegādei vajadzīga recepte, juridisko statusu attiecībā uz to izrakstīšanu un izsniegšanu, ir šķērslis skaidrai un saprotamai informācijai par zālēm. Tādēļ EESK aicina Komisiju noteikt saskaņotu juridisko statusu zāļu, kuru iegādei vajadzīga recepte, izrakstīšanai un izsniegšanai.

1.3. Katram iedzīvotājam (pacientam) ir tiesības saņemt izsmeļošu un saprotamu informāciju savā dzimtajā valodā. Tas attiecas arī uz internetā pieejamo informāciju par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte. Šai informācijai jāietver arī ziņas par slimību, proti, informējot par zālēm, pacients jāinformē arī par slimību, kuras ārstēšanai var izmantot konkrētās zāles⁽¹⁾. Ņemot vērā demogrāfiskās pārmaiņas, īpaši svarīgi ir nodrošināt piekļuvi informācijai tieši gados vecākiem pacientiem⁽²⁾.

1.4. EESK ierosina izveidot neatkarīgu iestādi, kas paralēli tirdzniecības atļauju turētājiem arī sniegtu minēto informāciju.

⁽¹⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pacienta tiesību piemērošanu pārrobežu veselības aprūpē", OV C 175, 28.7.2009., 116. lpp.

⁽²⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Vecāka gadagājuma cilvēku vajadzību ievērošana", OV C 77, 31.3.2009., 115. lpp.

Šāda iestāde varētu nodrošināt informāciju par vienas slimības ārstēšanai paredzētajām dažādu ražotāju zālēm. Tāpēc EESK mudina direktīvas priekšlikumā veikt atbilstošus papildinājumus, lai veicinātu šādu neatkarīgu iestāžu izveidošanu.

1.5. Direktīvas priekšlikuma 100.h panta 1. punktā noteikts, ka interneta tīmekļa vietnēm ir jābūt reģistrētām attiecīgajās valsts iestādēs. Tas atvieglotu un padarītu efektīvāku sabiedrības interešu aizsardzību arī internetā.

1.6. Noteikt robežu starp reklāmu un informāciju katrā atsevišķā gadījumā ir sarežģīti, jo šīs atšķirības ir pārāk nekonkrētas. EESK uzskata, ka direktīvā jādefinē apstiprināta informācija, balstoties uz kvalitātes kritērijiem, proti, informācijai jābūt objektīvai, neatkarīgai, salīdzināmai un saprotamai, negaidot norādījumus, kurus Komisija ir iecerējusi izstrādāt.

1.7. EESK aicina neuzskatīt informāciju par bezintervences zinātniskajiem pētījumiem par plašai sabiedrībai pieejamu informāciju un svītrot attiecīgos priekšlikuma pantus.

1.8. "Ar veselības jautājumiem saistītas publikācijas" nav piemēroti izdevumi, lai informētu par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte. To varētu uzskatīt par informācijas aktīvu sniegšanu pacientiem, taču direktīvai jāattiecas tikai uz informāciju, kuru pacients aktīvi meklē pats. Tāpēc no direktīvas priekšlikuma jāsvīturo iespēja, kas paredz informācijas izplatīšanu, izmantojot "ar veselības jautājumiem saistītas publikācijas". Tīmekļa vietnes savukārt var būt piemērots informācijas avots

ar nosacījumu, ka jaunajā 100.c panta b) punktā jānosaka, ka tām jābūt tīmekļa vietnēm, kuras vēltas vienīgi zālēm un kuras apstiprinājusi Eiropas Zāļu aģentūra un valstu Zāļu aģentūras.

1.9. Direktīvas priekšlikumā arī norādīts, ka oficiāli atļautā informācija un it īpaši lietošanas pamācības jāpadara pacientiem saprotamākas. EESK stingri atbalsta šādus centienus arī neatkarīgi no izskatāmā direktīvas priekšlikuma. Pacientiem jānodrošina izsmeļoša un saprotama informācija, jo īpaši attiecībā uz medikamentu blaknēm un viņu dzīvesveidu ietekmējošiem faktoriem. Atbilstoša apmācība jānodrošina arī ārstiem un veselības aprūpes speciālistiem.

1.10. EESK aicina dalībvalstis līdz ar direktīvas stāšanos spēkā izveidot no farmācijas rūpniecības neatkarīgu interneta portālu, kurā varētu izplatīt informāciju par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte. Šim nolūkam dalībvalstīs sadarbībā ar pacientu organizācijām un sociālās apdrošināšanas iestādēm, tai skaitā apdrošināšanas iestādēm, kas nodrošina papildu apdrošināšanu slimības gadījumā, jārīko konferences un jāveido forumi.

1.11. Aicinām Komisijas ģenerāldirektorātus informēt pacientus par iespējām un risku internetā atrast informāciju par zālēm.

1.12. EESK atbalsta direktīvas priekšlikuma 100.g pantā paredzētās informācijas kontroles metodes. Gadījumos, kad šķiet vajadzīga iepriekšēja informācijas pārbaude, tā būtu jāveic. Taču iepriekšēja pārbaude nav nepieciešama, ja publikācijas saturu jau iepriekš apstiprinājušas kompetentās iestādes vai to piemērotā veidā efektīvi uzrauga cits līdzvērtīgs mehānisms. Dalībvalstīm pašām ir jābūt tiesīgām noteikt, vai to teritorijā darbojas tāds mehānisms, kas nodrošina līdzvērtīgu un atbilstošu uzraudzību. Tādējādi 100.g pants paredz līdzsvarotu jautājuma regulējumu.

1.13 Saziņai starp pacientu un veselības aprūpes speciālistu, jo īpaši ārstu un farmaceitu, arī turpmāk jābūt galvenajai prioritātei. Lai nodrošinātu receptu medikamentu pareizu lietošanu, būtiskas ir individuālas veselības aprūpes speciālistu konsultācijas.

2. Ievads.

2.1. Direktīvas priekšlikuma mērķis ir radīt skaidrus noteikumus attiecībā uz informāciju, ko tirdzniecības atļauju turētāji sniedz plašai sabiedrībai par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte, lai veicinātu šo zāļu racionālu lietošanu.

2.2. Visā Kopienā konsekventi piemērojot precīzi noteiktus standartus, jānodrošina, ka minētā informācija ir kvalitatīva.

2.3. Informācijas sniegšanai jāizmanto tādi kanāli, kas ir atbilstoši dažādu grupu pacientu vajadzībām un spējām.

2.4. Tirdzniecības atļauju turētājiem jāļauj saprotamā veidā sniegt objektīvu un reklāmas nolūkiem neparedzētu informāciju par zāļu priekšrocībām un risku.

2.5. Direktīvas priekšlikumā paredzēti arī uzraudzības un piemērošanas pasākumi, lai nodrošinātu, ka informācijas sniedzēji ievēro kvalitātes kritērijus, vienlaikus izvairoties no nevajadzīgas birokrātijas.

3. Vispārīga informācija.

3.1. Ar Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksa izveidošanu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm⁽³⁾, Kopienas līmenī nosaka vienotu pamatu zāļu reklamēšanai. Ar to aizliedz reklamēt plašai sabiedrībai zāles, kuru iegādei vajadzīga recepte. Tomēr direktīvā nav ietverti konkrēti noteikumi par informāciju attiecībā uz zālēm; tajā vienīgi paredzēts, ka uz dažiem informācijas sniegšanas pasākumiem neattiecas noteikumi par reklāmu.

3.2. Pamatojoties uz Direktīvas 2001/83/EK 88.a pantu⁽⁴⁾, Komisija pieņēma paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par ziņojumu par pašreizējo praksi attiecībā uz pacientu informēšanu par zālēm, un to 2007. gada 20. decembrī iesniedza Eiropas Parlamentam un Padomei⁽⁵⁾. Ziņojumā konstatēts, ka dalībvalstīs ievērojami atšķiras noteikumi un prakse par pieejamo informāciju. Dažas dalībvalstis piemēro ārkārtīgi ierobežojošus noteikumus, savukārt citas atļauj publicēt vairāku veidu informāciju, kas nav reklāma.

4. Komisijas priekšlikums.

4.1. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte, paredz svītrot dažus informācijas veidus no informācijas kopuma, uz kuru attiecas noteikumi par zāļu reklāmu (VIII sadaļa) un jaunā sadaļā iekļaut noteikumus par informāciju saistībā ar receptu medikamentiem (VIIIa sadaļa).

⁽³⁾ OV L 311, 28.11.2001., 67. lpp. Direktīvā jaunākie grozījumi izdarīti ar Direktīvu 2008/29/EK (OV L 81, 20.3.2008., 51. lpp.).

⁽⁴⁾ Ieviests ar Direktīvu 2004/27/EK (OV L 136, 30.4.2004., 34. lpp.).

⁽⁵⁾ COM(2007) 862 galīgā redakcija.

4.2. Direktīvas priekšlikuma 100.b pantā uzskaitīta informācija, ko tirdzniecības atļauju turētāji drīkst sniegt plašai sabiedrībai vai sabiedrības locekļiem par atļautām zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte. Tostarp minams zāļu apraksta kopsavilkums, marķējums un lietošanas pamācība, kas izstrādāti kompetento iestāžu apstiprinātā formā. Direktīvas priekšlikumā arī atļauts sniegt ar zālēm saistītu informāciju par bezintervences zinātniskajiem pētījumiem.

4.3. Attiecīgo informāciju drīkst sniegt tikai ar veselības jautājumiem saistītās publikācijās, zālēm veltītās tīmekļa vietnēs internetā un rakstiski atbildot uz informācijas pieprasījumiem, kurus iesnieguši sabiedrības locekļi (100.c pants).

4.4. Direktīvas priekšlikuma 100.d pantā noteiktas vispārējas kvalitātes un satura prasības, kas jāievēro, sniedzot minēto informāciju.

4.5. Direktīvas priekšlikuma 100.g pantā paredzēti noteikumi informācijas kontrolei. Informācija tiek pārbaudīta pirms tās publicēšanas, izņemot gadījumu, ja publikācijas saturu jau iepriekš apstiprinājušas kompetentās iestādes vai to piemērotā veidā efektīvi uzrauga cits līdzvērtīgs mehānisms.

4.6. Tīmekļa vietnes, kurās sniegta informācija par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte, ir jāreģistrē un tajās nedrīkst būt pieeja interneta televīzijai.

5. Vispārīgas piezīmes.

5.1. Nolūks nodrošināt sabiedrībai labāku informāciju par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte, izraisa iebildumus, jo tas ļauj farmācijas rūpniecībai tieši sniegt informāciju pacientiem.

5.2. Līdztekus noteikumiem par plašai sabiedrībai pieejamo informāciju nepieciešami arī papildu pasākumi, jo īpaši, lai nodrošinātu sniegtās informācijas pieejamību un saprotamību. Sevišķi svarīgi ir ņemt vērā demogrāfisko pārmaiņu ietekmi un sniegt informāciju par iespējām izmantot internetu gados vecākiem cilvēkiem un citām personu grupām ar īpašām informācijas vajadzībām viņiem saprotamā veidā.

5.3. Direktīvas priekšlikuma īstenošanu tomēr apgrūtinā fakts, ka atsevišķām zālēm dalībvalstīs ir noteikts atšķirīgs statuss. Tādējādi pastāv situācija, ka vienā dalībvalstī konkrētas zāles ir atļauts reklamēt, taču citā par tām drīkst sniegt tikai informāciju atbilstoši direktīvas priekšlikumam. Līdz ar to saglabājas atšķirības starp dažādās dalībvalstīs pieejamās informācijas veidiem un kvalitāti.

5.4. Direktīvas priekšlikumā tiek ņemta vērā arī ES iedzīvotāju pieaugusi interese saņemt informāciju par pieejamajām zālēm un iespējamo ārstēšanu. Pacienti ir kļuvuši par atbildīgiem patērētājiem, kas aktīvi izmanto veselības aprūpes pakalpojumus un meklē arvien plašāku informāciju par zālēm un ārstēšanas iespējām. Tomēr "saprātīgais patērētājs" ir tikai idealizēts priekšstats.

5.5. Aizvien vairāk iedzīvotāju internetā meklē informāciju arī par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte. Jāņem vērā pieaugošā interneta nozīme, jo tas uzskatāms par būtisku informācijas avotu, ko iedzīvotāji var izmantot, lai iegūtu informāciju par zālēm. Šai sakarā jāatzīmē, ka jāveic pasākumi, lai ļautu labāk izmantot interneta kā informācijas avota piedāvātās iespējas arī tām iedzīvotāju grupām, kuras līdz šim internetu izmantojušas salīdzinoši reti (skatīt 5.2. punktu).

5.6. Vienots Kopienas tiesiskais ietvars, kas regulē informācijas sniegšanu par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte, nepieciešams arī tāpēc, ka internetā iegūstamajai informācijai var būt apšaubāma kvalitāte. Jānodrošina, lai būtu pieejama kvalitatīva informācija. Saskaņā ar direktīvas priekšlikuma 100.h panta 5. punktu reģistrētām tīmekļa vietnēm jābūt skaidri apzīmētām, lai iedzīvotāji tās varētu atšķirt no nedrošām tīmekļa vietnēm.

5.7. Tā kā informācijā, ko tirdzniecības atļauju turētāji drīkst sniegt par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte, ietilpst arī lietošanas pamācības, EESK atbalsta centienus, kas šobrīd tiek veikti neatkarīgi no konkrētā direktīvas priekšlikuma, lai uzlabotu šo pamācību saprotamību. To var īstenot arī ar pacientu organizāciju līdzdalību. EESK iesaka izveidot darba grupu minētā jautājuma izpētei.

5.8. EESK ierosina izveidot neatkarīgu iestādi, kas sniegtu informāciju paralēli tirdzniecības atļauju turētājiem. Šādas neatkarīgās iestādes varētu sniegt informāciju par dažādu tirdzniecības atļauju turētāju piedāvātajām zālēm un iepazīstināt ar atšķirīgām zālēm (it īpaši ģenēriskajām zālēm), kas paredzētas vienas slimības ārstēšanai.

6. Īpašas piezīmes.

6.1. EESK atzinīgi vērtē aizliegumu reklamēt iedzīvotājiem zāles, kuru iegādei vajadzīga recepte.

6.2. Direktīvas priekšlikums ir pamatoti balstīts uz principu, ka oficiāli atļautā informācija, piemēram, zāļu apraksta kopsavilkums, marķējums un lietošanas pamācība kompetento iestāžu apstiprinātā formā, kā arī kompetento valsts iestāžu izstrādātā novērtējuma ziņojuma publiski pieejamā versija ir uzskatāma par informāciju nevis reklāmu. Jāatļauj šādas informācijas sniegšana plašai sabiedrībai.

6.3. Ja 6.2. punktā minētā informācija tiek sniegta formā, kas atšķiras no kompetento iestāžu apstiprinātās formas, jānodrošina 100.d pantā noteikto kvalitātes kritēriju ievērošana. 100.b panta b) apakšpunktā skaidrības labad būtu jāiekļauj konkrēta atsauce uz 100.d pantā noteiktajām prasībām. Sniegt oficiāli atļauto informāciju formā, kas atšķiras no kompetento iestāžu apstiprinātās formas, var būt nepieciešams tāpēc, ka pašreiz oficiāli atļautā informācija, piemēram, lietošanas pamācības un specializētā informācija pacientiem reizēm var būt grūti saprotamas. Tāpēc EESK atkārto, ka minētā informācija kompetento iestāžu apstiprinātājā formā ir jāpadara vieglāk lasāma un saprotamāka (skatīt 5.7. punktu).

6.4. Plašai sabiedrībai nav jāsniedz informācija par bezintervences zinātniskajiem pētījumiem. Pacientu spēja pareizi novērtēt informāciju par bezintervences zinātniskajiem pētījumiem un izdarīt savai situācijai atbilstošus secinājumus ir diezgan apšaubāma. Tas nav saistīts ar minētās informācijas kvalitāti. Informāciju par minētajiem pētījumiem nepieciešamības gadījumā arī turpmāk būtu jāsniedz veselības aprūpes speciālistiem.

6.5. "Ar veselības jautājumiem saistītas publikācijas" nav piemēroti izdevumi, lai sniegtu informāciju par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte. Jau pats jēdziens ir pārprotams, tāpēc ir apšaubāmi, ka visās dalībvalstīs to interpretētu vienādi. Turklāt pastāv jautājums, vai, izmantojot "ar veselības jautājumiem saistītas publikācijas" informācijas izplatīšanai, netiek pārkāpta robeža starp informāciju, ko pacienti meklē ("pieprasītā informācija"), un informāciju, kas tiem aktīvā veidā tiek sniegta ("sniegtā informācija"), jo pacients, kas iegādājies šāda veida publikāciju, ne vienmēr mērķtiecīgi meklē informāciju par konkrētām zālēm ⁽⁶⁾.

6.6. Direktīvas priekšlikuma 100.h panta 1. punktā noteikts, ka interneta tīmekļa vietnēs ir jābūt reģistrētām attiecīgajās valsts iestādēs. Tas atvieglotu un padarītu efektīvāku sabiedrības interešu aizsardzību arī internetā.

6.7. Reģistrācijas izmaksas nedrīkst radīt pārmērīgu administratīvo slogu ne attiecīgajām valsts iestādēm, ne arī farmācijas rūpniecībai.

6.8. Par pamatotu uzskatāma prasība informācijā ietvert norādi, ka gadījumā, ja pacientam nepieciešams precīzāks paskaidrojums saistībā ar sniegto informāciju, viņš var sazināties ar veselības aprūpes speciālistu. Neraugoties uz to, ka informācijas sniegšana arī par zālēm, kuru iegādei vajadzīga recepte, atbilst pacientu paaugstinātajām informācijas vajadzībām un atspoguļo "informētā" patērētāja mainīgo dabu, direktīvas priekšlikumā paredzētās informācijas sniegšana nespēs katrā konkrētā gadījumā aizstāt veselības aprūpes speciālistu individuālās konsultācijas.

6.9. EESK atbalsta direktīvas priekšlikuma 100.g pantā paredzētās informācijas kontroles metodes. Ja šķiet, ka vajadzīga iepriekšēja informācijas pārbaude, tā būtu jāveic. Taču iepriekšēja pārbaude nav nepieciešama, ja publikācijas saturu jau iepriekš apstiprinājušas kompetentās iestādes vai to piemērotā veidā efektīvi uzrauga cits līdzvērtīgs mehānisms. Dalībvalstīm pašām ir jābūt tiesīgām noteikt, vai to teritorijā darbojas tāds mehānisms, kas nodrošina līdzvērtīgu un atbilstošu uzraudzību. Tādējādi 100.g pants paredz līdzsvarotu jautājuma risinājumu.

6.10. EESK ļoti atzinīgi vērtē direktīvas priekšlikuma 100.g panta 2. punktā paredzēto ieceri izstrādāt norādījumus attiecībā uz informāciju, kuras sniegšana minētajā sadaļā ir atļauta. Šajos norādījumos un tajos iekļautajā uzvedības kodeksā varētu precizēt atšķirības starp nepieļaujamu reklāmu un pieļaujamu informāciju. Tas ir nepieciešams, jo ar "vispārēju definīciju" nav iespējams noteikt šādu abstraktu robežu.

6.11. EESK atzinīgi vērtē aizliegumu tīmekļa vietnēs ļaut pieeju interneta televīzijai, kā arī izplatīt informāciju televīzijā vai radio.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽⁶⁾ It īpaši gadījumā, kad "ar veselības jautājumiem saistīta publikācija" ir pielikums avīzei.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru attiecībā uz cilvēkiem paredzēto zāļu farmakovigilanci groza Regulu (EK) Nr. 726/2004, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru"

COM(2008) 664 galīgā redakcija – 2008/0257 (COD)

(2009/C 306/05)

Eiropas Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2009. gada 23. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru attiecībā uz cilvēkiem paredzēto zāļu farmakovigilanci groza Regulu (EK) Nr. 726/2004, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 19. maijā. Ziņotāja – GAUCI kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 92 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta Komisijas nodomu izveidot stingrāku farmakovigilances sistēmu, pastiprinot tirgus uzraudzību un tās kārtību, kas skaidri nosaka uzdevumus un pienākumus galvenajām atbildīgajām personām un nodrošina pārredzamību ES lēmumu pieņemšanā.

1.2 EESK stingri iesaka – saskaņā ar jauno normatīvo sistēmu ES tiesību aktos galvenā uzmanība jāpievērš pacientam, pieņemot pietiekami saskaņotus noteikumus minētajā jomā, lai vismaz ilgākā laika posmā ES iedzīvotājiem nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi ticamai informācijai visā ES, kā arī iespējas par saprātīgu cenu iegādāties jebkurā EEZ tirgus daļā reģistrētas drošas, inovatīvas un pieejamas zāles.

1.3 Saistībā ar iepriekš minēto EESK arī atbalsta būtiskus pašreizējā stāvokļa uzlabojumus, jo atšķirības starp valstu tiesību un administratīvajiem aktiem, kuri attiecas uz zālēm, rada būtisku netiešu ietekmi uz pacientiem, un minētās atšķirības varētu kavēt tirdzniecību EEZ iekšienē un ietekmēt iekšējā tirgus efektīvu darbību.

1.4 Tādēļ Komiteja uzsver, cik svarīgi ir iesaistīt pacientus farmakovigilancē, tai skaitā panākt, ka pacienti tieši un interaktīvi ziņo par iespējamajām blaknēm; atbildība par veselības aprūpi aizvien vairāk būtu jāuztic arī pacientiem, kuri pauž aktīvāku interesi par savu veselību un tās aprūpes iespējām, kā arī divpusējo saziņu, ieskaitot prasmīgu interneta lietošanu.

1.5 Komiteja atbalsta visu iesaistīto personu – dalībvalstu kompetento iestāžu, Eiropas Zāļu novērtēšanas aģentūras

(EMA) (ieskaitot tās komitejas), Komisijas, tirdzniecības atļauju turētāju, ieskaitot viņu atbildīgo amatpersonu farmakovigilances jomā, un pacientu – uzdevumu un pienākumu precizēšanu un kodificēšanu. Taču EESK uzskata, ka priekšlikumos iekļautie jaunie elementi nedrīkst kaitēt vai vājināt vietējā līmeņa struktūras un procedūras, īpaši tās, kurās iesaistīti pacienti un veselības nozares speciālisti. Tāpēc jānosaka pārredzama un ātra procedūra, lai nodrošinātu vienotus salīdzināmo datu parametrus.

1.6 Komiteja atzinīgi vērtē faktu, ka paredzēts izveidot jaunu, par farmakovigilanci atbildīgu komiteju, kas aizstās pašreizējo farmakovigilances darba grupu Eiropas Zāļu novērtēšanas aģentūrā, un uzskata, ka šādas komitejas izveide ļaus uzlabot un paātrināt ES sistēmas darbību, ja tiks precizēti uzdevumi, procedūras un attiecības ar citām komitejām, kuras jau darbojas.

1.7 Jāveicina farmakovigilances datu vākšana un pārvaldība datubāzē *EudraVigilance*, piesaistot jaunus cilvēkresursus un finanšu resursus, lai minētā datubāze kļūtu par vienīgo interaktīvo punktu, kurā ātri saņemtu un sniegtu farmakovigilances informāciju par zālēm, kā arī nodrošinātu datu efektīvu pārvaldību. Lai panāktu sabiedrības uzticēšanos, ļoti svarīga ir pārredzama un lietotājam draudzīga piekļuves politika, kas, ievērojot datu aizsardzības noteikumus un konfidencialitāti, visām iesaistītajām personām, jo īpaši pacientiem, nodrošina interaktīvu piekļuvi datiem.

1.8 EESK uzsver vienkāršotu procedūru nozīmīgumu maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un aicina optimizēt "MVU biroju", sniedzot finansiālu un administratīvu atbalstu mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

1.9 Tā kā starptautiskie tirgi paplašinās un uzņēmumi aizvien vairāk darbojas starptautiskā mērogā, EESK iesaka ciešāk koordinēt dalībvalstu un Eiropas Komisijas pasākumus Eiropas un starptautiskajā līmenī.

1.10 EESK pieprasa, lai 5 gadu laikā EMEA iesniedz Eiropas Parlamentam, Padomei un Komitejai gan neatkarīgu ārējo novērtējumu par aģentūras darbības rezultātiem, pamatojoties uz tās jauno regulējumu un darba programmām, gan arī praktisko pasākumu, šajā priekšlikumā ierosinātā jaunā mehānisma ietekmes un datubāzes *Eudravigilance* interaktīvās darbības novērtējumu.

2. Ievada piezīmes

2.1 Saskaņoti Kopienas noteikumi par cilvēkiem paredzēto zāļu farmakovigilanci ir iekļauti Regulā (EK) Nr. 726/2004, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu novērtēšanas aģentūru (EMEA) attiecībā uz zālēm, kuras ir apstiprinājusi Komisija saskaņā ar minētajā regulā noteikto centralizēto atļaujas izsniegšanas kārtību un kuras ir apstiprinātas saskaņā ar Direktīvu 2001/83/EK.

2.2 Zāļu izstrādes gaitā jāveic stingrs un visaptverošs riska izvērtējums arī gadījumā, ja klīniskajos pētījumos nav iespējams noteikt visus draudus drošībai. Kad zāles ir laistas tirgū, parasti ievērojami palielinās to iedarbībai pakļauto pacientu skaits, ieskaitot pacientus ar patoloģisku stāvokli un pacientus, kurus vienlaikus ārstē ar citām zālēm. Tādēļ datu vākšanai par zāļu drošumu pēc to laišanas tirgū un riska izvērtēšanai, pamatojoties uz novērošanas datiem, ir ļoti būtiska nozīme, lai novērtētu un raksturotu zāļu riska profilu un pieņemtu apzinātus lēmumus par riska samazināšanu.

2.3 Šajā atzinumā aplūkoti tikai Komisijas priekšlikumi grozījumiem spēkā esošajā regulā, savukārt cits Komitejas atziņums veltīts grozījumiem Direktīvā 2001/83/EK⁽¹⁾.

2.4 EESK stingri atbalsta būtiskus uzlabojumus spēkā esošajos Kopienas tiesību aktos, jo ir radušās atšķirības starp valstu tiesību un administratīvajiem aktiem attiecībā uz zālēm, un šīs atšķirības varētu kavēt Kopienas iekšējo tirdzniecību un ietekmēt iekšējā tirgus efektīvu darbību.

2.5 Koordinācijas trūkums liegtu dalībvalstīm piekļuvi informācijai par vislabāko zinātnisko un ārstniecisko pieredzi zāļu drošuma novērtēšanas un riska samazināšanas jomā.

(1) Skatīt atzinumu CESE 1024/2009 (atzinums vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī).

2.6 Komiteja jau ir norādījusi, ka "stingra farmakovigilances sistēma ir ļoti svarīga, un uzskata, ka pašreizējās sistēmas ir jāpastiprina. Visiem veselības speciālistiem, kuri izraksta receptes vai izsniedz zāles, kā arī pacientiem būtu jāpiedalās efektīvā visu zāļu uzraudzībā pēc to laišanas tirgū"⁽²⁾.

2.7 EESK atbalsta Komisijas nodomu pilnveidot tirgus uzraudzību, paredzot stingrāku uzraudzības kārtību, kas skaidri nosaka galveno iesaistīto personu uzdevumus un pienākumus kā arī nodrošina pārredzamību ES lēmumu pieņemšanā par zāļu lietošanas drošuma jautājumiem, lai izstrādātu pasākumus, kas attiecībā uz visiem attiecīgajiem produktiem Eiropas Savienībā tiek īstenoti vienādi un pilnībā.

2.8 Atbildība par veselības aprūpi aizvien biežāk tiek dalīta ar pacientiem, kuri aktīvāk interesējas par savu veselību un veselības aprūpes iespējām. Atzīts, ka svarīgi ir iesaistīt pacientus farmakovigilancē, tai skaitā panākt, ka pacienti tieši ziņo par iespējamajām blaknēm, un EESK atzinīgi vērtē faktu, ka lielāka uzmanība veltīta tādu metožu izstrādei un atbalstīšanai, kas nodrošinātu pacientu iesaistīšanu visos līmeņos.

2.9 EESK atzīst, ka jaunie noteikumi farmakovigilances jomā sniegs labumu ES iedzīvotājiem un pacientiem, jo būs vieglāk piekļūt informācijai par veselības aprūpi un zālēm un savlaicīgi tiks vākti augstas kvalitātes dati par zāļu drošumu. Jāveicina farmakovigilances datu vākšana un pārvaldība datubāzē *Eudra-Vigilance*, piesaistot jaunus cilvēkresursus un finanšu resursus, lai minētā datubāze kļūtu par vienīgo interaktīvo punktu, kurā saņemtu un sniegtu farmakovigilances informāciju par cilvēkiem izmantojamām zālēm.

2.10 EESK vairākos atzinumos⁽³⁾ par konkrētiem tematiem analizē Farmaceutisko līdzekļu paketē iekļauto priekšlikumu dažādos aspektus. Tāpēc Briselē tika rīkota svarīga un lietderīga atklāta uzklaušanās sanāksme, kuru vadīja priekšsēdētājs *Bryan Cassidy* un kurā piedalījās uzņēmumu, valstu un Eiropas organizāciju pārstāvji.

3. Komisijas ierosinātie regulas grozījumi

3.1 Priekšlikumu mērķis ir uzlabot iedzīvotāju veselības aizsardzību Kopienā, vienlaikus attīstot zāļu vienoto tirgu, pastiprinot un racionalizējot ES farmakovigilances sistēmu un novēršot atšķirības starp valstu noteikumiem, lai nodrošinātu zāļu atbilstošu apriti iekšējā tirgū.

(2) OV C 241/7, 28.09.2004.

(3) EESK izstrādā atzinumus CESE 1022/2009, ziņotāja – *Heinisch* kdze, CESE 1023/2009, ziņotāja – *Gauci* kdze, CESE 1024/2009 (INT/471), ziņotājs – *Cedrone* kgs, CESE 1191/2009 (INT/472), ziņotājs – *Morgan* kgs, CESE 1025/2009, ziņotājs – *Cedrone* kgs, un R/CESE 925/2009 (INT/478), ziņotājs – *van Iersel* kgs (atzinums vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī).

3.2 Minētie priekšlikumi izstrādāti, lai sekmētu Kopienas tiesiskajā regulējumā, kas attiecas uz zāļu reģistrēšanu, pārraudzību un kontroli, izvirzīto stratēģisko mērķu sasniegšanu:

- uzlabojot iedzīvotāju veselības aizsardzību visā Kopienā saistībā ar zāļu drošumu,
- atbalstot iekšējā tirgus izveidi farmācijas nozarē.

3.3 Priekšlikumu konkrētie mērķi ir šādi:

- noteikt skaidrus uzdevumus, pienākumus un standartus dažādo uzdevumu veikšanai un paredzēt, ka regulārus ziņojumus sniedz Eiropas Komisija, farmakovigilances inspekcijas un EMEA revīzijas,
- racionalizēt ES lēmumu pieņemšanu, jaunās EMEA komitejas struktūras izveides grafiku un EMEA farmakovigilances komitejai iesniegto pieprasījumu skaitu,
- katrā dalībvalstī izveidot tīmekļa vietnes par zāļu drošumu un internetā izveidot EMEA portālu par zāļu drošumu ES, lai veicinātu pārredzamību un komunikāciju par zāļu drošumu, kā arī palielinātu pacientu un veselības aprūpes jomas profesionāļu izpratni un uzticēšanos saistībā ar minētajiem jautājumiem,
- stiprināt uzņēmumu farmakovigilances sistēmas, vienlaikus samazinot administratīvo slogu,
- pilnveidot datubāzi *EudraVigilance* par zāļu drošumu, paredzot riska pārvaldību, strukturētu datu vākšanu un periodisku ziņojumu sniegšanu par blaknēm,
- ciešāk koordinēt dalībvalstu un EK pasākumus, kas sekmē stratēģisko sadarbību zinātnes un tehnoloģiju jomā ar mērķi veicināt inovācijas farmācijas nozarē, īstenojot Septīto pētniecības pamatprogrammu un Inovatīvo ārstniecības līdzekļu iniciatīvu,
- iesaistīt ieinteresētās personas farmakovigilancē,
- vienkāršot Kopienā pašlaik spēkā esošās farmakovigilances procedūras.

3.4 Priekšlikumos uzsvērta atbilstoša finansējuma nepieciešamība aģentūras īstenotajiem pasākumiem farmakovigilances jomā, izmantojot no tirdzniecības atļauju turētājiem saņemto maksu un EMEA telemātikas ģenerālplānam paredzētos līdzekļus, kā arī novērtējot vispārējo ietekmi uz EMEA budžetu.

4. Komitejas piezīmes

4.1 **Vispārējs atbalsts.** Kā iepriekš minēts, Komiteja atbalsta priekšlikumu pamatmērķus, proti, iekšējā tirgus izveidi farmācijas nozarē un iedzīvotāju veselības aizsardzības uzlabošanu.

4.1.1 Saistībā ar atjaunināto Lisabonas stratēģiju Komiteja atkārtoti uzsver, cik svarīgi ir vienkāršot normatīvo sistēmu, lai ieguvēji būtu iedzīvotāji, pacienti, uzņēmumi un sabiedrība, un uzsver, ka vajadzīga "integrēta pieeja, lai radītu priekšrocības nozarei un pacientiem, kā arī veicinātu pastāvīgu attīstību, kas dod vislielāko ieguldījumu dinamiskā, uz zināšanām balstītā Eiropas ekonomikā" (*).

4.2 **Skaidri noteikti uzdevumi un pienākumi.** Komiteja uzsver, ka "visiem veselības speciālistiem, kuri izraksta receptes vai izsniedz zāles, kā arī pacientiem būtu jāpiedalās efektīvā visu zāļu uzraudzībā pēc to laišanas tirgū. Šai brīvprātīgajai ziņošanas sistēmai vajadzētu būt īpaši stingrai attiecībā uz medikamentiem, kas nesēn laisti tirgū." (**)

4.2.1 EESK ir pārliecināta, ka pašreizējās normas var uzlabot ar visu iesaistīto personu līdzdalību, jo viena no nepilnībām ir zināšanu vai informācijas trūkums par dažādām raksturīgām īpašībām un riskiem, kas piemīt tirgū laistajām zālēm.

4.2.2 Komiteja atbalsta visu iesaistīto personu – dalībvalstu kompetento iestāžu, Eiropas Zāļu novērtēšanas aģentūras (EMA) (ieskaitot tās komitejas), Komisijas, tirdzniecības atļauju turētāju, ieskaitot viņu atbildīgo amatpersonu farmakovigilances jomā, – uzdevumu un pienākumu precizēšanu un kodificēšanu. Cits EESK atzinums ir vēlēts jaunajiem priekšlikumiem par kodifikāciju.

4.3 **ES lēmumu pieņemšanas racionalizēšana.** Komiteja atzinīgi vērtē jaunas, par farmakovigilanci atbildīgas komitejas izveidošanu, kas aizstās pašreizējo farmakovigilances darba grupu Eiropas Zāļu novērtēšanas aģentūrā, un uzskata, ka šādas komitejas izveide ar mērķi risināt jautājumus tieši farmakovigilances jomā visā ES ir solis pareizajā virzienā, lai visā ES saskaņotu informācijas apmaiņu zāļu drošības jomā.

4.3.1 Komiteja vēlētos, lai daži priekšlikumi būtu skaidrāki un precīzāki, jo īpaši saistībā ar Cilvēkiem paredzēto zāļu komitejas (CHMP) un jaunās farmakovigilances komitejas sadarbību, pacientu un sabiedrības iesaistīšanu, ieskaitot pacientu ziņojumus par varbūtējām blaknēm, intensīvas kontroles saraksta nozīmi un neintervences pētījumu definīcijām.

(*) Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

(**) Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

EESK vēlētos norādīt uz nesen izveidoto Uzlaboto terapiju komiteju (CAT), kas nodarbojas tieši ar jautājumiem par licencēšanu un tirgū laistajām zālēm, ieskaitot farmakovigilanci un uzlabotas terapijas zāļu efektivitātes kontroli, kā noteikts Regulā (EK) Nr. 1394/2007. Minētā regula tika izstrādāta, lai nodrošinātu lietpratību šādu sarežģītu un specializētu zāļu novērtēšanai.

4.3.2 Tāpēc EESK nav pārliecināta, vai vispārējai farmakovigilances komitejai būs atbilstoša lietpratība, lai regulētu farmakovigilances jautājumus saistībā ar specializētām zālēm, piemēram, uzlabotas terapijas medikamentiem. Tādēļ Komiteja ierosina, ka, izvērtējot risku un ieguvumu saistībā ar minētajām zālēm, jāapspriežas ar Cilvēkiem paredzēto zāļu komiteju, proti, Uzlaboto terapiju komiteju.

4.3.3 Plašākā aspektā saistībā ar riska un ieguvumu koeficienta analīzi, kura ir un kurai arī turpmāk jābūt Cilvēkiem paredzēto zāļu komitejas kompetencē, būtu vēlreiz jāapsver jaunās, par farmakovigilanci atbildīgās komitejas ieguldījums zāļu drošuma analīzē.

4.4 **Uzmanības centrā – pacients.** Jaunajā ierosinātajā normatīvajā sistēmā pacientam ir jāpievērš vislielākā uzmanība. Spēkā esošie ES tiesību akti neparedz pietiekami saskaņotus noteikumus minētajā jomā, un tāpēc ES iedzīvotājiem nav vienlīdzīgas piekļuves informācijai visā ES. Pacienti ir jāmudina ziņot par blaknēm tieši tai valsts iestādei, kura ir atbildīga par visām zālēm, nevis tirgus atļaujas turētājam. Komiteja atbalsta tiešu ziņošanu kā būtisku instrumentu, lai paplašinātu pacientu iespējas un ciešāk iesaistītu viņus savas veselības pārvaldībā.

4.4.1 Skaidra un pārredzama informācija par zāļu drošumu, proti, piktogramma⁽⁶⁾, ir svarīga, lai palīdzētu pacientiem tūlīt atšķirt intensīvi kontrolētas zāles, kā arī iepazīties ar secinājumiem un ieteikumiem ziņojumos par pacientu drošību (PSURs) un datiem par zāļu patēriņu, kas ir publiskoti, ievērojot konfidencialitāti saistībā ar datu aizsardzību un komerciālajām interesēm. Regulāri jāpapildina datubāze *Eudravigilance*, un tai ir jābūt pacientiem viegli un pilnībā pieejamai.

4.4.2 Komiteja uzskata, ka zāļu lietošanas pamācībai ir jābūt sagatavotai tā, lai iepakojumam pievienotajā pamācībā skaidrāk atklātu iespējamās blaknes un pamatinformāciju par zāļu drošumu, kā arī brīdinājumu par zālēm, kas tiek stingri kontrolētas. Noteikti ir jāizvairās no informācijas dempinga, informācija ir jāpielāgo dažādu iedzīvotāju grupu vajadzībām, un tā ir jāpapildina ar atbilstošām iespējām izmantot internetu. EESK ir izstrādājusi īpašu atzinumu par minēto jautājumu⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Līdzīgi Apvienotajā Karalistē izmantotajai melnā trijstūra shēmai.

⁽⁷⁾ Skatīt atzinumu CESE 1024/2009, ziņotājs – *Cedrone* kgs (atzinums vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī).

4.4.3 Komitejas galīgajam mērķim ir jābūt efektīva, vienota Eiropas farmaceitisko līdzekļu tirgus izveidei, ņemot vērā Eiropas pacientu un iedzīvotāju vajadzības un intereses, jo pacientiem ir vajadzīga drošas, inovatīvas un pieejamas zāles saskaņā ar vienotu ES pieeju, kas mazina tirgus atkarību no lēmumu pieņemšanas procesa 30 dažādu valstu valdībās.

4.5 **Pārredzamība un saziņa.** Atbalstot pašreizējos priekšlikumus komunikācijas veicināšanai ar veselības aprūpes profesionāļiem un pacientiem, sniedzot informāciju par zālēm, Komiteja stingri iesaka izmantot šo iespēju, lai zāļu lietošanas pamācības (PILs) un zāļu aprakstus (SPCs)⁽⁸⁾ padarītu lietderīgākus, lietotājdraudzīgākus un saskaņotākus.

4.5.1 Jāizveido interaktīvs Eiropas datubāzu tīkls, kurā apkopota farmakovigilances informācija par cilvēkiem paredzētām zālēm. EESK stingri atbalsta datubāzes *Eudravigilance* kā vienota punkta nostiprināšanu, kurā tiek saņemta informācija par blaknēm, "kā arī par jebkuru cita veida izmantošanu, ieskaitot pārdozēšanu, nepareizu un ļaunprātīgu lietošanu, par ārstniecības kļūdām un blaknēm, kas izpaudusās zāļu izpētes laikā vai pēc pakļaušanas to iedarbībai".

4.5.2 Pārredzamība jāveicina visos aģentūru un EMEA pasākumos un lēmumos. Precīza un savlaicīga informēšana par jauniem datiem saistībā ar risku kā būtisku farmakovigilances sastāvdaļu ir svarīgs aspekts. Informēšana par risku ir svarīgs solis riska pārvaldības jomā, kā arī viens no riska samazināšanas pasākumiem. Pacientiem un veselības aprūpes profesionāļiem ir vajadzīga precīza un prasmīgi sniegta informācija par riskiem, kas saistīti gan ar zālēm, gan zāļu lietošanas nosacījumiem⁽⁹⁾.

4.5.3 EESK uzskata, ka aizvien svarīgāks uzdevums ir uzsvērt pārredzamas politikas īstenošanu saistībā ar datu pieejamību sabiedrībai un to, ka atbildes uz šādiem pieprasījumiem ir jāsniedz likumā paredzētajā termiņā. Saistībā ar sabiedrības uzticēšanos ir ļoti svarīgi, lai visas dalībvalstis vienotos par pārredzamu piekļuves politiku. Komiteja vēlētos saņemt skaidrāku pamatojumu par to, kāpēc sabiedrībai ir liegta pieeja pārredzamībai un ar reklāmu nesaistītiem pētījumiem par zālēm pēc to laišanas tirgū vai šo pētījumu rezultātiem, bet EMEA veido ES

⁽⁸⁾ *Patient Information Leaflets (PILs)* – zāļu lietošanas pamācības, *Summaries of Product Characteristics (SPCs)* – īsi zāļu apraksti.

⁽⁹⁾ Skatīt arī ieteikumā par tematu "Farmakovigilance: steidzami pasākumi" ierosināto kārtību atbilstoši Direktīvas 2001/83/EK 107. pantam un Direktīvu 65/65/EEK, kurā veikti grozījumi, kā arī Padomes Regulu (EEK) Nr. 2309/93 par steidzama brīdinājuma sistēmu (RAS) attiecībā uz farmakovigilanci.

interneta portālu par zāļu drošumu. EESK uzsver savu stingro atbalstu pamatprincipiem un pēcreģistrācijas uzraudzības pētījumu pārskatam (PASS)⁽¹⁰⁾ atbilstoši Regulas (EK) Nr. 726/2004 24., 26. pantam un 57. panta 1. punkta d) apakšpunktam⁽¹¹⁾.

4.5.4 Komiteja atbalsta priekšlikumu, ka EMEA jāveic visas speciālās literatūras izvērtēšana, jo tas dotu iespēju būtiski samazināt darba dublēšanos. Aģentūrai sadarbībā ar tirgus atļauju turētājiem ir jāapzina izvēlēta medicīniskā literatūra saistībā ar ziņojumiem par visām iespējamajām blaknēm tām cilvēkiem paredzētajām zālēm, kuras satur atsevišķas aktīvas vielas, kas jāievada datubāzē *Eudravigilance* un publicētā sarakstā par aktīvajām vielām, kas tiek kontrolētas.

4.6 **Procedūru vienkāršošana.** EESK atzinīgi vērtē ierosmi samazināt administratīvo slogu saistībā ar ziņošanu par zāļu iedarbību, kā arī vienkāršot divkāršās ziņošanas sistēmu, kas darbojas visā ES un kas paredz sniegt kopsavilkuma ziņojumus par atsevišķiem gadījumiem dažādās dalībvalstīs gan papīra formātā, gan elektroniski. Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi ieviest īpašu juridisku pienākumu ievērot Starptautiskās saskaņošanas konferencē (SSK)⁽¹²⁾ noteiktās prasības par elektronisko pieteikumu iesniegšanu.

4.6.1 Turklāt ir svarīgi norādīt, ka šobrīd valstu kompetento iestāžu (NCA) līmenī tiek izmantoti daudzi vērtīgi farmakovigilances resursi, apstiprinot un izskatot uzņēmumu iesūtītos drošības pārskatus saistībā ar atsevišķiem gadījumiem, un tas liecina par darbību nelietderīgu dublēšanos. Šos resursus varētu labāk izmantot, veicinot iestāžu ciešāku sadarbību, optimizējot līdzšinējo pieredzi, pārdaļot pienākumus un vienkāršojot administratīvos pasākumus saistībā ar visu ziņojumu par pacientu drošību iesniegšanu un izskatīšanu.

4.6.2 EESK uzsver vienkāršotu procedūru nozīmīgumu maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un aicina optimizēt "MVU biroju", sniedzot finansiālu un administratīvu atbalstu mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem atbilstoši Komisijas Regulai (EK) Nr. 2049/2005.

4.7 **Dalībvalstu un EK pasākumu koordinēšana.** Tā kā starptautiskie tirgi paplašinās un uzņēmumi aizvien vairāk darbojas starptautiskā mērogā, regulatīvo iestāžu uzdevums –

novērtēt atbilstību tiesību aktiem un uzraudzīt zāļu drošumu – kļūst aizvien nozīmīgāks, un šim nolūkam nepieciešams aizvien vairāk resursu, jo "ES farmācijas rūpniecība darbojas globālās ekonomikas ietvaros"⁽¹³⁾. Reaģējot uz šo vispārējo situāciju un lai risinātu iekšējā un starptautiskā tirgus problēmas, kas var radīt potenciālu risku sabiedrības veselībai, ir jāpastiprina vispārējā sadarbība divos dažādos līmeņos:

- Kopienas līmenī ir jāveicina dinamiska sadarbība starp Kopienas iestādēm un valstu iestādēm, ieskaitot valstu aģentūras, kuru pamatuzdevums ir rīcība, pieredzes izmantošana un lēmumu pieņemšana,
- Eiropas un starptautiskajā līmenī ir jānodrošina lielāka ietekme Eiropas Padomē, Pasaules Veselības organizācijā – IMPACT (Starptautisko Zāļu pretviltības darba grupa), Starptautiskās saskaņošanas konferencē (ICH) un minētās konferences globālās sadarbības grupā, ES un ASV programmā par Transatlantiskās ekonomiskās integrācijas veicināšanu saistībā ar administratīvo noteikumu par zāļu lietošanu vienkāršošanu⁽¹⁴⁾, ES un Krievijas Kopējās ekonomiskās telpas un normatīvajā dialogā par rūpniecības ražojumiem, EK nolīgumos ar Šveici, Austrāliju, Jaunzēlandi, Kanādu, Japānu, kā arī ES un Ķīnas apspriedēs un sadarbības mehānismā par zālēm un medicīnas ierīcēm.

4.7.1 Kā sacīja Komisijas priekšsēdētāja vietnieks *Günter Verheugen*:⁽¹⁵⁾ "Farmācijas nozare dod būtisku ieguldījumu Eiropas un pasaules labklājībā, darot pieejamas zāles, veicinot ekonomisko izaugsmi un ilgtspējīgu nodarbinātību."

4.7.2 Nozares aizvien pieaugošā internacionalizācija un "ES farmaceitisko līdzekļu tirgus trūkumi, kas ietekmē pacientu piekļuvi zālēm un būtiskai informācijai, kavē nozares konkurētspēju"⁽¹⁶⁾. Šajā sakarā Komiteja stingri iesaka:

- veicināt iniciatīvas ES farmaceitisko pētījumu un starptautiskās pētniecības sadarbības jomā,
- pastiprināt sadarbību ar lielākajiem partneriem (ASV, Japānu, Kanādu), lai uzlabotu zāļu drošumu pasaulē,
- pastiprināt sadarbību ar jaunajiem partneriem (Krieviju, Indiju, Ķīnu).

⁽¹⁰⁾ PASS: ierosinātā definīcija ir šāda: "farmakoepidemioloģiski vai klīniski pētījumi ar reģistrētām zālēm, lai noteiktu, raksturotu vai izmērītu draudus drošībai vai apstiprinātu zāļu drošuma profilu".

⁽¹¹⁾ Priekšlikuma projekts par piekļuves politiku datubāzei *EudraVigilance* ir publicēts publiskai apspriešanai EMEA tīmekļa vietnē (<http://www.emea.europa.eu/htmls/human/raguidelines/pharmacovigilance.htm>).

⁽¹²⁾ Starptautiskā saskaņošanas konference ir starptautiska organizācija, kas globālā mērogā cenšas standartizēt klīnisko pētījumu, zāļu izstrādes un farmaceitisko produktu reģistrācijas normatīvos un zinātnisko aspektus.

⁽¹³⁾ Skatīt COM(2008) 666 galīgā redakcija, 2008. gada 10. decembris, un CESE 1456/2009, (INT/478), ziņotājs – *van Iersel* kgs (atzinums vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī).

⁽¹⁴⁾ Skatīt arī nolīgumu par savstarpējo atzīšanu, kas parakstīts starp Eiropas Kopienas un ASV.

⁽¹⁵⁾ Skatīt Komisijas priekšsēdētāja vietnieka *Günter Verheugen* runu, IP/08/1924, 10.12.2008.

⁽¹⁶⁾ Skatīt EK paziņojumu presai IP/08/1924, 10.12.2008.

4.8 **Neatkarīgs ārējais novērtējums par EMEA darbību.** EESK pieprasa, lai ziņojumā par 2015. gadu EMEA iesniedz gan neatkarīgu ārējo novērtējumu par savu darbību, pamatojoties uz tās izveides noteikumiem un darba programmām, gan arī praktisko pasākumu un jaunā mehānisma, ko veido CHMP, CAT un jaunā farmakovigilances komiteja, ietekmes novērtējumu, ņemot vērā iesaistīto personu viedokļus Kopienas un valstu līmenī.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko farmakovigilances jomā groza Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm"

COM(2008) 665 galīgā redakcija – 2008/0260 (COD)

(2009/C 306/06)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2009. gada 23. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko farmakovigilances jomā groza Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm",

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 19. maijā. Ziņotājs — CEDRONE kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (11. jūnija sēdē), ar 93 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ierosinājumi

1.1 EESK pozitīvi vērtē Komisijas iniciatīvu, kuras uzdevums ir uzlabot farmakovigilances sistēmu un to saskaņot Eiropas līmenī, galveno uzmanību pievēršot pacientam un viņa vajadzībām veselības jomā.

1.2 EESK uzsver, ka farmakovigilances sistēmas pakāpenisku stiprināšanu ir svarīgi balstīt galvenokārt uz procedūru pārredzamību un vienkāršošanu, ņemot vērā šo procedūru arvien lielāku praktisku saskaņošanu starp dalībvalstīm, lai izveidotu kopīgu metodoloģiju. Komiteja ir pārliecināta, ka jāpanāk zaļu brīva aprīte un jāīsteno vienotais tirgus šajā nozarē.

1.3 Tādēļ EESK atbalsta spēkā esošo tiesību aktu pilnveidošanu, grozot un optimizējot izskatāmo Direktīvu 2001/83/EEK un Regulu Nr. 726/2004 (par ko ir izstrādāts atsevišķs Komitejas atzinums (CESE 1023/2009, ziņotāja – GAUCI kdze)). Šajos pasākumos ir ņemti vērā ierobežojumi, ar kuriem saskaras, piemērojot spēkā esošos noteikumus, un to uzdevums ir iet tālāk par pašreizējiem valstu noteikumiem, kas var radīt bieži vien mākslīgus šķēršļus zaļu brīvai aprītei ES, kā arī konkrētai risku samazināšanai.

1.4 EESK atzinīgi vērtē mērķi farmakovigilances pasākumos tieši iesaistīt ieinteresētās personas, proti, ne vien nozares profesionāļus un ar to saistītās publiskās struktūras, bet arī pacientus, kas tādējādi var uzņemties aktīvu lomu risku samazināšanā un arvien vairāk ietekmēt visatbilstošākā ārstēšanas veida izvēli, lai

aizsargātu savu veselību. Tomēr EESK uzskata, ka priekšlikumos iekļautie jaunie elementi nedrīkst kaitēt vai vājināt vietējā līmeņa struktūras un procedūras, īpaši tās, kurās iesaistīti pacienti un veselības nozares speciālisti, ar nosacījumu, ka salīdzināmu datu kopējie parametri tiek nodrošināti ar pārredzamu un ātru procedūru.

1.5 EESK uzsver, ka Komisijas iniciatīva pilnībā atbilst atjaunotajai Lisabonas stratēģijai, kurā ir paredzēta ne vien procedūru vienkāršošana, bet arī farmācijas nozares nepārtrauktas attīstības stimulēšana, lai tā kļūtu par dinamisku, uz zināšanām balstītu ekonomikas nozari, kas spēj ievērojami veicināt augsti kvalificētu darbavietu radīšanu un pilnībā apmierināt pilsoniskās sabiedrības aizvien uzstājīgāk izvirzītās prasības veselības jomā.

1.6 Komiteja uzskata, ka EMEA (Eiropas zaļu novērtēšanas aģentūras) ietvaros jāizveido jauna komiteja, kas būtu atbildīga tikai un vienīgi par farmakovigilances jautājumiem, kā arī jādara pieejama Kopienas datubāze (*Eudravigilance*) par iespējamiem riskiem, kura tiktu pastāvīgi atjaunināta un būtu viegli pieejama visiem iedzīvotājiem. Tās izveide būtu ievērojams pasākums, lai nodrošinātu vienkāršākus un praktiskākus instrumentus farmācijas produktu aprakstu sagatavošanai.

1.7 Tādēļ EESK atzinīgi vērtē iniciatīvu, jo tā ļauj samazināt administratīvo slogu un vienkāršot ziņošanu par blakusparādībām, sevišķi samazinot papīra formāta ziņošanas procedūru izmantošanu starp dažādām dalībvalstīm.

1.8 Ņemot vērā farmakovigilances nozīmi iedzīvotāju drošības jomā saistībā ar viņu tiesībām izmantot drošas un efektīvas zāles, EESK lūdz pilnībā iekļaut farmakovigilances jautājumu Kopienas pētniecības programmās – gan tajās, kas veselības nozarē ir paredzētas 7. pamatprogrammā, gan programmās, kurās tieši iesaistās Eiropas Savienība, dalībvalstis, rūpniecības nozares, universitātes, kā arī publiskie un privātie pētniecības centri.

1.9 EESK uzskata: pēc tāda svarīga aspekta kā farmakovigilance izskatīšanas šajā jomā ir jārisina virkne atliktu problēmu, piemēram, zāļu cenu jautājums, atšķirības, kas pastāv dažādās dalībvalstīs farmācijas produktu pieejamības ziņā, vispārīgu produktu lietošanas problēma un to izplatīšanas saskaņošana, zāļu viltošanas aizliegums, nelikumīgas apgādes sistēmas, kā arī aktīvo vielu un palīgvielu importa drošība. Šīs problēmas ir jārisina, lai īstenotu zāļu brīvu apriti un vienoto tirgu Eiropas Savienībā.

2. Ievads

2.1 Ņemot vērā pilsoniskās sabiedrības atkārtotas prasības saistībā ar “labu veselību” un labāku dzīves kvalitāti, par prioritāti kļuva vajadzība pienācīgi risināt uzdevumus veselības aprūpes jomā, sākot ar profilaksi, pareizu zāļu lietošanu un to pārraudzību.

2.2 Tā kā zāles ir galvenais sabiedrības veselības aizsardzības līdzeklis, tās ir liela vērtība un to atklāšana un pieejamība ir būtiska, lai aizsargātu iedzīvotāju veselību. Pareiza zāļu lietošana ir viens no galvenajiem faktoriem, kas pakāpeniski palielina vidējo mūža ilgumu, vienlaikus samazinot veselības izdevumus, jo ļauj ierobežot ar hospitalizāciju un specializēto aprūpi saistītos izdevumus.

2.3 Rūpīgi analizējot pieredzi, kas iegūta ar Kopienas sistēmu, kā arī neatkarīgu pētījumu, kuru Komisijas dienesti veica 2004. gadā, tika konstatēta vajadzība pārskatīt farmakovigilances noteikumus. Minētajā pētījumā tika atklātas vairākas nepilnības, kā arī vajadzība precizēt šās nozares pārvaldības noteikumus. Tādēļ Komisija nolēma pārskatīt spēkā esošos tiesību aktus par farmakovigilanci ar mērķi tos pielāgot vispārīgo tiesību aktu par zāļu brīvo apriti un iedzīvotāju drošības uzlabošanu saistībā ar to lietošanu pakāpeniskai attīstībai.

2.3.1 Kopienas pirmie farmakovigilances tiesību akti tika pieņemti 1965. gadā; kopš tā laika ir veikti tikai daļēji un ierobežoti šo tiesību aktu pielāgojumi. Ņemot vērā ierobežo-

jumus, ar kuriem saskaras ikdienā, mūsdienās šajā jomā ir radusies neatliekama vajadzība uzlabot standartu definīciju, sevišķi, lai novērstu bieži vien mākslīgi radītus šķēršļus (kas būtu pilnīgi nepieņemami) zāļu brīvai aprītei Eiropas Savienībā.

2.4 Pašlaik farmakovigilances nozari regulē 2004. gada 31. marta Regula (EK) Nr. 726/2004 un Direktīva 2001/83/EK, ko grozīs ar izskatāmo direktīvu. Lai gan minētie divi tiesiskie instrumenti pozitīvi ietekmēja zāļu blakusefektu pārraudzību, veiktā pārbaude un apspriešanās ar iesaistītajām personām, kas tika veikta pēc tam, parādīja, ka, precizējot minētos noteikumus, var panākt uzlabojumus.

2.5 Ierosinātie grozījumi atbilst stratēģiskajai sistēmai attiecībā uz farmācijas produktu tirdzniecības atļaujām un ar to saistīto kontroli, kas paredzēta, lai nodrošinātu augstu sabiedrības aizsardzības līmeni un īstenotu iekšējo tirgu farmācijas nozarē, vienlaikus saglabājot farmaceitiskās ražošanas sociālo dimensiju, kurai jābūt vērstai uz pacienta labumu un kurā pacienta interesēm ir ierādīta galvenā vieta.

3. Pamatojums

3.1 Iepriekšējos atzinumos EESK vairākkārt ir uzsvērusi, cik liela nozīme ir konkurētspējīgai un modernai Eiropas farmācijas nozarei, kas iepriekšējos piecdesmit gados bija viena no visnovatoriskākajām nozarēm ar attīstītu tehnoloģiju, ļoti kvalificētiem darbiniekiem, un kura mūsdienu rūpniecības apstākļos rada pievienoto vērtību un pieauguma koeficientu.

3.2 Tomēr zālēm nav tikai pozitīvi aspekti. Tām ir arī kaitīgi un nevēlami blakusefekti, kas saistīti ar to lietošanu, kā arī ar ārstniecības kļūdām, tostarp pārdozēšanu un produktu nepareizu lietošanu. Tiek lēsts, ka pārdozēšana ir par iemeslu 5% visu stacionārās aprūpes gadījumu.

3.3 Tāpēc atbildība saistībā ar šo funkciju ir būtiska un prasa lielu uzmanību, lai nodrošinātu iedzīvotāju veselības aizsardzību, jo īpaši ņemot vērā, ka jaunu molekulu blakus parādības, ja tādas rodas, tiek noteiktas tikai pēc jaunu zāļu tirdzniecības atļaušanas un laišanas tirgū.

4. Definīcijas

4.1 Farmakovigilanci var definēt kā farmakoloģisku procesu, kas saistīts ar zāļu blakusparādību, sevišķi to īstermiņa un ilgtermiņa blakusefektu noteikšanu, novērtēšanu, izpratni un novēršanu.

4.2 Zāļu izstrādes gaitā būtu jāveic padziļināts un pamatīgs ar veselību saistīto risku novērtējums, pat ja klīnisko izmēģinājumu laikā nav iespējams identificēt šo risku kopumu. Pēc zāļu laišanas tirgū riskam pakļauto pacientu skaits, ieskaitot arī tos, kuriem ir vairākas patoloģijas vai kuri tiek parāvēli ārstēti ar citiem medikamentiem, kopumā ievērojami pieaug.

4.3 Jēdziens "blakusparādība" nozīmē jebkādas nevēlamas un negatīvas sekas, kas saistītas ar attiecīgo zāļu lietošanu. Blakusparādība var būt definēta kā negaidīta vai bīstama reakcija, kas rodas pēc noteiktu zāļu lietošanas. Šis jēdziens atšķiras no "blakusefekta" jēdziena, kas nozīmē, ka reakcijas var būt labvēlīgas. Blakusparādība ir kaitīga un nevēlama reakcija uz cilvēkiem paredzētajām zālēm, kas rodas, lietojot zāles normālās devās profilaksei, diagnostikai, slimības ārstēšanai vai fizioloģisko funkciju maiņai.

5. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

5.1 Izskatāmās direktīvas mērķis ir stiprināt un racionalizēt farmakovigilances sistēmu, sevišķi attiecībā uz funkciju un atbildības skaidru sadalījumu. Lai sasniegtu minēto mērķi, ar priekšlikumu groza direktīvu 2001/83/EEK, kas līdz šim bija atsaucis tiesiskais regulējums attiecībā uz cilvēkiem paredzētajām zālēm.

5.2 Kopienas spēkā esošo tiesību aktu grozījumi tiek īstenoti, lai sasniegtu šādus mērķus:

- skaidri noteikt, kāds ir svarīgāko iesaistīto personu uzdevums un atbildība,
- racionalizēt lēmuma pieņemšanas procesu zāļu drošuma jautājumos,
- stiprināt pārredzamību un saziņu zāļu drošuma jomā, lai paaugstinātu pacientu un veselības jomas speciālistu izpratni un uzticēšanos,
- uzlabot uzņēmumu farmakovigilances sistēmas,
- nodrošināt proaktīvu un proporcionālu augstas kvalitātes datu vākšanu, kas attiecas uz zāļu drošumu un riska pārvaldību pēc atļaujas piešķiršanas,
- iesaistīt ieinteresētās personas farmakovigilances pasākumos, tostarp izmantojot pacientu ziņošanu par varbūtējām

blakusparādībām un iesaistīšanu lēmumu pieņemšanas procesā,

- vienkāršot pašreizējās Kopienas farmakovigilances procedūras, uzlabojot gan farmācijas nozares, gan zāles reglamentējošo iestāžu efektivitāti.

5.3 Komisija uzskata, ka priekšlikumi atbilst vispārīgajam mērķim panākt zāļu brīvu apriti, lai izlīdzinātu atšķirības valstu noteikumos, un tie nodrošina augstu sabiedrības veselības aizsardzības līmeni un zāļu iekšējā tirgus pienācīgu darbību.

5.4 Par šo priekšlikumu ir notikusi plaša apspriešanās ar visām ieinteresētajām personām, īpaši ar pacientiem un veselības aprūpes speciālistiem, dalībvalstu kompetentajām iestādēm un farmācijas nozares pārstāvjiem. Ietekmes novērtējumā secināts, ka jāuzlabo ES farmakovigilances sistēmas skaidrība, efektivitāte un kvalitāte, lai būtiski uzlabotu sabiedrības veselību un radītu izmaksu ietaupījumus ES farmācijas nozarē.

5.5 Lai nodrošinātu lielāku skaidrību par uzdevumiem un kompetencēm, jaunajos tiesību aktos ir precizēti un apkopoti iesaistīto personu uzdevumi un pienākumi. Lai gan dalībvalstis turpina pārvaldīt farmakovigilances sistēmas, tirdzniecības atļauju turētājiem jāsniedz visa pieejamā informācija tikai Kopienas datubāzei "Eudravigilance", kas nodrošina šo jautājumu novērtējumu Kopienas līmenī.

5.6 Šādas noteikumu par zāļu drošību pastiprināšanas mērķis ir palielināt pacientu un veselības jomas speciālistu uzticību, pievienojot jaunu iedaļu "Svarīgākā informācija" produkta apraksta kopsavilkumā un lietošanas pamācībā, kas ir pievienota katrām zālēm.

5.7 Aģentūras pienākumi ir papildināti, izveidojot tajā jaunu zinātnisku komiteju, kas ir atbildīga par farmakovigilanci, kā to paredz jaunā dokumenta 27. pants. Minētajai komitejai ir uzticēts papildu uzdevums risku novērtējuma jomā. Tai jāsniedz atbalsts gan cilvēkiem paredzēto zāļu komitejai, kas ir Aģentūras sastāvā, gan dalībvalstu koordinācijas grupai.

5.8 Uzņēmumiem, kas ir tirdzniecības atļaujas turētāji, ir pienākums izveidot "farmakovigilances sistēmas pamatdosjē" un pirms tirdzniecības atļaujas saņemšanas jebkurām zālēm paredzēt riska pārvaldības sistēmu, kura būtu samērīga ar noteikto vai potenciālo risku.

5.9 Jaunais priekšlikums ļaus uzlabot farmakovigilanci, pastiprinot informācijas tehnoloģiju izmantošanu (24. pants), lai noteiktu zāļu blakusparādības. Runājot par datubāzi "Eudravigilance", regulāri atjauninātu ziņojumu par drošumu darbības joma ir grozīta, lai tajos būtu analizēta zāļu risku un ieguvumu attiecība. Turklāt tika skaidri reglamentēti, kādi ir juridiskie pēckontroles pasākumi attiecībā uz atjaunināto ziņojumu par drošumu novērtējumiem. Tādējādi Eudravigilance skaidri noteiks saikni starp farmakovigilances novērtējumiem un Kopienā apstiprināto tirdzniecības atļauju pārbaudēm un atjauninājumiem, vienlaikus dodot iespēju reālā laikā piekļūt datubāzes informācijai.

5.10 Jaunā tiesību akta priekšlikuma mērķis ir panākt, lai, vienkāršojot ziņošanu par blakusparādībām, ziņojumi būtu samērīgi ar riskiem. Tas ļauj gan veselības aprūpes speciālistiem, gan pacientiem vieglāk ziņot ne vien par iespējamām un neparedzētām blakusparādībām, kas rodas, normālās devās lietojot zāles, bet arī par sekām, ko var izraisīt pārdozēšana vai ārstniecības kļūdas. Priekšlikums saskaņo noteikumus par ziņošanu par blakusparādībām, kas kļūst vienādi zālēm, kuras ir atļautas saskaņā ar centralizēto procedūru, un zālēm, kuras ir atļautas dalībvalstīs.

5.11 Blakusparādību reģistrēšana un ziņošana par tām ir aplūkotas 3. nodaļas 1. iedaļā. Turpmākajās iedaļās detalizēti aplūkoti citi noteikumi par farmakovigilances informācijas ziņošanu un novērtēšanu, ka arī sniegtas tehniskākas detaļas. Otrā iedaļa attiecas uz "regulāriem atjauninātiem ziņojumiem par drošumu", trešā nosaka "Kopienas procedūru", kas 107. i) pantā reglamentē procedūru, kura jāpiemēro katrai dalībvalstij, ja tā lemj apturēt vai anulēt tirdzniecības atļaujas nopietnu trūkumu gadījumos. Ceturtā iedaļa, kas saucas "Novērtējumu publicēšana", ir ļoti svarīga, jo tā attiecas uz pētījumiem par zāļu drošumu pēc atļaujas piešķiršanas.

6. Juridiskais pamats

6.1 Priekšlikuma pamatā ir EK līguma 95. pants, kurā noteikta koplēmuma procedūras piemērošana. Tas ir tiesiskais pamats, lai sasniegtu mērķus, kas ietver preču, šajā gadījumā cilvēkiem paredzēto zāļu, brīvu kustību. Kopš spēkā stājās Amsterdamas līgums, 95. pants ir vērst uz iekšējās tirdzniecības šķēršļu novēršanu, un tādējādi Kopienas līmeņa rīcība zāļu nozarē ir pamatota.

7. Subsidiaritāte un proporcionalitāte

7.1 Kopienas noteikumi farmakovigilances jomā nodrošina vislabāko sabiedrības veselības aizsardzību, piemērojot vienotus standartus visā Kopienā. Šie noteikumi atbilst arī proporcionalitātes principam, ciktāl tie paredz aizsargāt sabiedrības veselību,

neieviešot pārmērīgu administratīvo slogu, bet izmantojot esošās struktūras, procedūras, resursus un praksi. Šādā veidā sasniegtā vienkāršošana ļaus uzlabot Kopienas farmakovigilances sistēmas efektivitāti, samazinot farmācijas nozares izdevumus.

7.2 Kopienas tirgū laisto zāļu drošuma uzlabošanu var labāk īstenot, pamatojoties uz subsidiaritātes principu, kas noteikts Līguma 5. pantā. Saskaņā ar šo pantu priekšlikuma mērķus vislabāk var īstenot Kopienas līmenī, ciktāl noteikumi par cilvēkiem paredzēto zāļu uzraudzību un tirgus uzraudzības prasības attiecībā uz produktu tirdzniecību atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 9. jūlija Regulas (EK) Nr. 765/2008 15. panta 2. punkta noteikumiem.

7.3 Turklāt, ņemot vērā to, ka priekšlikumā ir ietverti standarti, lai vienkāršotu Kopienas farmakovigilances sistēmu, tas ir daļa no vienkāršošanas iniciatīvām, kas ietvertas Komisijas likumdošanas un darba programmas 2008. gadam 1. pielikumā.

8. Vispārīgas piezīmes

8.1 EESK atzīst zāļu pozitīvo un nozīmīgo ieguldījumu iedzīvotāju dzīves kvalitātē un vienmēr ir atbalstījusi iniciatīvu kopumu, kas paredzētas zāļu lietošanas drošuma uzlabošanai. Tas ir sabiedrības veselības aizsardzības būtisks aspekts.

8.2 EESK pozitīvi vērtē Komisijas izvēli būtiski pārskatīt spēkā esošos noteikumus, ņemot vērā iegūto pieredzi, turklāt ierosinātās stratēģijas attiecīgais mērķis, proti, drošuma uzlabošana ir būtisks jautājums, kas iekļauts EESK iepriekš izstrādātajos atzinumos par farmācijas politikas dažādiem aspektiem.

Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, kas vērstā uz vienkāršošanu un atbilst gan iedzīvotāju-pacientu, gan uzņēmumu interesēm, un atbalsta paveikto darbu, lai turpinātu īstenot vienoto tirgu sarežģītā un nozīmīgā zāļu nozarē.

8.3 EESK atbalsta grozījumus, kas paskaidro un precizāk definē jēdzienus, kuri izmantoti iepriekšējā Direktīvā 2001/83/EK. Ar šiem jaunajiem formulējumiem ir paredzēts atrisināt problēmas saistībā ar iepriekšējām interpretācijām, kas dažkārt radīja šaubas un bija par iemeslu atšķirīgiem novērtējumiem. Jo īpaši EESK atbalsta jēdziena "blakusparādības" jauno definīciju (1. pants), kas minēta 11. punktā, kā arī atšķirību starp jēdzieniem "blakusparādība" un "varbūtēja blakusparādība", kura ir paredzēta un definēta minētā panta 14. punktā. Varbūtējās blakusparādības jēdziena definīciju jāzvaīrās sajaukt ar Starptautiskās saskaņošanas konferences doto definīciju.

9. Īpašas piezīmes

9.1 Šajā sakarā EESK atzinīgi vērtē jaunajā 15. punktā sniegtos skaidrojumus par “drošuma pētījuma pēc atļaujas piešķiršanas” definīciju, kā arī 28. punktā paredzēto “riska pārvaldības sistēmas” jauno formulējumu, kas ir detalizēti aprakstīta dokumentos, kuri minēti 8. panta iaa) apakšpunktā, 28. c) apakšpunktā par “farmakovigilances sistēmu” un 28. d) apakšpunktā par pamatdosjē, kas precīzāk definēts 8. panta 3. punktā.

9.2 EESK īpašu uzmanību pievērš jaunajam 21. a) pantam, jo jaunā definīcija ievieš papildu drošības elementu, pakārtojot jaunu zāļu tirdzniecības atļauju vairākiem nosacījumiem, saskaņā ar kuriem jāpierāda, ka ir pilnībā ievēroti galvenie drošības standarti, kas nepārprotami paskaidroti 22. pantā, kurš attiecas uz kompetento iestāžu izvirzītajiem nosacījumiem par zāļu drošumu.

9.3 22. a) panta noteikumi paredz: pēc tirdzniecības atļaujas piešķiršanas valsts kompetentā iestāde var pieprasīt tirdzniecības atļaujas turētājam veikt drošuma pētījumu pēc atļaujas piešķiršanas, ja ir bažas par atļauto zāļu radīto apdraudējumu. Pamatojoties uz šajā pētījumā iegūto informāciju, dalībvalsts kompe-

tentā iestāde var apstiprināt vai anulēt atļauju. EESK atzinīgi vērtē 23. pantu, kurā tirdzniecības atļaujas turētājam, pamatojoties uz pētījuma secinājumiem, ir noteikts pienākums nekavējoties informēt kompetento valsts iestādi par jebkuru aizliegumu vai ierobežojumu, ko ieviesusi cita valsts.

9.4 Dalībvalstu loma farmakovigilances sistēmas efektīvā pārvaldībā ir skaidri noteikta 101. pantā. Visā savāktā informācija par riskiem, ko pacientu vai sabiedrības veselībai var radīt zāles, ir apkopota vienā kopīgā datubāzē *Eudravigilance*, izmantojot procedūru, kas detalizēti paskaidrota 24. pantā. Katrai dalībvalstij jānorāda kompetentā iestāde, kuras uzdevums būs apkopot informāciju par zāļu blakusparādībām, ja tās ir lietotas saskaņā ar tirdzniecības atļaujas noteikumiem vai kādā citā veidā (piemēram, pārdozēšana, nepareiza, ļaunprātīga lietošana vai ārstniecības kļūdas).

9.5 EESK uzskata, ka 102. pantā ierosinātais formulējums uzlabo slimnieku drošību saistībā ar zāļu lietošanu, jo tādējādi dalībvalstīm ir dota iespēja veikt pasākumus, lai ārsti, farmaceiti un citi veselības aprūpes speciālisti ziņotu par blakusparādībām vai varbūtējām blakusparādībām.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par cilvēkiem paredzētām zālēm, kurām vajadzīga ārsta recepte, groza Regulu (EK) Nr. 726/2004, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru"

COM(2008) 662 galīgā redakcija – 2008/0255 (COD)

(2009/C 306/07)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 152. panta 1. punktu 2009. gada 12. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par cilvēkiem paredzētām zālēm, kurām vajadzīga ārsta recepte, groza Regulu (EK) Nr. 726/2004, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 19. maijā. Ziņotājs – CEDRONE kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 91 balsi par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu, ar ko groza šajā atzinumā izskatāmo regulu, jo tas ļauj vienkāršot un saskaņot pacientiem sniedzamo informāciju.

EESK tomēr uzskata, ka spēkā esošo noteikumu par receptšu zāļu izrakstīšanas un izsniegšanas tiesisko statusu ievērojamās atšķirības dažādās dalībvalstīs kavē sniegt skaidru un saprotamu informāciju par zālēm.

Tāpēc EESK aicina Komisiju strādāt, lai saskaņotu receptšu tiesiskā statusa noteikšanu un to zāļu izsniegšanu, kas satur vienu un to pašu aktīvo vielu (tās pašas aktīvās vielas) vienā un tai pašā dozējumā, ir paredzētas vienām un tām pašām terapeitiskām indikācijām, ir vienādā noformējumā, bet kurām ir dalībvalstīs esošās dažādās reģistrētās preču zīmes.

1.2. Komiteja ir vienmēr atbalstījusi likumdošanas iniciatīvas medikamentu nozarē, ja ar tām paredz saskaņoti paplašināt tiesību aktu darbības jomu, attiecinot to uz visām ES dalībvalstīm, un ja ar tām vienkāršo tiesību aktus. Tas dod labumu gan pacientiem, gan arī MVU, kuru plānus bieži vien ierobežo birokrātija.

1.3. Lai sasniegtu pacientiem sniedzamās informācijas augstāku kvalitāti, EESK iesaka ne tikai īstenot Komisijas ierosinātos pasākumus, bet arī nodrošināt, ka lietošanas instrukcijās, ko pievieno katram farmaceitiskam produktam, ir sniegta informācija, izmantojot vienkāršu un krāsainu vizuālo noformējumu ar svītru palīdzību, piemēram, labvēlīga ietekme (zaļa svītra),

kontrindikācija (dzeltena svītra) un iespējamie apdraudējumi (sarkana svītra).

1.4. Būtu lietderīgi izveidot sarakstu ar ģenēriskām zālēm, proti, farmaceitiskiem produktiem, kam ir tāda pati iedarbība kā tiem produktiem, kuru patenta derīguma termiņš ir beidzies. Aģentūra varētu izveidot un nosūtīt tādu sarakstu aptiekām un visām tirdzniecības vietām, kas ir pieejamas pacientiem.

1.5. Lai gan EESK apzinās, ka datora izmantošana vēl nav pārāk izplatīta iedzīvotāju vidū, tā tomēr uzskata, ka pacientiem nepieciešamo informāciju par zālēm būtu lietderīgi nodrošināt arī ar tūmekļa starpniecību. Minētā informācija, kas nevis aizstātu, bet gan papildinātu pašlaik pieejamo informāciju, būtu jāpārbauda, un tā jāmarķē ar Kopienas atzītu zīmi, lai novērstu iespējamu ļaunprātīgo izmantošanu vai nepareizas informācijas izmantošanu.

1.6. EESK atgādina, ka tā ir aicinājusi turpināt īstenot politiku, kas ļauj vienkāršot administratīvās procedūras un pacientiem sniedzamo informāciju, un, tā kā nesaskaņota īstenošana rada šķērslī pilnīgai un brīvai zāļu aprītei Eiropas Savienībā, aicina Komisiju ierosināt jaunus tiesību aktus visās tajās farmācijas nozares jomās, kurās atsevišķās dalībvalstīs vēl pastāv nesaskaņotas īstenošanas problēmas.

2. Komisijas priekšlikuma pamatojums.

2.1. Ar Komisijas priekšlikumu paredz grozīt Regulā (EK) Nr. 726/2004 izklāstīto praksi vienīgi attiecībā uz "informāciju plašai sabiedrībai par cilvēkiem paredzētām zālēm, kurām vajadzīga ārsta recepte".

2.2. Minētie grozījumi attiecas uz noteikumiem par tieši patērētājiem paredzēto informāciju par zālēm, kurām vajadzīga ārsta recepte, un ar tiem paredz nodrošināt cilvēkiem paredzēto zāļu iekšējā tirgus pareizu darbību. Ar regulu groza noteikumus par plašai sabiedrībai sniedzamo informāciju par cilvēkiem paredzētām zālēm un apstiprina, ka saskaņā ar 2001. gada 28. novembra OV L 311. numurā publicēto direktīvu un tās neseno grozījumu, kas veikts ar Direktīvu 2008/29/EK, ir aizliegts reklamēt zāles.

2.3. Nepieciešamība grozīt spēkā esošās regulas noteikumus ir pamatota Komisijas paziņojumā, kas 2007. gada 20. decembrī iesniegts Eiropas Parlamentam. Tajā teikts, ka "pašreizējā prakse attiecībā uz pacientu informēšanu par zālēm" liecina par to, cik dažādi atsevišķas dalībvalstis piemēro noteikumus un procedūras attiecībā uz informēšanu, un tādēļ rodas atšķirības un nevienāda šādas informācijas publiskošana.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums.

3.1. Regulas priekšlikumā (COM(2008) 662 galīgā redakcija) ir izvirzīti šādi mērķi:

- nodrošināt augstu informācijas kvalitāti,
- garantēt, ka informāciju sniedz pa kanāliem, kas atbilst pacientu vajadzībām,
- ļaut, ka tirdzniecības atļaujas turētāji sniedz saprotamu un nekomerciālu informāciju.

3.2. Ar ierosinātajiem grozījumiem paredz novērst trūkumus saistībā ar spēkā esošā zāļu tiesiskā regulējuma, proti, Direktīvas (EK) Nr. 726/2004 par plašas sabiedrības informēšanu attiecībā uz cilvēkiem paredzētām zālēm, īstenošanu un veikt pirmām kārtām šādus pasākumus:

- neraugoties uz reklāmas aizliegumu, dot iespēju atļauju turētājiem sniegt informāciju sabiedrībai,
- nodrošināt saskaņotus noteikumus par kvalitatīvu informāciju, ko var izplatīt tirdzniecības atļauju turētāji,
- noteikt vienotus informācijas izplatīšanas kanālus, lai nepieļautu nevēlamu kanālu izmantošanu,
- noteikt, ka dalībvalstu pienākums ir izstrādāt kontroles instrumentus, kas tiktu izmantoti pēc informācijas izplatīšanas,

— noteikt, ka informāciju apstiprina iestādes, kas atbild par tirdzniecības atļauju izsniegšanu, un tas pats attiecas arī uz informāciju tīmekļa vietnē.

3.3. Ieviešot jaunu VIIIa sadaļu, paredzēts novērst atšķirības, nodrošinot saskaņotu, kvalitatīvu un nekomerciālu informāciju. Lai nepieļautu nepamatotas atšķirības attiecībā uz zālēm, kas atļautas saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 726/2004 II sadaļu, kurā ir apkopota informācija par produktu īpašībām, uz minētajiem produktiem jāattiecināta Direktīvas 2001/83/EK VIIIa sadaļas noteikumi.

3.4. Atkāpjoties no Direktīvas 2001/83/EK 100.g panta 1. punkta, pirms publicēšanas Aģentūra novērtē ar zālēm saistītu informāciju, kas norādīta minētajā direktīvā (20.b pants, COM(2008) 662 galīgā redakcija).

3.5. Paredzēts, ka 57. panta 1. punktā minētos Aģentūras pienākumus paplašina, regulā pievienojot u) apakšpunktu, kurā teikts, ka Aģentūra "sniedz atzinumus par informāciju plašai sabiedrībai par cilvēkiem paredzētām zālēm, kurām vajadzīga ārsta recepte".

3.6. Ierosinātās direktīvas 20.b panta 3. punktā paredzēts, ka Aģentūrai ir iespēja iebilst pret informāciju 60 dienu laikā pēc paziņojuma saņemšanas. Ja iebildumi netiek celti, tas nozīmē, ka informāciju var publicēt, jo "klusēšana ir piekrišana".

4. Aģentūras pienākumi.

4.1. Cilvēkiem paredzēto zāļu komiteja (CHMP) Aģentūras pakļautībā izstrādā atzinumus par jebkuru jautājumu saistībā ar cilvēkiem paredzēto zāļu novērtējumu. Visus lēmumus par atļauju piešķiršanu pieņem, pamatojoties uz zinātniskiem kritērijiem attiecībā uz konkrēto zāļu kvalitāti, nekaitīgumu un iedarbību.

4.2. Eiropas Zāļu aģentūru (EMA) veido dažādas komitejas, ieskaitot Cilvēkiem paredzēto zāļu komiteju. Aģentūras pienākumi ir šādi:

- sniegt dalībvalstīm un Kopienas iestādēm zinātniskus atzinumus par jebkuru jautājumu saistībā ar zāļu kvalitātes, nekaitīguma un iedarbības novērtējumu,

- koordinēt gan zinātnisko novērtējumu par zālēm, uz kurām Kopienas teritorijā attiecas tirdzniecības atļaujas piešķiršanas procedūra, gan arī zinātniskos resursus, kas dalībvalstīm pieejami, lai veiktu zāļu novērtējumu, kontroli un farmakovigilanci,
- izmantojot datubāzi Eudravigilance, kas ir jebkurā laikā pieejama visās dalībvalstīs, izplatīt informāciju par ES atļauto zāļu blakusparādībām,
- izveidot publiski pieejamu datubāzi par zālēm.

4.3. Atzinumā izskatāmo regulu (EK) papildina šādi tiesību akti:

- Regula (EK) Nr. 2049/2005, ar ko paredz noteikumus par mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu maksām Eiropas Zāļu aģentūrai un tās administratīvās palīdzības saņemšanu,
- Regula (EK) Nr. 507/2006 par cilvēkiem paredzēto zāļu tirdzniecības atļauju,
- Regula (EK) Nr. 658/2007 par finansiāliem sodiem, pārkāpjot noteiktus pienākumus saistībā ar tirdzniecības atļaujām.

5. Juridiskais pamats, subsidiaritāte un proporcionalitāte.

5.1. Komisija uzskata, ka minētie grozījumi nodrošinās saskaņotību ar pārējām ES politikas jomām un mērķiem un izvēle atsaukties uz Līguma 95. pantu ir pareiza, jo tas veido Kopienas tiesisko regulējumu farmācijas jomā un ierosināto grozījumu saturs, ņemot vērā gan subsidiaritātes, gan arī proporcionalitātes principu, atbilst Līguma 5. pantā minētajām prasībām.

6. Vispārīgas piezīmes.

6.1. EESK ir vienmēr atbalstījis likumdošanas pasākumus, ar ko īsteno tiesību aktu vienkāršošanu un to saskaņotu ieviešanu visās dalībvalstīs.

6.2. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu, ar ko groza šajā atzinumā izskatāmo regulu, jo tas ļauj vienkāršot un saskaņot pacientiem sniedzamo informāciju un tajā pašā laikā atvieglot uzņēmumu un jo īpaši MVU darbību.

6.3. EESK uzskata, ka līdztekus spēkā esošajiem noteikumiem būtu lietderīgi ieviest elektronisku procedūru attiecībā uz pārbaudītas informācijas izplatīšanu tīmeklī un būtu arī vērts uzlabot katram farmaceitiskam produktam pievienoto instrukciju vizuālo noformējumu (sk. 1.3. punktu).

6.4. EESK aicina Komisiju ierosināt jaunus tiesību aktus visās tajās farmācijas nozares jomās, kurās atsevišķās dalībvalstīs vēl joprojām ir problēmas saistībā ar nesaskaņotu piemērošanu, ieskaitot ne tikai jautājumu par pārdošanas cenu, bet arī par receptu zāļu izrakstīšanu un izsniegšanu, ja šāda nesaskaņota piemērošana rada šķērslī pilnīgai un brīvai zāļu aprītei Eiropas Savienībā.

6.5. EESK vēlas uzzināt iemeslus, kāpēc ir vajadzīgi vienlaicīgi divi dažādi tiesību aktu priekšlikumi, lai grozītu Regulu (EK) Nr. 726/2004, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Kopienas procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru. Pirmais Komisijas dokuments (COM(2008) 664 galīgā redakcija) paredzēts, lai grozītu noteikumus par farmakovigilanci, otrs dokuments (COM(2008) 662 galīgā redakcija) attiecas uz informāciju plašai sabiedrībai par cilvēkiem paredzētām zālēm, kurām vajadzīga ārsta recepte.

6.6. EESK neatbalsta šādu Komisijas darba dalīšanas pieeju, kas nozīmē resursu izšķērdēšanu diviem dažādiem likumdošanas pasākumiem un kas varētu kavēt vienotas regulas izstrādi.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu elektriskās un elektroniskās iekārtās (pārstrādāta redakcija)"

COM(2008) 809 galīgā redakcija – 2008/0240 (COD)

(2009/C 306/08)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2009. gada 16. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par dažu bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu elektriskās un elektroniskās iekārtās (pārstrādāta redakcija)",

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 18. maijā. Ziņotājs – RETUREAU kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. no 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 109 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Komitejas secinājumi.

1.1 EK dibināšanas līguma 95. pants ir atbilstošs juridisks pamats direktīvas pārstrādātai redakcijai, ar kuru nosaka vienotus noteikumus elektrisko un elektronisko iekārtu ražošanai un izplatīšanai iekšējā tirgū. Tiesību akts direktīvas formā izvēlēts divu iemeslu dēļ: pirmkārt, tā ir agrāk pieņemtas direktīvas pārstrādāta redakcija un, otrkārt, dalībvalstis ir atbildīgas par tās piemērošanu un izpildes kontroli atbilstoši subsidiaritātes un proporcionalitātes principiem.

1.2 Tomēr Komiteja uzskata, ka direktīvas pārstrādātas redakcijas piemērošanas kontrolē jāpanāk iespējami lielāka saskaņotība direktīvas īstenošanā iekšējā tirgū, lai novērstu iespējamus administratīvos šķēršļus pārrobežu aspektā un to radītos konkurences izkropļojumus.

1.3 Attiecībā uz iespējamām izmaiņām izmantošanai aizliegto vai stingri ierobežoto toksisko un bīstamo vielu sarakstā Komiteja atbalstīs komitoloģijas metodi tikai tad, ja notiks konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm un tiks veikts ietekmes novērtējums par katru sarakstā iekļauto vai no saraksta svītrotu vielu.

2. Komisijas priekšlikumi.

2.1 Ierosinot aizstāt direktīvu "EiEA" (par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem) ar direktīvas pārstrādātu redakciju, kurā paredzēts palielināt atkritumu savākšanas un pārstrādes apjomu, iekļaut direktīvas darbības jomā medicīnas un slimnīcu aprīkojumu un kontroles instrumentus, kā arī veicināt remontējamu iekārtu otrreizēju izmantošanu, Komisija vienlaikus vēlas palielināt vides aizsardzības efektivitāti un vienkāršot administratīvās procedūras. Šajā atzinumā izskatītais priekšlikums direktīvai par dažu toksisku un bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu elektriskās un elektroniskās iekārtās (RoHS) papildina un ir saistīts ar EiEA direktīvas pārstrādāto redakciju un tādēļ attiecīgi jāpārstrādā arī RoHS direktīva.

2.2 Komisijas dienesti uzskata, ka, pārstrādājot direktīvu, rezultāti attiecībā uz toksiskām un bīstamām vielām kopumā būs pozitīvi. Turklāt ieteikumiem būs ievērojamas kumulatīvas sekas, lai precizētu direktīvu un saskaņotu tās piemērošanu un īstenošanu, tādējādi veicinot labāku tiesisko regulējumu.

2.3 Ir svarīgi paplašināt abu direktīvu darbības jomu, iekļaujot tajā papildus iepriekšējās direktīvās paredzētajam aprīkojumam arī medicīnas iekārtas, kā arī uzraudzības un kontroles iekārtas; ir uzsvērts, ka daļa iekārtu ir jāizmanto otrreiz, nevis jāuzskata tās par atkritumiem; lai nošķirtu iekārtas, kas derīgas otrreizējai izmantošanai, un atkritumus, ir paredzētas deklarācijas un attiecīgas pārbaudes.

2.4 Pārstrādātās RoHS direktīvas juridiskais pamats (95. pants, iekšējais tirgus) un EiEA direktīvas pārstrādātās redakcijas juridiskais pamats (175. pants, vide) paliek nemainīgs un atbilst šo direktīvu mērķiem, kas būtībā nemainās.

2.5 Pārstrādātās RoHS direktīvas pielikumos precizēts, uz kādām iekārtām tā attiecas (I un II pielikums), un minētie pielikumi ir jauna atsauce pārstrādātai EiEA direktīvai. Netiek ieviestas izmaiņas toksisku un bīstamu vielu sarakstā, kuru ierobežota izmantošana noteikta RoHS direktīvā, ne attiecībā uz minēto vielu īpašībām un to maksimāli pieļaujamo daudzumu; komitoloģijas procedūrā ar kontroli tiks ņemts vērā zinātnes un tehnikas progress, kā arī iespējamie izņēmuma gadījumi.

2.6 Komisija paredz, ka gaidāma būtiska pozitīva ietekme uz vidi: medicīnas aprīkojumā, kontroles un uzraudzības ierīcēs izmantotas vairākas tonnas RoSH direktīvā iekļauto smago metālu (> 1 400 tonnas svina, aptuveni 2,2 tonnas kadmija), kas veido 0,2 līdz 0,3 % no elektrisko un elektronisko iekārtu

atkritumu kopējā svāra; atkritumu nepareizas apsaimniekošanas gadījumā minētās vielas var nonākt apkārtējā vidē (tikai 49,7 % medicīnas iekārtu atkritumu un 65,2 % kontroles un uzraudzības ierīču atkritumu tiek vākti atsevišķi); ar RoSH direktīvu ierobežojot minēto vielu izmantošanu, šīs vielas vidējā un ilgtermiņā vairs netiks izmantotas ražojumos un nenonāks atkritumos; sīkākā izpētē noskaidrots, ka minēto iekārtu iekļaušana RoSH direktīvas darbības jomā būs labvēlīga videi arī tad, ja pieaugs atkritumu pārstrādes apjoms.

2.7 Transversāli saskaņoti noteikumi saistītajās direktīvās sekmēs to efektīvāku piemērošanu, administratīvo šķēršļu (skatīt 3.3. punktu) un īstenošanas procedūru atšķirību novēršanu.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Pārstrādājot EEIA un RoHS direktīvas, tāpat kā jebkuras direktīvas pārstrādāšanas gadījumā, var tikt ieviesti grozījumi iepriekš pieņemtajos tiesību aktos.

3.2 Ir jānovērš jebkuras neskaidrības saistībā ar darbības jomu, definīcijām, dalībvalstu atšķirīgo praksi attiecībā uz ražojumu atbilstību un iepriekšējo direktīvu iespējamo dublēšanos ar jauno REACH regulu. Lai mazinātu paredzamo pasākumu izmaksas un administratīvos izdevumus, ir jāpanāk efektīva saskaņošana.

3.3 Ir jāpalielina abu direktīvu papildināmība un saskaņotība ar citiem Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz iekārtu izstrādi (ražojumu tirdzniecības vienota sistēma ⁽¹⁾), REACH ⁽²⁾), energoietilpīgi produkti ⁽³⁾).

3.4 Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka galarezultātā aizliegto vielu saraksts palicis nemainīgs, nodrošinot darba ņēmējiem un patērētājiem līdzvērtīgu aizsardzības līmeni, kā arī aizsardzību trešo valstu darba ņēmējiem un iedzīvotājiem elektrisko un elektronisko atkritumu nelegālas tirdzniecības gadījumā šajās valstīs.

3.5 Šajā sakarā Komiteja uzsver, ka jāuzrauga bīstamu atkritumu nelegālie pārvadājumi uz valstīm, kurās nav tehniska aprīkojuma minēto atkritumu apstrādei, radot tādējādi nopietnu apdraudējumu videi un šo valstu iedzīvotāju veselībai; dažās valstīs elektronisko atkritumu apstrāde jau radījusi nopietnas sabiedrības veselības problēmas, un šī situācija var pasliktināties,

ja netiks pienācīgi veikta EEIA direktīvā paredzēto atkritumu sākotnējā apstrāde un ņemot vērā jaunu apdraudējumu saistībā ar 8. un 9. kategorijas iekļaušanu direktīvas darbības jomā.

3.6 Komiteja norāda, ka pārstrādātajā redakcijā nav veiktas izmaiņas sarakstā par vielām, kuru izmantošana ir aizliegta vai ierobežota; pirms atļaujas piešķiršanas vielām, kas varētu aizstāt vistoksiskākās un visbīstamākās vielas, ir jānoskaidro, vai arī tās nesaistās ar risku. Izņēmuma gadījumi jāpiemēro tikai vielām, kuras pašreizējos zinātnes un tehnoloģijas attīstības apstākļos ir neaizstājamas, un jāievēro visi nepieciešamie aizsardzības un piesardzības pasākumi.

3.7 Komisija, izmantojot komitoloģijas procedūru ar kontroli, ir tiesīga veikt izmaiņas pārstrādātās RoHS direktīvas I un II pielikumā noteiktajā darbības jomā; tomēr Komiteja uzskata, ka turpmāk pirms jebkuru būtisku izmaiņu ieviešanas jāveic jauns ietekmes novērtējums un konsultācijas. Komiteja atzinīgi vērtē REACH metodoloģijas piemērošanu, lai noteiktu jaunus aizliegumus vielu izmantošanai.

3.8 Komiteja atzīst, ka definīciju transversāla saskaņošana visās saistītajās direktīvās (skatīt 3.3. punktu) veicinās skaidrību un mazinās administratīvās izmaksas.

3.9 Komiteja arī piekrīt, ka saprātīga ierobežota termiņa (četri gadi) noteikšana attiecībā uz izņēmumu piemērošanu dažām vielām sekmēs alternatīvus risinājumus un vienlaikus nodrošinās juridisko noteiktību ražotājiem.

3.10 Komiteja apzinās, ka izmaiņas tiesiskajā regulējumā ietekmēs uzņēmumu izaugsmi un nodarbinātību, un atzinīgi vērtē abu direktīvu pārstrādāto redakciju lielāku saskaņotību, kas veicinās tiesību aktu un administratīvo procedūru vienkāršošanu.

3.11 Komiteja atzinīgi vērtē RoSH direktīvas darbības jomas paplašināšanu, iekļaujot tajā divas jaunas iekārtu kategorijas (8. un 9. kategoriju: medicīnas aprīkojumu, kontroles un uzraudzības ierīces), un daļas lietoto iekārtu otrreizējas izmantošanas principa piemērošanu; Komiteja uzskata, ka pārbaudes, kas ļauj nošķirt atkritumus no otrreizēji lietotām ierīcēm un kas veiktas, pamatojoties uz deklarācijām un attiecīgām pārbaudēm, ir proporcionālas.

⁽¹⁾ OV L 218, 13.2.2008., 82. lpp.

⁽²⁾ OV L 396, 30.12.2006.

⁽³⁾ OV L 191, 22.7.2005., 29. lpp.

3.12 Komiteja atzinīgi vērtē ieinteresēto ekonomikas dalībnieku definīciju saskaņošanu ar “ražojumu tirdzniecības” paketē iekļautajām definīcijām, kā arī jaunās papildu definīcijas (piemēram, medicīnas aprīkojuma definīciju).

3.13 Komiteja vēlas, lai tādējādi direktīvas īstenošanas saskaņotība dalībvalstu līmenī būtu efektīvāka nekā iepriekšējo direktīvu īstenošanas gadījumā. Lai pārliecinātos, vai izvirzītie mērķi ir sasniegti, pēc dažiem gadiem būtu vēlams veikt novērtējumu.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA)"

COM(2008) 810 galīgā redakcija – 2008/0241 (COD)

(2009/C 306/09)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punktu 2009. gada 20. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA)"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 18. maijā. Ziņotāja – Sylvia GAUCI kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (11. jūnija sēdē), ar 103 balsīm par un 3 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads.

1.1 EEIA direktīvas pārskatīšanas mērķis ir nodrošināt pozitīvu ietekmi gan uz vidi, gan uz ekonomiku. Tā sniegs labumu videi, uzņēmējiem un Eiropas iedzīvotājiem.

1.2 Pieredze liecina, ka nav sasniegts EEIA direktīvas mērķis, proti, panākt, ka iekšējā tirgus principi efektīvi darbojas atkritumu apsaimniekošanas jomā.

1.3 Īstenojot EEIA direktīvu, radās daudz problēmu un daudz atšķirību dažādās dalībvalstīs.

1.4 Minēto atšķirību cēlonis ir ne tikai direktīvas neskaidrās definīcijas, bet arī dalībvalstīm EK līguma 175. pantā piešķirtā rīcības brīvība direktīvas īstenošanā.

2. Secinājumi un ieteikumi.

2.1 Komiteja pašlaik var secināt, ka, pārskatot EEIA direktīvu, jārisina šādi jautājumi:

2.2 EEIA direktīva var veicināt vienkāršošanu, samazinot administratīvo slogu tirgus dalībniekiem.

2.3 Pārskatot direktīvu, Eiropas Savienībai un valstu iestādēm jānodrošina, ka direktīva rada vienādus konkurences nosacījumus visās ES dalībvalstīs. Būtu vēlams divkāršs juridisks pamats, ko sniedz EK Līguma 95. un 175. pants, saskaņā ar kuriem noteikumi par darbības jomu, definīcijas, prasības attiecībā uz produktiem, ražotāju atbildība, kas saistīta ar jaunu produktu laišanu tirgū, tiktu regulēta, pamatojoties uz Līguma 95. pantu, bet noteikumi attiecībā uz mērķiem un atkritumu apsaimniekošanu – pamatojoties uz EK Līguma 175. pantu.

2.4 Vienādas prasības jāizvirza visiem ķēdes dalībniekiem, kas saistīti ar EEIA, tajā skaitā ražotājiem, importētājiem, tirgotājiem un metāllūzņu apsaimniekotājiem.

2.5 Direktīva jāpārskata, lai uzlabotu mijiedarbību starp vides aizsardzības tiesisko regulējumu, no vienas puses, un tiesisko regulējumu, kas ietekmē iekšējā tirgus netraucētu darbību, no otras puses.

2.6 Īpaši svarīgi, lai ražotāja definīcija nevarētu šķēršļus, kas kavē iekšējā tirgus darbību. Tādējādi būtu panākta lielāka atbilstība Eiropas Kopienas Tiesas praksei, kas nosaka, ka vides aizsardzības pasākumi nedrīkst būt pretrunā iekšējā tirgus principiem. Ražotāja definīcija, kas sniegta pārstrādātā EEIA direktīvas priekšlikuma 3. panta j) apakšpunktā, ir iespējami cieši jāsaista ar citām attiecīgajām definīcijām, kuras sniegtas lēmumā 768/2008/EK, vienlaikus apstiprinot īpašās saistības, kas izriet no EEIA direktīvas, proti, ka savākšanas reģistrācija un finansēšana nav produkta īpašības (kā, piemēram, sastāvs, sastāvdaļas, ietekme uz vidi), bet gan papildu saistības, kas izpildāmas vienīgi valsts līmenī (t. i., tirgus uzraudzība un likumu piemērošana).

2.7 Pārskatītā direktīva nedrīkst radīt šķēršļus kārtībai, kas paredz EEIA apsaimniekošanas izmaksu sadali atbilstoši pašreizējām tirgus daļām. Jāpilnveido II pielikums, ļaujot ieinteresētajām personām turpināt apstrādes standartu izstrādi. Kolektīvās sistēmas, kas izveidotas, ņemot vērā tirgus daļu, pašlaik nodrošina EEIA efektīvu apsaimniekošanu.

2.8 Jāsasniedz direktīvas sociālais mērķis – aizsargāt vidi un samazināt atkritumu ietekmi uz cilvēku veselību. Efektīvai elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu apsaimniekošanai Eiropas Savienībā jāizskauš šādu atkritumu izvešana uz trešajām valstīm, kurās ir zemāki vides aizsardzības standarti un augstāks risks šo atkritumu apsaimniekošanā nodarbinātajām personām.

3. Īpašas piezīmes par atsevišķiem pantiem.

3.1 Ražotāja definīcija: 3. panta j) apakšpunkts (jauns).

3.1.1 Komiteja atzinīgi vērtē jauno ražotāja definīciju, tomēr vienlaikus atzīmē, ka šāda definīcija var radīt spekulatīvu izmantošanu un konkurences izkropļojumus.

3.1.2 Paredzams nodrošināt iekšējā tirgus vienmērīgu darbību. Tādēļ EESK aicina Komisiju vienkāršot attiecīgās procedūras, vienlaikus nepieļaujot spekulatīvu izmantotāju veiktu ļaunprātīgu darbību.

3.1.3 Ražotāja definīcija, kas ir grozīta, kā arī precizētie termini "darīt pieejamu tirgū" (3. panta jaunais p) apakšpunkts) un "laist tirgū" (3. panta jaunais o) apakšpunkts) ļauj uzņēmējiem brīvprātīgi veikt konkrētus pasākumus, nebaudoties, ka viņiem būs jāsedz izmaksas, kuras rodas produkta izmantošanas cikla beigās.

3.1.4 Tā kā visu uzņēmēju pienākumi ir precīzi noteikti, uzņēmumi var prognozēt izmaksas un uzņemties daļu atbildības, kura ir precīzāk definēta un saistīta ar to dalību elektrisko un elektronisko iekārtu piegādes ķēdē.

3.1.5 Lai nodrošinātu īstenošanu praksē, ir jādod dalībvalstīm iespēja valsts līmenī noteikt saistības fiziskām un juridiskām personām, kas pirmoreiz laiž vietējā tirgū produktus no trešām valstīm, kā arī citām Kopienas valstīm (Kopienas iekšējā tirdzniecība). Tāpēc dalībvalstis var ieviest proporcionālus noteikumus, kas ļautu tām apzināt minētās personas un noteikt tām prasības nodrošināt reģistrāciju un finansējumu to EEIA apsaimniekošanai, kuri rodas no šo personu pārdotajiem produktiem.

3.1.6 Komiteja ir pārliecināta, ka vislielākos uzlabojumus vides jomā un visaugstāko efektivitāti precīza ražotāju definīcija var nodrošināt šādā veidā:

- Ražotāja definīcijai ir jāattiecas uz vieniem un tiem pašiem tirgus dalībniekiem visās ES dalībvalstīs,
- Komiteja arī uzskata, ka dalībvalstīs izveidotajiem ražotāju reģistriem jādarbojas saskaņotāk. Atšķirīgās administratīvās prasības dažādu valstu reģistrācijas un atskaites sistēmās rada paaugstinātas izmaksas ražotājiem, kuri veic pārrobežu darbību iekšējā tirgū,
- Ražotāju reģistri informāciju no ražotājiem vāc atšķirīgi, un tiem ir atšķirīgi darbības principi. Jāpiebilst arī, ka dalībvalstu reģistros atšķiras ierīču tipu definīcijas, svara kritēriji, ziņojumos norādāmie skaitļi un atbildība par pārdošanu citām dalībvalstīm. Atšķiras arī informācijas sniegšanas biežums un periodiskums,
- Tāpēc, lai sasniegtu minēto mērķi, pēc Komiteja domām, Eiropas iestādēm pēc atbilstošas apspriešanās ar ieinteresētajām personām noteikti jāizstrādā ieteikumi un norādījumi,

— Komiteja arī uzskata, ka jārada valstīs izveidoto reģistru tīkls, lai sekmētu informācija apmaiņu. Šāds tīkls veicinātu ražotāju saskaņotu reģistrāciju dalībvalstīs, atspoguļojot reģistrētās personas darbību visā ES. Tādējādi mazinātos administratīvais slogs ražotājiem, un arī direktīvas īstenošana būtu efektīvāka. Saskaņošana un birokrātijas mazināšana ļautu ātrāk panākt ekoloģiskus uzlabojumus un sasniegt vides jomā izvirzītos mērķus,

— Komiteja uzskata, ka, lai izvairītos no spekulatīvas izmantošanas, būtu jāizveido Eiropas mēroga aģentūra, kuras uzdevums ir kontrolēt preču plūsmu un nodrošināt tās pārredzamību, un nodrošināt Eiropas valstu savākšanas un pārstrādes sistēmu finansiālu līdzsvaru, kā arī būtu jānosaka savstarpēji (administratīvi) tiesībaizsardzības pasākumi un jāveicina ES dalībvalstu efektīva savstarpēja tiesiskā palīdzība.

3.2 Dalīta vākšana: 5. pants.

3.2.1 EEIA atpakaļpieņemšanas sistēmas ir nepieciešams pasākums, lai lielā apjomā savāktu EEIA no privātajām mājaiemniecībām.

3.2.2 Komiteja uzsver, ka ir jānodrošina iespēja šādus atkritumus bez atlīdzības nodot atpakaļ izplatītājam, ievērojot principu "viens pret vienu", ja attiecīgajai iekārtai ir līdzīgs tips un tā veikusi tādas pašas funkcijas, kā piegādātā iekārta.

3.2.3 Komiteja tomēr ir pārliecināta, ka patērētāji ir jāinformē par to, cik plašas ir viņu tiesības, lai novērstu neskaidrību par tirgus dalībnieku uzdevumiem. Nevajadzētu uzskatīt, ka tirgus dalībnieki ir tie, kuri bez kādiem ierobežojumiem savāc atkritumus uz pircēju rēķina. Īpaši jāuzsver, ka arī turpmāk ir jānodrošina tirgus dalībniekiem iespēja brīvi noteikt, kādas saistības tie uzņemas atpakaļpieņemšanas jomā, ja atpakaļpieņemšana nenotiek iegādātās preces piegādes brīdī. Komiteja uzskata, ka tas ļaus uzņēmumiem samazināt transporta un darbaspēka izmaksas. Šāda izdevumu samazināšana ir lietderīga no vides un konkurētspējas viedokļa.

3.3 Savākšanas apjoms: 7. pants.

3.3.1 Komiteja piekrīt pārskatīt pašreizējo EEIA savākšanas mērķi. Tomēr EEIA savākšanas apjoms, balstoties uz pārdošanas apjomu, ir neatbilstošs, jo gandrīz visos gadījumos produktiem ir daudz ilgāks ekspluatācijas laiks nekā 1–2 gadi, un tādēļ tie nenonāk pārstrādē 2 gadus pēc pārdošanas.

3.3.2 Tā kā materiālu vērtība patlaban ir lielāka nekā pirms 5–10 gadiem, EEIA ar tiro vērtību (piemēram, ar augstu metāla saturu) pazūd no izveidotajiem savākšanas maršrutiem. Rezultātā par šiem savāktajiem EEIA netiek sniegta informācija oficiālajā EEIA savākšanas sistēmā. Šādi pazuduši EEIA tiek nepareizi apstrādāti vai tos neapstrādā vispār/tie nonāk izgāztuvē, tiek nelegāli eksportēti vai arī pareizi apstrādāti, vai legāli eksportēti. Precīzu datu par to, kas notiek ar pazudušajiem EEIA, šobrīd nav (skatīt Vides aģentūras 2009. gada marta ziņojumu).

3.3.3 Komiteja uzskata, ka turpmāk atbildība par EEIA apsaimniekošanu jāuztic visiem tirgus dalībniekiem un jāpaplašina viņu iespējas vadīt minēto procesu.

3.3.4 Komiteja norāda, ka savākšanas mērķu sasniegšana ir atkarīga no faktoriem, kurus ražotāji ne vienmēr var ietekmēt, sākot ar savākšanas punktu pieejamību un beidzot ar tiešo lietotāju radīto EEIA apjomu.

3.3.5 Komiteja tāpēc ir pārliecināta, ka atbildība jāuztic ne tikai ražotājiem. Pētījumi liecina, ka daudzi elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumi tiek savākti un apstrādāti ārpus oficiālajām EEIA apsaimniekošanas sistēmām un daudzas ieinteresētās personas, kuras nav ražotāji, var ietekmēt savāktu un apstrādātu atkritumu apjomu.

3.3.6 Komiteja uzsver, ka direktīva jāpārskata, lai panāktu pēc iespējas labākus rezultātus vides aizsardzības jomā (savākt vairāk) un palielinātu EEIA apstrādes efektivitāti (apstrādāt labāk).

3.3.7 Pēc Komitejas domām, ja savākšanas mērķu sasniegšana tiek novērtēta brīdī, kad EEIA nonāk apstrādes sistēmās, citu atkritumu plūsmu darbības dēļ ražotāji nevar savākt pietiekami daudz elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu, lai sasniegtu izvirzīto mērķi. Komiteja tāpēc norāda, ka savākšanas mērķus varētu sasniegt efektīvāk, ja to sasniegšanu novērtētu brīdī, kad attiecīgā ierīce nonāk pie apstrādātāja, jo šāda metode aptvertu ne tikai ražotājus, bet arī visas EEIA plūsmas.

Kopumā Komiteja uzsver, ka paralēlās atkritumu plūsmas ir jāregulē, lai nodrošinātu visu EEIA apstrādi atbilstoši direktīvas prasībām. Jo īpaši svarīgi būtu noteikt citu iesaistīto pušu, ne tikai EEI ražotāju, pienākumu ziņot par viņu savāktajiem EEIA.

3.4 *Finansējums attiecībā uz privāto mājsaimniecību EEIA: 12. pants.*

3.4.1 Komiteja nepiekrīt Komisijai, kas jaunajā 12. panta redakcijā ierosina, ka finansiāla atbildība par privāto mājsaimniecību radītajiem EEIA jāuzņemas vienīgi uzņēmumiem.

3.4.2 Pēc Komitejas domām, svarīgi ir panākt, lai ražotāji varētu izvēlēties starp individuāliem un kolektīviem risinājumiem atkarībā no to ražojumu spektra un uzņēmējdarbības modeļa.

3.4.3 Pašlaik EEIA direktīvas 8. pantā ir noteikts, ka elektrisko un elektronisko iekārtu ražotājiem jāsedz izdevumi, kas saistīti ar to ražoto izstrādājumu apstrādi izmantošanas cikla beigās. EEIA direktīvas 8.panta 2. punktā ES paredz ražotāja individuālo atbildību, nosakot, ka katrs ražotājs ir finansiāli atbildīgs par paša ražoto izstrādājumu, kas laisti tirgū pēc 2005. gada 13. augusta un nonākuši mājsaimniecībās, radīto atkritumu apstrādi. Ražotājs izvēlas, vai šīs saistības pildīt individuāli vai pievienojoties kopsistēmai.

3.4.4 Pašlaik ražotāji apsver dažādus risinājumus. Ļoti iespējams, ka drīzumā ražotāji vēlēties risināt minēto jautājumu individuāli vai pievienojoties kopsistēmai.

3.4.5 Komiteja piekrīt, ka 8. panta 2. punkts ir piemērots tiesiskais regulējums, kas nodrošina ražotāju atbildību par EEIA.

3.4.6 Direktīvas pārskatīšana paplašina iespējas izvēlēties starp ražotāja individuālo atbildību un kolektīviem risinājumiem.

Briselē, 2009. gada 11. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ceļā uz stratēģiju par invazīvajām sugām””

COM(2008) 789 galīgā redakcija

(2009/C 306/10)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 3. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ceļā uz es stratēģiju par invazīvajām sugām””,

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu Komitejas Birojs 2009. gada 24. februārī uzdeva Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (11. jūnija sēdē), iecēla SIECKER k-ģu par galveno ziņotāju un ar 109 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Invazīvās sugas (IS) aizvien vairāk apdraud bioloģisko daudzveidību, lauksaimniecību un sabiedrības veselību. Saskaņā ar aplēsēm ar IS saistītās izmaksas šobrīd ir no 10 līdz 12 miljardiem *euro* gadā, līdz ar to tās ir arī patiens apdraudējums tautsaimniecībai.

1.2 Komiteja atzīst, ka noteikti vajadzīga rīcība atbilstoši augstākajā politiskajā līmenī jau izskanējušajam viedoklim, un pieņem zināšanai Komisijas paziņojumā aprakstītās četras politiskās iespējas IS radīto problēmu risināšanai: līdzšinējā pieeja (*business as usual*), spēkā esošo juridisko instrumentu izmantošana, ko papildina brīvprātīgi pasākumi, spēkā esošo tiesību aktu pielāgošana un visaptveroša un specifiska ES juridiskā instrumenta izveide.

1.3 Komiteja atzīst, ka dokumentā sniegta ļoti rūpīga analīze, tomēr vienlaicīgi atzīmē, ka Kopienai bija jārikojas jau pirms trīs gadiem, kad tika pieņemts Bioloģiskās daudzveidības rīcības plāns, un tādēļ aicina rīkoties nekavējoties.

1.4 Komiteja ir pārliecināta, ka labākā pieeja IS radītā apdraudējuma problēmu risināšanai būtu visaptveroša un specifiska ES juridiskā instrumenta pieņemšana un Eiropas aģentūras izveide tā īstenošanas uzraudzībai.

1.5 Komiteja uzsver vajadzību uzlabot ES iedzīvotāju informētību par IS radīto apdraudējumu tirdzniecības un pārveidējumu apjomu pieauguma dēļ. To var panākt ar saziņas un izglītības pasākumiem, uzsverot dažādus draudus un saimnieciskās izmaksas, kas saistītas ar nepietiekamu rīcību vai tās trūkumu.

1.6 Komiteja uzskata, ka, IS apkarošanā piemērojot spēkā esošos ES noteikumus vai nākotnē iecerēto visaptverošo ES juridisko instrumentu, ir svarīgi pienācīgi ņemt vērā sociālos aspektus (piemēram, būtiskais apdraudējums veselībai, kad pēc tankkuģu ierašanās ES ostās tos gazificē).

2. Aktuālie jautājumi.

2.1 Kas ir invazīvās sugas?

2.1.1 Šajā dokumentā lietots termins “invazīvās sugas”, kas ietver gan terminu “invazīvas citzemju sugas”, kurš minēts Konvencijā par bioloģisko daudzveidību, gan terminu “invazīvas svešzemju sugas”. Invazīvas sugas vispārēji definē kā sugas, kuru introducēšana un/vai izplatīšanās var apdraudēt bioloģisko daudzveidību vai radīt citas neparedzētas sekas. Eiropas Komisijas paziņojumā norādīts, ka invazīvās sugas (IS) Eiropas Savienībā rada arvien vairāk problēmu.

2.1.2 Īstenojot DAISIE projektu, kas saņem atbalstu no ES Sestās pētniecības pamatprogrammas, Eiropā identificētas 10 882 svešzemju sugas, un paredzams, ka 10–15 % no tām būs negatīva ietekme uz ekonomiku vai vidi. Galvenie faktori, kas tieši ietekmē bioloģisko daudzveidību, ir biotopu pārmaiņas, klimata pārmaiņas, pārmērīga izmantošana, piesārņojums un IS.

2.2 Rīcības nepieciešamība.

2.2.1 Lai gan ES ir spēkā tiesību akti, kas attiecas uz četriem no minētajiem pieciem faktoriem, atšķirībā no vairākām citām ESAO valstīm pašlaik nav visaptveroša ES līmeņa instrumenta IS apkarošanai. Lai ES varētu sasniegt izvirzīto mērķi – “līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos”, šis trūkums ir jānovērš. Turklāt IS ievērojami apdraud arī ES ekonomiku.

2.2.2 Vajadzība paredzēt saskaņotu rīcību, lai risinātu IS jautājumu, ir pausta augstākajā politiskajā līmenī. Vides padome, Eiropas Parlaments, Reģionu komiteja ⁽¹⁾ un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ⁽²⁾ ir uzsvērušas, ka ir vajadzīga ES stratēģija par IS, efektīva agrīnās brīdināšanas sistēma un efektīvs reaģēšanas mehānisms ES līmenī. Līdzīga apņēmība pausta arī Sestajā vides rīcības programmā, Komisijas paziņojumā “Kā apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz 2010. gadam un turpmāk” un attiecīgajā rīcības plānā.

2.3 Galvenie ieviešanas ceļi.

2.3.1 Invazīvās sugas (IS) var iekļūt un ieviesties jaunos reģionos trīs galvenajos veidos: importējot kā preces, ievadot ar transporta līdzekļiem un/vai izplatoties dabīgā veidā no blakus esošiem reģioniem, kur tās jau ir invazīvas. Minētie trīs mehānismi ietver sešus galvenos ieviešanas ceļus: izlaišana, izklūšana, piesārņotāji, “pasažieri”, koridors un spontāna ieviešana.

2.3.2 Strauji augošā tirdzniecība un pārvadājumi rada arvien lielākas IS ieviešanas iespējas un apdraudējumu videi. Vienotais tirgus nozīmē, ka, tiklīdz kāda IS ir ieviesta vienas dalībvalsts teritorijā, tā var strauji izplatīties visā ES. Tādēļ ar tirdzniecību saistītos jautājumus var sekmīgi risināt tikai pie EK ārējās robežas. Ņemot vērā to, kā šīs sugas naturalizējas un izplatās, vienas dalībvalsts veikto pasākumu nozīme var pilnībā zust, ja kaimiņvalstis nerīkojas vai rīkojas nesaskaņoti.

2.3.3 Domājams, ka ieviešanu arī turpmāk sekmēs tādas nelabvēlīgas parādības kā pieaugoša CO₂ koncentrācija, augstāka temperatūra, slāpekļa nosēdumu palielināšanās, mainījušies traucējumu režīmi un aizvien lielāka biotopu degradācija.

3. Ietekme.

3.1 Ietekme uz ekoloģiju.

IS ietekme uz vidi ir ievērojama – no visaptverošām ekosistēmas pārmaiņām un gandrīz pilnīgas vietējo sugu iznīcināšanas līdz grūtāk pamanāmām ekoloģiskajām pārmaiņām. IS uzskata par vienu no galvenajiem bioloģiskās daudzveidības apdraudējumiem.

3.2 Ietekme uz ekonomiku.

IS var samazināt ražīgumu lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā. Ir arī zināms, ka tās samazina ūdens pieejamību un, palielinot augsnes eroziju, izraisa zemes degradāciju.

3.3 Ietekme uz sabiedrības veselību.

IS izraisa vairākas cilvēka veselības problēmas, piemēram, alerģijas un ādas problēmas, un to ietekmi vēl vairāk pastiprina klimata pārmaiņas.

3.4 Ietekme uz budžetu.

2008. gadā sagatavotās sākotnējās aplēses par ikgadējām ar IS saistītajām izmaksām Eiropā liecina, ka tās ir no 9,6 līdz 12,7 miljardiem euro gadā. Nav šaubu, ka šis skaitlis ir pārāk mazs, jo tā pamatā ir pašreizējie IS izskaušanas un kontroles izdevumi, kā arī saimnieciskās ietekmes dokumentētās izmaksas.

4. Kā cīnīties ar IS?

4.1 Attiecībā uz IS radīto problēmu stratēģiskajiem risinājumiem starptautiski pieņemta ir “trīspakāpju hierarhiskā pieeja”, paredzot pasākumus, kuru pamatā ir 1) profilakse, 2) savlaicīga atklāšana un izskaušana, 3) kontrole un ilglaicīga ierobežošana.

4.1.1 Profilakse.

Lai samazinātu vai novērstu turpmāku ieviešanu ar tirdzniecības starpniecību, vajadzētu pastiprināt kontroli un inspekcijas uz robežām. Tīšas ieviešanas novēršanu varētu panākt, ieviešot stingrākus noteikumus un īstenojot informācijas apmaiņu starp tām valstu, reģionālajām un starptautiskajām struktūrām, kas nodarbojas ar IS kontroli. Balasta ūdeņu konvencijas ratificēšana un īstenošana būtu lietderīga to “pasažierorganismu” ieviešanas profilaksei, kas ievesti uz kuģu korpusiem vai ar balasta ūdeni.

4.1.2 Savlaicīga atklāšana un izskaušana.

IS savlaicīga atklāšana un ātra izskaušana ir atkarīga no efektīvām monitoringa programmām kombinācijā ar agrīnās brīdināšanas mehānismu, kas dotu iespēju pēc iespējas ātrāk informēt citus potenciāli skartos apgabali un apmainīties ar informāciju par iespējamām izskaušanas stratēģijām.

4.1.3 Kontrole un ierobežošana.

Kad IS jau ir naturalizējušās un plaši izplatītas, galvenā uzmanība jāpievērš kontrolei un ierobežošanai. Arī tam nepieciešama efektīva informācijas apmaiņa un saskaņotu kampaņu un pasākumu īstenošana, lai kontrolētu vai apturētu attiecīgo sugu izplatīšanos.

5. Spēkā esošie instrumenti un politikas iespējas.

5.1 Spēkā esošie tiesību akti.

Ņemot vērā iepriekš izklāstītās stratēģijas dažādos elementus, Komisija ir izvērtējusi spēkā esošos ES tiesību aktus, pētniecības programmas, rīcības plānus un citas iniciatīvas. Komisija ir secinājusi, ka spēkā esošie ES juridiskie instrumenti nav savstarpēji

⁽¹⁾ OV C 57, 10.3.2007.

⁽²⁾ OV C 97, 28.4.2007.

saskaņoti, tādēļ atbilstoša rīcība IS radītā apdraudējuma jomā praktiski nav iespējama. Starptautiskajā līmenī pastāv Balasta ūdeņu konvencija, ko 2004. gadā pieņēma Starptautiskā jūrmieciņas organizācija un kam jāstājas spēkā 12 mēnešus pēc tam, kad to būs ratificējušas 30 valstis, kuras pārstāv vismaz 35 % pasaules tirdzniecības kuģu tilpības. Līdz 2009. gada 28. februārim to ir ratificējušas tikai 18 valstis, kas attiecīgi pārstāv 15,36 %. Starp šīm 18 valstīm ir tikai divas ES dalībvalstis – Spānija un Francija. Minēto konvenciju ir ratificējuši arī Norvēģija, kas ir viena no EEZ valstīm.

5.2 Politikas varianti.

Paziņojumā iztirzāti četri varianti, kā pienācīgi risināt IS problēmu.

5.2.1 Līdzšinējais scenārijs

Līdzšinējā pieeja ir orientieris, pēc kura var izvērtēt pārējos variantus.

5.2.2 Plašāka spēkā esošo juridisko instrumentu izmantošana apvienojumā ar brīvprātīgiem pasākumiem.

Formālās juridiskās prasības nemainītos, taču tiktu pieņemts apzināts lēmums proaktīvi risināt IS problēmas saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem. Dalībvalstis brīvprātīgi integrētu IS aspektus robežkontroles procedūrās. Pamatojoties uz pašreizējiem pasākumiem, varētu izveidot arī Eiropas mēroga agrīnās brīdināšanas un informācijas sistēmu.

5.2.3 Pielāgoti spēkā esošie tiesību akti.

Šis variants vairumā aspektu līdzinās 5.2.1. punktā minētajam variantam, taču būtu jāizdara grozījumi spēkā esošajos tiesību aktos par augu un dzīvnieku veselību, lai aptvertu plašāku potenciāli invazīvo organismu loku.

5.2.4 Visaptverošs un specifisks ES juridiskais instruments.

Šis variants nozīmē, ka ir jāizveido tāds visaptverošs un specifisks tiesiskais regulējums IS problēmas risināšanai, kas paredz neatkarīgas novērtēšanas un ieviešanas procedūras un kurā ņemti vērā spēkā esošie tiesību akti. Ja uzskata, ka tas ir vēlami un rentabli, īstenošanas tehniskos aspektus varētu centralizēti nodot īpašas aģentūras pārziņā. Dalībvalstu, tostarp Eiropas nomaļāko reģionu pienākums būtu uz robežas veikt IS kontroli un apmainīties ar informāciju par IS. Varētu izveidot arī obligātas monitoringa un ziņošanas procedūras un efektīvus ātrās reaģēšanas mehānismus. Lai gan ir iespējams paredzēt zināmu

ES finansējumu izskaušanas un kontroles pasākumu atbalstam, dalībvalstis varētu šos pasākumus finansēt tieši. Šis variants nodrošinātu visefektīvāko IS kontroli. Tas arī dotu vislielāko juridisko skaidrību, vienlaikus nepārkāpjot proporcionalitātes principu.

6. Piezīmes.

6.1 Atkārtotāšanās.

EESK atzīst, ka apspriežamajā dokumentā ir sniegta teicama analīze. Tajā ir skaidri parādīts, ka IS ir nopietns apdraudējums bioloģiskajai daudzveidībai, lauksaimniecībai, sabiedrības veselībai un tautsaimniecībai kopumā. Komiteja tomēr pauž pārsteigumu par to, ka šī analīze jau ir sniegta 2006. gada Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānā, ar to pašu argumentāciju, varbūt citādi formulēta, bet tāda pati pēc būtības. EESK noteikti bija cerējusi, ka šajā laikā varētu būt sasniegts kaut kas vairāk nekā pirms trim gadiem sagatavotas analīzes atkārtošana. Paziņojumā ierosināti pasākumi, kurus vajadzēja veikt jau pirms vairākiem gadiem.

6.2 Visaptverošas pieejas nepieciešamība.

6.2.1 Komisija paziņojumā norāda, ka apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu Eiropas Savienībā nebūs iespējams, IS jautājumu nerisinot visaptveroši. IS radītās ekoloģiskās, saimnieciskās un sociālās sekas Eiropas Savienībā ir ievērojamas, un tāpēc ir vajadzīga saskaņota rīcība. Patlaban Kopiena nespēj efektīvi cīnīties ar IS, un apgabaliem ar lielu bioloģisko daudzveidību, piemēram, ES aizjūras teritorijām, nav pievērsta pienācīga vērība. Spēkā esošie ES tiesību akti daļēji aptver dažādus ar IS saistītus aspektus, tāpēc to saskaņota īstenošana ir grūts uzdevums. Dažādu dalībvalstu politika ir maz saskaņota vai pilnībā nekonsekventa. Zinātniskās prognozes iezīmē bioloģisko invāziju krasu pieaugumu. Tādēļ var paredzēt, ka stāvoklis vēl vairāk pasliktināsies.

6.2.2 Komiteja ir pārliecināta, ka labākā pieeja IS radītā apdraudējuma problēmu risināšanai būtu visaptveroša un specifiska ES juridiskā instrumenta pieņemšana, kā arī jaunas Eiropas aģentūras izveide, lai koordinētu un īstenotu IS kontroli saskaņā ar trīspakāpju hierarhisko pieeju. Tas ir vienīgais veids, kā nodrošināt efektīvu rīcību, kas ir uzsvērts arī zinātniskajā žurnālā "Science". Šādas Eiropas aģentūras paredzamās izmaksas varētu būt no 4 līdz 10 miljoniem euro gadā, kas būtu nenozīmīga summa salīdzinājumā ar ekoloģisko, saimniecisko un sanitāro seku radītajām izmaksām gadījumā, ja netiktu nodrošināta ES rīcība. Arī Komisijas iniciatīva rosināt Balasta ūdeņu konvencijas pēc iespējas drīzāku ratificēšanu ES mērogā būtu ievērojams solis jautājuma par IS pienācīgas kontroles nodrošināšanu risināšanā.

6.3 Iespējamā pretošanās.

6.3.1 Finansiālu apsvērumu dēļ vairākas dalībvalstis var pretoties jauna tiesiski saistoša Eiropas instrumenta ieviešanai, kā arī jaunas Eiropas aģentūras izveidošanai, lai nodrošinātu tā piemērošanu. Tās uzskata, ka šāda veida pasākumi būtu apmaksājami no ES budžeta, jo nebūtu pamatoti dalībvalstis, kurās

atrodas svarīgākās ostas un lielākās lidostas (caur kurām pēc definīcijas Eiropā nokļūst vairums IS), padarīt finansiāli atbildīgas par politiku, kas ir visas ES intereses. Dalībvalstu politiķi izmaksas, kas saistītas ar papildu likumdošanu un regulējumu bioloģiskās invāzijas jautājuma risināšanai, var uzskatīt par šķērslī, kurš kavē tautsaimniecības izaugsmi, savukārt nodokļu maksātāji šādas papildu izmaksas, visdrīzāk, neatbalstīs, jo viņi vēl neapzinās apdraudējumu, ko rada IS. Šāda negribīga pieeja tomēr nedrīkstētu kļūt par rīcības trūkuma attaisnojumu.

6.4 Komunikācija un izglītošana.

6.4.1 Lai sekmīgi risinātu ar IS saistītās problēmas, liela nozīme ir sabiedrības informēšanai un iesaistei. Pašlaik tikai 2 % Eiropas iedzīvotāju uzskata bioloģiskās invāzijas par būtisku apdraudējumu bioloģiskajai daudzveidībai. Komunikācijas un izglītošanas pasākumi mudinās Eiropas iedzīvotājus, iestādes un nozares atbildīgāk izturēties pret IS īpatņu iespējamās tirdzniecības un aprites radīto apdraudējumu. Ja komunikācijas un izglītošanas pasākumi neaprobežojas tikai ar apdraudējumu, kam pakļauta bioloģiskā daudzveidība, bet pievēršas arī cita veida apdraudējumiem, piemēram, sabiedrības veselībai un lauksaimniecībai, iedzīvotājiem varētu veidoties mazāk negatīva attieksme pret jaunu tiesību aktu ieviešanu un jaunas Eiropas aģentūras izveidi, īpaši, ja ir skaidrs, ka ilgtermiņā bezdarbība izmaksās ievērojami dārgāk nekā rīcība tagad. Jo drīzāk tiks veikti adekvāti pasākumi, jo mazākas būs vispārējās izmaksas.

6.5 Sociālie aspekti.

6.5.1 EESK ierosina Komisijai izvērtēt visus spēkā esošos instrumentus un tiesību aktus, lai cīnītos pret IS un to radītajām nelabvēlīgajām sociālajām blakus parādībām. Šādu blakus par-

dību piemērs ir Eiropā no citiem kontinentiem ievestu konteineru gazifikācija, lai nodrošinātu to, ka tie Eiropas ostās ierodas nepiesārņoti.

6.5.2 Pastāv vairāki veidi, kā nodrošināt, lai ES ostās ievestie konteineri nebūtu piesārņoti. Visizplatītākais veids tomēr ir konteineru gazifikācija, tos apstrādājot ar brommetānu. Lai gan tas ir visvienkāršākais un lētākais veids ostās, no kurām konteinerus nosūta, vienlaikus tas ir vissarežģītākais, dārgākais un bīstamākais veids ostās, kurās konteinerus iaved.

6.5.3 Vajadzīgs ievērojams laiks gazificēto konteineru degazifikācijai, lai tie būtu droši ieviešanai. Tā kā visas ekonomikas pamatā ir "tiešlaika" (bez noliktavu) sistēmas un konteineri jāizkrauj uzreiz, bieži vien nepietiek laika, lai konteineru degazifikāciju varētu veikt pienācīgi. Šāda spiediena dēļ dokeri var atvērt konteinerus pārāk agri un bez atbilstošas aizsardzības. Turklāt gazificētajiem konteineriem bieži vien trūkst pienācīga marķējuma par to, ka ar tiem jārikojas piesardzīgi. Gazificēta konteineru transportēšana ir dārgāka nekā negazificēta konteineru transportēšana un, lai ietaupītu izdevumus, daudzus gazificētus konteinerus transportē bez obligātā marķējuma ar norādi par to, ka ar tiem jārikojas uzmanīgi. Šādos gadījumos ostas strādnieki bez jebkādas aizsardzības piekļūst konteineriem, lai tos izkrautu uzreiz pēc ieviešanas. Tā kā brommetāns ir neredzams un bez smaržas, darbinieki var neapzināti pakļaut sevi šīs indīgās gāzes iedarbībai. Tādējādi palielinās to ostu darbinieku skaits, kas saindējušies ar ļoti toksisko brommetānu un ieguvuši invaliditāti uz visu mūžu. Tā kā apstrādei ar brommetānu ir alternatīvas, konteineru gazifikācijas aizliegums visnotaļ labi iekļautos nākotnes ilgtspējīgas kontroles pasākumu sistēmā IS savlaicīgas atklāšanas nodrošināšanai.

Briselē, 2009. gada 11. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai. Saskaņota sistēma Eiropas Pētniecības telpā okeānu un jūru ilgtspējīgas izmantošanas veicināšanai””

COM(2008) 534 galīgā redakcija

(2009/C 306/11)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 3. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai. Saskaņota sistēma Eiropas Pētniecības telpā okeānu un jūru ilgtspējīgas izmantošanas veicināšanai””

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 20. maijā Ziņotājs – Marian KRZAKLEWSKI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paziņojuma COM(2008) 534 saturu un priekšlikumus, jo tie Eiropas Savienībā veicinās jūras zinātnisko un tehnisko pētniecību, un uzskata, ka paziņojumā izklāstītā jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības stratēģija paver iespēju sasniegt paziņojumā izvirzītos mērķus.

1.2 Komiteja atbalsta jaunajā stratēģijā jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai izvirzītos galvenos mērķus, it īpaši tos, kas (ja tos izdosies sasniegt) veicinās dažādās dalībvalstīs esošo atsevišķu jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības centru un programmu integrāciju.

1.2.1 Komiteja uzskata, ka viens no efektīvākajiem veidiem, kā pētniecības jomā pārvarēt saskaņotības trūkumu, ir izveidot atbilstošu pētniecības infrastruktūru. Komiteja norāda, ka paziņojumā izklāstītās vispārējās pamatnostādnes par pētniecības infrastruktūras izveidi veicinās minētā mērķa sasniegšanu.

1.2.2 Komiteja uzskata: lai pētniecības jomā veicinātu labāku integrāciju, dalībvalstīm savas stratēģijas vajadzētu saskaņot ar paziņojumā izklāstītajiem Eiropas mērķiem pētniecības jomā. Savukārt ES institūcijām būtu jāņem vērā dalībvalstu viedoklis.

1.3 Komiteja vērš uzmanību uz to, ka pilsonisko sabiedrību ir svarīgi informēt par jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības rezultātiem. Piekrastes iedzīvotājiem ir īpaša interese par šo pētījumu rezultātiem, jo tie aizvien vairāk ietekmēs šo reģionu attīstību.

1.4 EESK uzskata, ka jānodrošina, lai dažādi Eiropas valstu jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības centri varētu piekļūt datubāzēm, ko ES dalībvalstīs izmanto šādiem pētījumiem, jo arī tādā veidā var ievērojami sekmēt jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības stratēģiju efektīvu īstenošanu. Tādēļ Komiteja uzskata, ka, īstenojot Komisijas priekšlikumu par Eiropas jūras novērojumu un datu tīkla (EMODnet) izveides koordinēšanu, varētu uzlabot piekļuvi datubāzēm.

1.5 Komiteja uzskata, ka prioritāri ir visi pētījumi par reģionālajām un globālajām ekosistēmām, kā arī pētījumi par to saikni ar klimata pārmaiņām un to sekām.

1.6 Komiteja uzskata, ka Eiropas jūras zinātniskā un tehniskā pētniecība jāveic šādos četros svarīgos reģionos:

- a) Baltijas jūras reģions;
- b) Vidusjūras un Melnās jūras reģions;
- c) Atlantijas okeāna un Ziemeļu jūras reģions;
- d) Ziemeļu Ledus okeāna reģions.

1.7 Komiteja vēlas uzsvērt, ka ir svarīgi izstrādāt virkni visaptverošu rādītāju (katram no 1.6. punktā minētajiem reģioniem), ko aprēķina, pamatojoties uz kopīgi izmantojamām datubāzēm. Komisijai un Padomei šis jautājums būtu jāizskata sīkāk, veicot darbu pēc paziņojuma. Komiteja uzskata, ka īpaši lietderīgi būtu izstrādāt rādītājus, kas atspoguļo jūras ekosistēmu stāvokli un to attīstību.

1.7.1 Pamatojoties uz rādītājiem par jūras ekosistēmu stāvokli, varēs novērtēt tādu pasākumu efektivitāti, kuru mērķis ir nodrošināt jūras resursu aizsardzību un ilgtspējīgu apsaimniekošanu, un novērot un izvērtēt izmaiņas jūras ekosistēmās.

1.8 Svarīgi ir nodrošināt jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības nepārtrauktību, un, īstenojot jauno stratēģiju, tā jānodrošina daudz lielākā mērā. Nesen tika pārtraukti vairāki svarīgi jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības projekti.

1.9 Būtiski ir nodrošināt to, ka pieprasītie pētījumi veicina gan lielo uzņēmumu, gan MVU darbības attīstību. Tādēļ jānodrošina, ka uzņēmumi var labāk piekļūt šādu pētījumu rezultātiem, lai tos izmantotu. Tieši tādēļ ir svarīgi informēt ieinteresētās puses un piekastes iedzīvotājus par šādas pētniecības plāniem, apmēru un rezultātiem.

1.10 Turklāt ir jāatrisina jautājums par tādām jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības nozarēm, uz kurām neattiecas Eiropas pētniecības stratēģija un kurās šā gada iemesla dēļ rodas grūtības nodrošināt finansējumu attiecīgiem projektiem. Tādēļ dokumentos, ko izstrādās pēc iepriekšminētā paziņojuma publicēšanas, jāmin īpašs Komisijas finansiālais atbalsts šādiem pētījumiem.

1.11 Komiteja uzskata, ka turpmākajos Komisijas pasākumos saistībā ar jūras zinātnisko un tehnisko pētniecību būtu plašāk jāizskata jautājums par apdraudējumiem, kurus Vidusjūras, Baltijas jūras, Ziemeļjūras un Melnās jūras bioloģiskajai daudzveidībai rada pakāpeniskais jūras faunas un floras dabiskās vides zudums.

1.12 Komiteja uzskata, ka stratēģijas nozīmīgs aspekts ir atbalsts jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības partnerību izveidei un jau esošo partnerību pilnveidošanai. Tādēļ EESK atbalsta Komisijas ieceri pētniecības jomā izveidot jaunu forumam līdzīgu pārvaldības modeli, lai sekmētu "ilgtermiņā noturīgu partnerību", un aicina Komisiju nekavējoties izstrādāt priekšlikumus, lai izveidotu kontaktus starp jūras zinātniskajā un tehniskajā pētniecībā iesaistītajām zinātnieku aprindām, tādējādi sniedzot ieguldījumu partnerību izveides procesa saskaņošanā.

1.12.1 Komiteja uzskata, ka ierosinātā foruma darbā būtu jāiesaista ne tikai zinātniskās aprindas, bet arī dažādu ieinteresēto pušu pārstāvji un jūras vides un jūrniecības politikas veidotāji.

1.12.2 Ņemot vērā Kopienas Zivsaimniecības kontroles aģentūras neseno izveidi, būtu vēlams to iesaistīt foruma darbā. Komiteja uzskata, ka aģentūrai vajadzētu būt svarīgai nozīmei foruma darbā. Tās viedoklis arī būtu jāņem vērā, izstrādājot pētniecības plānus jomās, kas ir tās kompetencē.

1.12.3 Komiteja rosina Komisiju izveidot paredzēto konsultāciju mehānismu, lai sekmētu divpusēju informācijas apmaiņu starp zinātnieku aprindām un jūrniecības politikas veidotājiem.

1.13 EESK aicina Komisiju atbalstīt okeanogrāfijas izpētes kuģu būvi dalībvalstīs, lai sekmētu jūras zinātnisko un tehnisko pētniecību, uzlabotu tās kvalitāti un paplašinātu pētniecības tematu klāstu. Komiteja uzskata, ka ideālā gadījumā būtu jāpieņem lēmums izveidot Eiropas jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības infrastruktūru.

1.14 Ņemot vērā, ka Eiropas Savienībā jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai ir izveidota arī reģionāla infrastruktūra, un ņemot vērā tās nozīmi un attīstību⁽¹⁾, Komiteja, atzīstot un atbalstot paziņojumā izteikto aicinājumu sniegt atbalstu reģionu vajadzību apzināšanā, aicina Komisiju noteikt minēto vajadzību apjomu un apsvērt ideju attīstīt saikni starp "lieliem" (Eiropas un valstu) un "maziem" (reģionāliem) pētniecības tīkliem.

1.15 Visbeidzot atzinuma secinājumos un ieteikumos Komiteja īpaši aicina Komisiju tad, kad tā turpinās darbu pēc paziņojuma publicēšanas, novērtēt jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības ietekmi ne tikai uz jūrniecības nozares ilgtspēju, bet arī uz ilgtspējīgu attīstību kopumā.

2. Vispārīga informācija.

2.1 Komisijas paziņojumā COM(2008) 534 izklāstītā Eiropas stratēģija jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai ir paziņojumam "Integrēta Eiropas Savienības jūrniecības politika"⁽²⁾ pievienotā rīcības plāna⁽³⁾ būtiska sastāvdaļa. Turklāt ar izklāstīto stratēģiju tiek turpinātas Golvejas⁽⁴⁾ un Eberdīnas⁽⁵⁾ deklarācijas, kas ir divi nozīmīgi dokumenti jūrniecības politikas jomā.

2.2 Ar paziņojumā izklāstīto stratēģiju tiek īstenota arī Zaļajā grāmatā "Eiropas pētniecības telpa: jaunas perspektīvas"⁽⁶⁾ iekļautā ES programma un tās īpašie ieteikumi Padomes secinājumos⁽⁷⁾ "Lubļanas procesa uzsākšana – ceļā uz Eiropas pētniecības telpas pilnīgu īstenošanu".

2.2.1 Tādēļ paziņojums ir piemērs tam, kā var izveidot Eiropas pētniecības telpas saskaņotu sistēmu okeānu un jūru ilgtspējīgas izmantošanas veicināšanai.

⁽¹⁾ Eiropas Perifēro piejūras reģionu konferences (PPRK) dati liecina, ka 20 % pētījumu jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības jomā tiek veikti reģionos.

⁽²⁾ COM(2007) 575.

⁽³⁾ SEC(2007) 1278.

⁽⁴⁾ Golvejas deklarācija (http://www.eurocean2004.com/pdf/galway_declaration.pdf).

⁽⁵⁾ Eberdīnas deklarācija (http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/Aberdeen_Declaration_final_2007.pdf).

⁽⁶⁾ COM(2007) 161.

⁽⁷⁾ Padomes secinājumi par Lubļanas procesa uzsākšanu (2008. gada jūnijā).

2.3 EESK vairākos nesenos atzinumos puda viedokli par virkni Komisijas dokumentu, kas attiecas uz ES jūrniecības politiku kopumā un Eiropas pētniecības telpu. Šajos atzinumos jautājums par Eiropas jūras zinātnisko un tehnisko pētniecību plašāk netika analizēts, jo ES institūcijas līdz šim nebija izstrādājušas nevienu dokumentu, kas būtu pilnībā veltīts minētajam jautājumam.

2.3.1 No iepriekš minētajiem EESK atzinumiem ir lietderīgi uzsvērt tos atzinumus, kuros Komiteja aicina vairāk attīstīt jūras zinātnisko un tehnisko pētniecību zivsaimniecības nozarē.⁽⁸⁾

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Ņemot vērā, ka ar jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības apjoms un nozīme Eiropas Savienībā aizvien palielinās, ir būtiski nodrošināt šo pētījumu integrāciju un koordināciju.

3.2 Paziņojumā izklāstītā pieeja paver nozīmīgu iespēju Eiropā attīstīt jūras zinātnisko un tehnisko pētniecību, it īpaši

- labāk izmantojot jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai paredzēto finansējumu;
- stiprinot pētniecības starptautisko dimensiju kā zināšanu un prasmju kopīgu avotu;
- lielāku uzmanību pievēršot vides jautājumiem un jauninājumiem;
- izveidojot saikni starp dažādām pētniecības jomām.

3.3 Paziņojumā minētais priekšlikums stiprināt saikni starp pastāvošajiem jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības institūtiem Eiropā, lai, iespējams, izveidotu Eiropas jūru un okeānu izpētes institūtu Eiropas mēroga tīklu, ievērojami sekmē kopīgus turpmākos pasākumus Eiropas jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības jomā, un to var uzskatīt par svarīgu soli ceļā uz ES jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības jomas **veikspējas uzlabošanu**.

3.4 Paziņojumā ir pievērsta uzmanība zinātniskās pētniecības forumu, piemēram, *ESFRI*⁽⁹⁾, darbībai vai minēts, ka jānodrošina Eiropas Savienības atbalsts jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai starptautiskā līmenī, tādējādi palīdzot sasniegt ES integrētas jūrniecības politikas mērķus.

3.4.1 Komiteja atbalsta *ESFRI* iniciatīvu, jo tā paver nozīmīgas iespējas jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai Eiropā. Vajadzētu nodrošināt, ka *ESFRI* darbība ir lietderīga arī daudzām interešu grupām, tostarp rūpniecības nozarei un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), kā arī reģionālajām zinātniskajām un pētniecības kopienām. Turklāt svarīgi ir nodrošināt, ka mazie un vidējie uzņēmumi var piekļūt kopējai pētniecības infrastruktūrai.

⁽⁸⁾ EESK atzinumi, kuros izteikts aicinājums piešķirt lielāku finansējumu jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai (OV C 318, 23.12.2006., 117.–121. lpp. un OV C 224, 30.8.2008., 77.–80. lpp.).

⁽⁹⁾ Eiropas Pētniecības infrastruktūru stratēģiskais forums.

3.4.2 Būtiski ir nodrošināt arī ciešu sadarbību starp zinātniekiem un jūras vides un resursu izmantotājiem, kā arī starp zinātniekiem un institūtiem, kas specializējas jūras vides aizsardzībā, un NVO.

3.5 Lai **integrētu** jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības tradicionālās jomas (kā ierosināts paziņojumā), paziņojumā izklāstītās stratēģijas īstenošanā vajadzētu izmantot ES dalībvalstu sadarbības rezultātus, kas gūti tādu iniciatīvu ietvaros kā *ERA-NET* un *ERA-NET PLUS*, kuru mērķis ir zinātniskās pētniecības koordinēšana. Pamatojoties uz minētajiem rezultātiem, varētu iegūt datus un informāciju par kopējām ES mēroga pētniecības prioritātēm un tām pētniecības jomām, kurās dalībvalstis vēlas stiprināt sadarbību.

3.5.1 Kā piemēru var minēt Eiropas Ekonomisko interešu grupu, kas ir jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības iniciatīva, kurā iesaistās visas valstis, kas robežojas ar Eiropas reģiona jūrām. Minētā interešu grupa saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 169. pantu gatavojas īstenot kopēju Baltijas jūras pētniecības programmu (*BONUS*).

3.5.2 Eiropas Perifēro piejūras reģionu konference⁽¹⁰⁾ uzskata, ka jānodrošina pētniecības integrāciju sekmējošo iniciatīvu efektīva koordinācija, piemēram, izveidojot izcilības centrus, kā arī izmantojot iniciatīvas, kuru mērķis ir pētniecības finansēšanas programmu koordinācija, piemēram, *Era-Nets*.

3.5.3 Jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības **integrācija un koordinācija** atvieglotu piekļuvi informācijai par jūras vidi. Šādā veidā varētu rasties arī ietaupījumi, jo patlaban finansējums bieži tiek izmantots identiskiem vai ļoti līdzīgiem pētījumiem, ko vienlaikus veic dažādos pētniecības centros.

3.6 Paziņojumā izklāstītajā jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības stratēģijā liela uzmanība ir veltīta tam, lai nodrošinātu, ka jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai 7. pētniecības pamatprogrammā paredzētais finansējums tiek izmantots, lai veicinātu dalībvalstu pētniecības projektu **sinerģiju** un vajadzības gadījumā **sasniegtu kritisko masu**, kas ļautu īstenot nozīmīgus pētniecības projektus vairākās, ar jūru saistītās jomās.

3.6.1 Ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt pētniecības projektu sinerģiju, turpmākos zinātniskos pētījumus ir svarīgi orientēt arī uz to, lai ilgstoši atbalstītu ar jūru saistītu datu vākšanu un pārvaldīšanu.

3.6.2 Svarīgi ir nodrošināt, ka, īstenojot pasākumus, kuru mērķis ir veicināt pētniecības projektu sinerģiju, tiktu ņemtas vērā dažādās reģionālās pieejas. Eiropas Perifēro piejūras reģionu konference⁽¹¹⁾ norāda, ka reģioni atbalsta jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības programmu labākas koordinācijas nodrošināšanu Eiropā. Minēto mērķi īsteno, piemēram, ar *Era-Net* iniciatīvu un turpmāk ar kopīgu programmu izstrādi.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Perifēro piejūras reģionu konferences projekts darba dokumentam par jūras zinātnisko un tehnisko pētniecību (2008. gada novembrī).

⁽¹¹⁾ Sk. 10. zemsvītras piezīmi.

3.6.3 Perifēro piejūras reģionu konferences dokumentos tomēr ir norādīts, ka no *Era-Net* iniciatīvas līdzekļiem finansētajos projektos reģioni līdz šim ir iesaistīti reti. Tādēļ būtu lietderīgi izveidot jaunas finansēšanas sistēmas tādu reģionālo pētniecības programmu koordinācijai, kam nav pietiekamas kritiskās masas, lai iekļautos *Era-Net* nozīmīgākajos projektos, vai nodrošināt priekšnoteikumus koordinācijai starp *Era-Net* iniciatīvās iesaistītajām reģionālajām pašvaldībām un ieinteresētajām pusēm. Ideālā gadījumā šāda koordinācija būtu jāorganizē pa jūras baseiniem.

3.6.4 Nozīmīgs mērķis ir arī koordinācija starp struktūrfondi, pamatprogrammu un citiem Eiropas līmeņa finansēšanas avotiem. To varēs nodrošināt vienīgi tad, ja šos Eiropas finanšu līdzekļus saskaņoti izmantos attiecīgās iesaistītās puses, piemēram, pētnieki un MVU, un ja tiks saskaņoti plānoti fondi, kuru gadījumā reģionālā līmeņa lēmumiem ir liela nozīme.

3.7 Paziņojumā izklāstītajā stratēģijā ieteikts, ka jāizveido efektīva un novatoriska pētniecības pārvaldības sistēma, kurā iesaistīti pētnieki, politikas veidotāji un sabiedrība, lai panāktu kopīgu izpratni un nodrošinātu lēmumu pieņemšanu, pamatojoties uz informāciju un pareizām zinātnes atziņām.

3.7.1 Šāda pieeja pētniecības pārvaldībai būtu jāuzskata par pozitīvu ievirzi. Komisija dalībvalstu valdībām dod iespēju izveidot jaunu sistēmu jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai, kurā iesaistīti zinātnieki, nozares pārstāvji un valsts iestādes, un šāda pieeja jāuzskata par soli pareizajā virzienā.

3.7.2 Ņemot vērā reģionu nozīmi jūras transporta un pētniecības atbalstīšanā, reģionus un reģionālās ekonomikas un sociālo lietu padomes, kas bieži darbojas arī vietējā līmenī, vajadzētu uzskatīt par partneriem ierosinātajā jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības pārvaldības sistēmā.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 Komiteja uzskata, ka 2. ierāmējums "Galvenie pētniecības jautājumi, kam vajadzīga starptematiska pieeja", jāpapildina šādi:

- jāiekļauj kultūras un socioloģiskie pētījumi par to kopienu dzīves apstākļiem un attīstību, kas dzīvo ES piekrastes reģionos,
- jānodrošina, ka pētniecības institūtu tīkla veiktie pētījumi aptvertu arī tādu struktūru izveidi un attīstību, kuru mērķis ir sniegt ilgspējīgu atbalstu un pārvaldīt ar jūru saistītus datus (saistībā ar programmas "*Natura 2000*" mērķiem), tostarp jūras piekrastes reģionos izstrādāt ģeogrāfiskās informācijas sistēmas (GIS) kartes, kas būtu lietderīgas teritorijas plānošanā un integrētā jūras reģionu pārvaldībā,
- lielāka uzmanība jāvelta ārpus Eiropas Savienības veiktajiem jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai, kuras mērķis ir

īstenot ekonomikas veicināšanas stratēģijas, piemēram, pētījumi par jaunām transporta iespējām vai izejvielu iegūšanas metodēm Arktikas reģionā, ņemot vērā klimata pārmaiņu ietekmi, kā arī pētījumi par zvejas iespējām ārpus Eiropas reģioniem, kas ir īpaši svarīgi no pārtikas piegādes nodrošināšanai ES,

- lielāka uzmanība jāpievērš okeānu dziļu un ieplaku izpētei. Veicot šādus pētījumus, ir svarīgi sadarboties ar valstīm ārpus ES. Tādēļ ir jānoslēdz līgumi ar Kanādu, Krieviju, ASV un Japānu par pētniecību Arktikas reģionā,
- vairāk jāuzsver nepieciešamība sadarboties, veicot pētījumus par jaunām tehnoloģijām jūras okeānu jomā, piemēram, attiecībā uz izrakteņu ieguvu Eiropas jūras reģionos vai ieguldījumiem atjaunojamajos enerģijas avotos šajos reģionos,
- jācenšas izveidot saikni starp dažām tabulā minētajām pētniecības jomām un bruņoto spēku veiktajiem jūras zinātniskajiem un tehniskajiem pētījumiem,
- pievēršoties tabulā minētajām pētniecības jomām, ir svarīgi ievērot reģionālisma principu.

4.2 Tad, kad Komisija, pamatojoties uz paziņojumu, izstrādās dokumentus, lai apspriestu un izvērtētu sasniegumus jaunas novērošanas un pētniecības infrastruktūras izveidē, Komiteja aicina Komisiju tieši atsaukties uz Eiropas Pētniecības infrastruktūru stratēģijas foruma (*ESFR*) izveidoto sarakstu, kurā minēti tādu Eiropas pētniecības infrastruktūras projektu piemēri, ko var izvērst Septītās pamatprogrammas laikā (2007–2013).

4.2.1 Jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības jomā ir uzskaitīti šādi projekti:

- krasta izpētes kuģis (galvenokārt Baltijas jūrā),
- izpētes kuģis ledlauzis "*Aurora Borealis*",
- Eiropas daudzdisciplinārā observatorija jūras dziļu izpētei (*EMSO*),
- *EURO ARGO* – Eiropas infrastruktūra pētniecībai un bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai (pasaules okeānu novērošanas infrastruktūra).

4.3 Komiteja uzskata, ka īpaša uzmanība ir jāpievērš, lai lielāku atbalstu piešķirtu okeanogrāfijas izpētes kuģu būvniecībai, jo tie ir galvenais jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības instruments.

4.3.1 Pētniecības institūtu pasākumu koordinēšana ir ļoti nozīmīga, taču okeanogrāfijas kuģi ir nepieciešami, lai veiktu pētījumus tālāk no krasta līnijas. Eiropā diemžēl ir tikai neliela pētniecības kuģu flote. Ja jāveic plaši un efektīvi jūras zinātniskie un tehniskie pētījumi, Eiropas Savienības rīcībā pirmām kārtām ir jābūt piemērotiem kuģiem.

4.4 Attiecībā uz jaunu augstākās izglītības modeļu ieviešanu jūras zinātnes un jūrniecības jomā (kā minēts paziņojumā) EESK vērs uzmanību uz to, ka, apzinot inovatīvas izglītības piemērus, īpaša uzmanība jāpievērš socioloģijai, ņemot vērā tās sinerģiju ar citām jomām. Minētā zinātne aptver ar dabu saistītus, tehniskus, ekonomiskus un juridiskus aspektus, uz ko pamatojas modernā pieeja ilgtspējīgai attīstībai, un tādēļ saskan ar mūsdienu pieeju jūrniecības ekonomikai.

4.5 Tā kā viens no galvenajiem paziņojuma mērķiem ir nodrošināt pētniecības sinerģiju Eiropā, EESK uzskata: lai nodrošinātu jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības ciešāku integrāciju un tādējādi uzlabotu sinerģiju, attiecīgajā pētniecības jomā būtu jāpiemēro visaptveroša pieeja.

4.5.1 Šādu pasākumu piemērs ir uz sinerģiju balstīta pieeja piekrastes zonas pētniecībai, kas aptver gan klimata pārmaiņu ietekmi (piemēram, jūras līmeņa celšanās) un ģeoloģiskos aspektus, gan arī iespējamās atpūtas pasākumus utt. (nepieciešamība sadarboties vides, tehniskajā, ekonomikas un juridiskajā jomā).

4.6 Komiteja uzskata: lai nodrošinātu sinerģiju jūras zinātniskajā un tehniskajā pētniecībā, būtu jāizveido trīs līmeņu sistēma (organizatoriskā piramīda) pētniecības projektiem piešķirtā finansējuma pārvaldībai. Šīs struktūras pamatā būtu šādi svarīgi apgabali (reģioni):

- a) Baltijas jūras reģions,
- b) Vidusjūras un Melnās jūras reģions,
- c) Atlantijas okeāna Austrumu un Centrālās daļas un Ziemeļu jūras reģions,
- d) Ziemeļu Ledus okeāna reģions.

4.6.1 Pamatojoties uz minēto četru svarīgu reģionu pieredzi un to attiecīgo zinātnisko/pētniecības infrastruktūru, būtu jāiz-

veido reģionāla vai starpreģionāla pārvaldības struktūra, lai koordinētu visus pasākumus saistībā ar informācijas apmaiņu un starpdisciplināru pētījumu mērķu izvirzīšanu. Pateicoties minētajiem pētniecības mērķiem, būtu iespējams saskaņot pētniecības pasākumus visās valstīs, kas atrodas minētajos četros apgabalos vai robežojas ar tiem.

4.6.2 Centrālā koordinācijas sistēma, kas atrastos Eiropas pētniecības telpā un darbotos arī kā centrs, kur iegūstama informācija par pētniecības finansējumu, būtu minētās organizatoriskās struktūras augstākais līmenis.

4.7 Reģionāla pieeja ir nepieciešama, jo dažādu baseinu vides un dabas īpatnības ir atšķirīgas. Lai arī tiem ir daudzas kopīgas iezīmes, kas raksturīgas visai jūras videi, šo reģionu dabas procesi ir atšķirīgi gan pēc būtības, gan norises. Tas ir acīmredzams, ja, piemēram, Baltijas jūras reģionā notiekošo salīdzinām ar to, kas notiek tādās siltākās jūrās kā Vidusjūra vai Melnā jūra vai Atlantijas okeāna, kuram raksturīgas plūdmaiņas.

4.8 Šajos specifiskajos reģionos steidzami jāizveido apvienības, izmantojot pastāvošo infrastruktūru. Kā piemēru varētu minēt pētniecības staciju, pētniecības kuģu, pētniecības institūtu un augstākās izglītības iestāžu apvienību Baltijas jūras reģionā.

4.8.1 Šādu apvienību mērķis būtu dalīties ar informāciju par pašreizējiem pētījumiem un pasākumiem izglītības jomā un īstenot kopīgus projektus pētniecības un izglītības jomā.

4.9 Viena no jūras zinātniskās un tehniskās pētniecības svarīgām jomām, kurā ir nodrošināta nepārprotama sinerģija, ir eitrofikācijas un tās seku pētniecība. Lai arī eitrofikācija ir visā pasaulē izplatīta parādība, katrā minētajā reģionā (baseinā) tās cēloņi un ietekme ir atšķirīga, un tādēļ pētniecībā ir jāizmanto reģionāla pieeja. Vienlaikus tomēr jāpiebilst, ka nepārprotamu sinerģiju var nodrošināt, izpētot parādības cēloņus, pētniecības metodes un veicot ietekmes, it īpaši ietekmes uz ekonomiku, novērtējumu, kā arī analizējot ar to saistītos medicīniskos un epidemioloģiskos aspektus.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata – ceļā uz drošu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas enerģētikas tīklu"

COM(2008) 782 galīgā redakcija/2

(2009/C 306/12)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 13. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Zaļā grāmata – ceļā uz drošu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas enerģētikas tīklu"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 20. maijā. Ziņotāja – BATUT kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (11. jūnija sēdē), ar 124 balsīm par, 1 balsi pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ierosinājumi

Atbildot uz Komisijas Zaļajā grāmatā uzdotajiem jautājumiem, EESK pauž šādu viedokli:

Tīklu politika

1.1 Šķēršļi un rīcības līmeņi: saskaņotas un demokrātiski kontrolējamas procedūras uzlabotu starptautisko attiecību, Eiropas Savienības izveles, tirgu, cenu noteikšanas un operatoru (tīklu regulēšanas un pārvaldības struktūru) peļņas pārredzamību. Jāuzklausā vietējo iedzīvotāju viedoklis un jāinformē patērētāji.

1.2 Nesaskaņas: jāsiglabā dalībvalstu izveles brīvība enerģijas jautājumos. Komisija var veikt koordinēšanu, ņemot vērā iedzīvotāju prasības attiecībā uz energoapgādi un teritorijas apsaimniekošanu. Jāprecizē operatoru tīklu (ENTSO-E) un Energo regulatoru sadarbības aģentūras (ACRE) ⁽¹⁾ uzdevumi, kā arī to lēmumu juridiskais spēks un sekas.

1.3 Pētniecība un izstrāde: jāizvērtē un jāpalielina pētniecībai un izstrādei piešķirtais finansējums. Pētniecības un izstrādes pasākumi sniedz ieguldījumu tīklu efektivitātē, to uzturēšanā un ilgtspējas nodrošināšanā, kā arī veicina energoefektivitāti, kas var mazināt Eiropas Savienības enerģētisko atkarību un nodrošināt ES pāreju uz jaunu enerģētikas laikmetu.

1.4 Galvenais uzdevums: jāpabeidz tīklu izveide, vienmēr ievērojot galapatērētāju intereses, kā arī jāizstrādā kopējas stratēģiskas pamatnostādnes un tirgus noteikumi, jānoskaidro un jānovērš tīklu trūkumi, lai nodrošinātu enerģijas transportu

⁽¹⁾ ENTSO-E: Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls, kurā apvienojušies 42 tīklu operatori no 34 Eiropas valstīm.
ACRE: Energo regulatoru sadarbības aģentūra. Tai ir galvenā loma elektroenerģijas un gāzes iekšējā tirgus attīstīšanā.

visā ES teritorijā, energoapgādes un uzglabāšanas drošību, kā arī skaidri jānosaka kompetence un atbildība. Sabiedrības interesēs jānodrošina tīklu efektīva darbība, sniegto pakalpojumu kvalitāte un jebkuri citi līdzekļi, kas nodrošina vispārēju piekļuvi, drošību un nepārtrauktību par pieņemamu cenu.

1.5 Attiecības ar trešām valstīm: EESK aicina Eiropas Savienību starptautiskajā līmenī paust vienotu nostāju enerģētikas un enerģijas transporta tīklu jautājumā, uzskatīt šīs jomas par ārējo attiecību (Eiropas kaimiņattiecību politikas) sastāvdaļu un ierosināt pārvaldības standartus tranzīta valstīs.

Būtu lietderīgi attīstīt dialogu ar Turciju. Ir rūpīgi jāizvērtē ieguldījumu risks salīdzinājumā ar paredzamajām priekšrocībām, kā arī vietējo darba ņēmēju tiesību ievērošana un saikne starp pasākumiem enerģētikas jomā un attīstības politiku. Komiteja uzskata, ka enerģētika, transports un vide ir trīs savstarpēji saistītas jomas.

TEN-E

1.6 Pieeja, atbalsts un ieguldījumi: tikai Eiropas Savienība var pārredzēt kopējo stāvokli energoapgādes jomā un īstenot pārrobežu pasākumus. ES ārējās attiecības ir atbalsts, lai risinātu problēmas saistībā ar apdraudējumu vietējā līmenī un citu politisko varu ietekmes zonām. Komisijai būtu jāprecizē, vai TEN-E attiecas uz infrastruktūru vai piegādi. Infrastruktūrai TEN-E tīkli ir noderīgi. Tiem ir jābūt publiskā sektora kompetencē, un tiem arī turpmāk jāparedz īpašs finansējums no ES budžeta, pārdomāti piešķirot līdzekļus. Šajos tīklos ieguldītā Kopienas atbalsta amortizācija nedrīkstētu ietekmēt patēriņa cenas. Operatoru budžetam jābūt pārredzamam. Jāpaplašina iespējas sniegt Kopienas garantijas ieguldītājiem un aizdevumus operatoriem. Eiropas Savienībai jāizstrādā jauns modelis ieguldījumu publiskai pārvaldībai.

1.7 **Pamatnostādņu pārskatīšana:** EESK vēlas, lai pētniecības pasākumi un iedzīvotāju iesaistīšana sekmētu infrastruktūras efektivitāti, un ierosina, pirmkārt, uzsākt patiesu sociālo dialogu un nozaru dialogus, un, otrkārt, veikt izpēti par iespēju sniegt iedzīvotājiem Eiropas vispārējas nozīmes pakalpojumus enerģētikas jomā ⁽²⁾.

1.8 **TEN-E paplašināšana:** Komiteja atbalsta naftas infrastruktūras iekļaušanu TEN-E un pēc esošās infrastruktūras saraksta izveides arī Kopienas finansējuma piešķiršanu naftas kompānijām, kuras darbojas ar zaudējumiem. Komiteja neatbalsta CO₂ uztveršanas tīklu iekļaušanu TEN-E, uzskatot, ka tā ir priekšlaicīga, jo vēl ir jānoskaidro, vai oglekļa dioksīda pārvešana tīklā būs lietderīga un nekaitīga. Šajā sakarā jāriko plašas sabiedriskas debates par konkrētiem priekšlikumiem, kas jāiekļauj dokumenta tekstā.

1.9 **Jauni prioritāri projekti:** Komiteja piekrīt, ka ir svarīgi novērst trūkumus savienojumos. EESK atbalsta tīkla savienošanu ar atjaunojamiem enerģijas avotiem, piemēram, vēja ģeneratoru parkiem Baltijas un Ziemeļjūrā. Projektos līdz 2050. gadam vajadzētu paredzēt savienojumus ar jauniem enerģijas avotiem (jūras enerģija utt.).

1.10 **Apģādes drošība un solidaritāte:** projekta atpazīstamību iedzīvotāju vidū varētu veicināt laba saziņa un rezultāti mazumtirdzniecības cenu izteiksmē. Zaļajā grāmatā nav skaidri norādīts, kā veicināt dalībvalstu solidaritāti. Solidaritāte nozīmē, ka visas dalībvalstis sniedz ieguldījumu enerģijas apritē Eiropas Savienības robežās un veido stratēģiskas rezerves, lai ārkārtas gadījumos nodotu tās citu dalībvalstu rīcībā. Dalībvalstīm un Eiropas Savienībai šo ideju par solidaritāti enerģētikas jautājumā vajadzētu aizstāvēt pasaules mērogā un ievērot Kopienā vispārēju interešu principu.

1.11 **Papildu pasākumi ilgtspējīgas infrastruktūras nodrošināšanai:** tiek uzskatīts, ka enerģijas ilgtspējīgas izmantošanas pamatā ir atjaunojami enerģijas avoti, bet tas vēl nav apstiprināts. Elektroenerģijas tīkli ir jāmodernizē, lai novērstu problēmas saistībā ar zudumu elektropārvades līnijās, frekvenci, spriegumu un dalībvalstu kodu saskaņošanu; savukārt gāzes tīklos jāuzlabo uzglabāšanas iekārtu kapacitāte un drošība.

Turklāt

1.12 TEN-E tīkliem nepieciešama augstas kvalitātes apkope, kam savukārt nepieciešams augsti kvalificēts darbspēks. EESK uzskata, ka saskaņā ar Lisabonas stratēģiju un ilgtspējīgas attīstības stratēģiju ir jāņem vērā sociālie aspekti, taču Zaļajā grāmatā tie nav apskatīti. Komiteja uzskata, ka jāpilnveido Eiropas speciālistu prasmes tīklu jomā, lai saglabātu pieredzi un darba vietas Eiropā. Komiteja aicina izveidot Eiropas konsultatīvo komiteju enerģijas un klimata pārmaiņu jautājumos.

1.13 EESK uzskata, ka jāizveido īpašs Eiropas fonds, kas nodrošinātu dalībvalstu solidaritāti iedzīvotāju interesēs. Komiteja uzskata, ka ir jāizstrādā Kopienas tiesību akti par uzņēmumu atbildību iedzīvotāju priekšā, jo šāds pasākums ir integrētas Eiropas enerģētikas politikas neatņemama sastāvdaļa. Būtu jāpiemēro Eiropas Enerģijas patērētāju tiesību harta.

2. Ievads

2.1 Komisija uzskata, ka, ņemot vērā Eiropas Savienības enerģētikas tīklu pašreizējo stāvokli, tā nevar sasniegt ne enerģētikas politikas tālejošos mērķus (ilgtspējīgu, konkurētspējīgu un drošu energoapgādi), ne arī "20-20-20" mērķus klimata aizsardzības jomā. TEN-E tīkli un tīklu politika ir jāaktualizē. Zaļā grāmata izstrādāta, lai pārskatītu TEN tīklu pamatnostādnes un to finansēšanas mehānismu.

2.2 Pēdējā laikā situācija ir saasinājusies: jauna gāzes krīze austrumos, jauns konflikts Tuvajos Austrumos un pasaules finanšu krīze varētu ietekmēt TEN-E projekta pabeigšanu.

3. Zaļās grāmatas kopsavilkums

3.1 Eiropas Savienības infrastruktūras politika orientēta uz sešiem reģionālajiem virzieniem: Baltijas valstu infrastruktūras savienošana, Dienvidaustrumu gāzes koridors, Vidusjūras projekts, Centrālās un Dienvidaustrumu Eiropas elektroenerģijas tīklu savienojums, rīcības plāns sašķidrīnātai dabasgāzei (GNL), vēja ģeneratoru parka izveide ES ziemeļos, TEN-E savienošana un tirgus integrācija.

3.2 Eiropas Savienībai būtu jāparedz:

- enerģijas tīklu, tostarp enerģijas importa tīklu politikas attīstība,
- piegādes drošības uzlabošana un dalībvalstu solidaritātes veicināšana, īstenojot infrastruktūras projektus, kuru mērķis ir izveidot Eiropas enerģētikas tīklu,
- vispārēji pētījumi visu interesēs, vienlaikus atbalstot īpašus projektus,
- savienojumi ar jauniem enerģijas avotiem, kā arī jaunu tīkla tehnoloģiju un risinājumu, kas nerada oglekļa emisiju, iekļaušana,
- privāto ieguldījumu stimulēšana un jauna finansēšanas mehānisma izstrāde,

⁽²⁾ OV C 175, 28.7.2009., 43. lpp.

— atbalsta piešķiršana ar nosacījumu, ka valstu stratēģiskie plāni atbilst Eiropas prioritārajiem projektiem,

— publiskā sektora iejaukšanās, ja tirgus mehānismi nenodrošina vajadzīgos rezultātus,

— pasākumi administratīvo procedūru vienkāršošanai.

3.3 Zaļās grāmatas mērķis ir veicināt sabiedrības izpratni un solidaritāti, lai sasniegtu 2020. gadam izvirzītos mērķus.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Lai arī pēc zaļās grāmatas nosaukuma un ievada varētu secināt, ka tajā izklāstīta vispārēja pieeja enerģētikas tīklu drošības un ilgtspējas nodrošināšanai, taču patiesībā galvenā uzmanība tajā veltīta starptautisku savienojumu izveidei, neierosinot izvērtēt situāciju apkopes, darbinieku apmācības un kvalifikācijas vai pētniecības un izstrādes jomā, kas ir nozīmīgi drošības un ilgtspējas faktori.

4.2 Konkurence patērētājus interesē nevis kā mērķis, bet kā līdzeklis, kas ļauj viņiem ietaupīt līdzekļus un vienlaikus nodrošina tikpat uzticamus pakalpojumus kā monopola sistēmā. Atzīnīgi vērtējama privātā finansējuma piesaistīšana un aicinājums veidot partnerību *TEN-E* projekta pabeigšanai; tomēr abi minētie faktori liecina, ka dalībvalstu stingras gribas un līdzekļu trūkums ir nopietns šķērslis Eiropas gāzes un elektroenerģijas integrētu tīklu izveidei.

4.3 Energoapgāde ir vispārējas nozīmes pakalpojums; privātie ieguldījumi nav piemēroti ilgtermiņā. Izmantojot līdzšinējos ražošanas un transporta veidus, tirgus mehānismi nevarēs nodrošināt pāreju uz klimata un enerģētikas paketē paredzēto jauno enerģētikas laikmetu. Vēloties veicināt privātos ieguldījumus, Komisija var īstenot pārrobežu pasākumus, lai izstrādātu kopēju plānu un ierosinātu jaunu modeli ieguldījumu publiskai pārvaldībai, lai ar tīklu palīdzību nodrošinātu energoapgādes vispārējas nozīmes pakalpojuma nepārtrauktību.

5. Stāvoklis Eiropas enerģētikas politikas jomā

5.1 EESK uzskata, ka *TEN* projekta īstenošanai ir nepieciešama centralizēta struktūra, kas koordinētu visu dalībnieku darbību, bet tas ir pretrunā vēlamajiem tirgus principiem. Komisijai vajadzētu apstiprināt mērķi rast optimālus, patērētājiem izdevīgus risinājumus no izmaksu/ieguvumu viedokļa, jo pretējā gadījumā viņi varētu apšaubīt iekšējā enerģijas tirgus lietderību.

ENTSO-E un *ACRE* aģentūru loma zaļajā grāmatā nav viennozīmīga. Lai arī minētās aģentūras būs koordinācijas centri, tās nevajadzētu iesaistīt lēmumu pieņemšanā par publiskā finansējuma izmantošanu. Turklāt ES būtu jānodrošina pētniecības un izstrādes nepārtrauktību, un tas nav šo aģentūru kompetencē.

6. Īpašas piezīmes

Tīkli

6.1 Palielinot finansējumu, tīkli veicinātu solidaritāti enerģētikas jomā. Eiropas Savienībai vajadzētu noteikt iztrūkstošos posmus tīklu savienojumos un šos trūkumus novērst. EESK uzskata, ka to varētu panākt ar Eiropas kaimiņattiecību politikas veiksmīgu īstenošanu. Komiteja secina, ka nav norādītas savienojumu ģeogrāfiskās robežas, savienojumu veidi, par frekvences un sprieguma nodrošinājumu atbildīgās organizācijas, tīkla posma darbības traucējumu gadījumā īstenojamie pasākumi, atbildības un kompetences sadale, tostarp Eiropas Savienības atbildība un kompetence tīklu koordinēšanas jomā.

Tā kā šī infrastruktūra ir sarežģīta, sīki strukturēta un paredzēta ilglaicīgai ekspluatācijai, Komiteja uzskata, ka ieguldītāji un iedzīvotāji pārrēķinājamā veidā jāinformē par tirgus perspektīvām.

EESK vēlas, lai tiktu veikti pētījumi par iespēju sniegt iedzīvotājiem Eiropas vispārējas nozīmes pakalpojumus enerģētikas jomā, piemērojot vienotu pieeju attiecībā uz cenām, nodokļiem, finanšu noteikumiem, drošību, nepārtrauktību, ekonomikas izaugsmi un klimata aizsardzību.

6.2 Ilgtspēju varētu nodrošināt, iekļaujot tīklā atjaunojamus enerģijas avotus (vēja ģeneratoru parkus ziemeļos) un transportējot CO₂ uz uzglabāšanas vietām; būtībā tas nav jautājums par *TEN-E* ilgtspēju. Attiecībā uz elektroenerģijas tīkliem Komisijai būtu jānorāda, ka tie jāmodernizē, lai novērstu zudumus elektropārvades līnijās un risinātu problēmas saistībā ar frekvenci, spriegumu, dalībvalstu kodu saskaņošanu un "viedo" tīklu izveidi.

6.3 Lai arī EESK atzīst, ka oglekļa dioksīda uztveršana ir tehniski iespējama, tomēr tā uzskata, ka ir pārāgrī iekļaut CO₂ uztveršanas tīklus *TEN-E* darbības jomā. Par šo jautājumu vispirms būtu jāriko plašas sabiedriskas debātes⁽³⁾.

⁽³⁾ Visas cilvēces interesēs ideāls risinājums būtu CO₂ izmantošana par enerģijas avotu tieši, bez karbonizācijas. Varbūt pētījumi dos iespēju šo ideju kādreiz īstenot praksē?

Piegādes drošība

6.4 EESK uzskata, ka drošība izpaužas divos līmeņos:

- **Starptautiskajā līmenī** drošību varētu sekmēt nolīgumi par ieguldījumiem trešās valstīs. Īstenojot priekšlikumu iekļaut *TEN-T* tīklā naftas cauruļvadus, mazinātos nopietnais apdraudējums, ko kuģošanas drošībai⁽⁴⁾ un ekosistēmai rada naftas pārvadājumi pa jūru arvien lielākā apjomā. Tomēr šis priekšlikums rūpīgi jāizvērtē, jo iedzīvotāju skatījumā Eiropas Savienībai nebūtu izdevīgi finansēt ietekmīgajiem naftas uzņēmumiem iekārtas, kas, iespējams, tirgū nebūs rentablas;
- **valsts līmenī**: atjaunojamo enerģijas avotu plašāka izmantošana, uzglabāšanas kapacitātes palielināšana, tīklu drošība.

Starptautiskās attiecības

6.5 Komiteja aicina Eiropas Savienību starptautiskajā līmenī paust vienotu nostāju enerģijas transporta tīklu jautājumā. Enerģētikas dimensijai jāklūst par ES ārējo attiecību neatņemamu sastāvdaļu un tai jāveicina jauna politiska solidaritāte starp dalībvalstīm un starp ES un tās kaimiņvalstīm. Zaļajā grāmatā varēja iekļaut konkrētus pasākumus šajā jomā.

6.6 Šie tīkli nedrīkst kļūt par strīdu objektu, kas izraisa bruņotus konfliktus vai rada zonas, kurās netiek ievērotas tiesības, īpaši attiecībā uz darba ņēmējiem. Tikliem jāklūst par attīstības politikas virzītājspēku. Ir jāveicina dialogs par enerģētikas jautājumiem ar Turciju, kas ir stratēģiska zona; turklāt darījumos kā maksāšanas līdzeklis sistemātiski jāizmanto euro.

Solidaritāte

6.7 **Solidaritāte enerģētikas jomā ietver trīs aspektus:** solidaritāte starp dalībvalstīm, starp iedzīvotājiem un ES un starp operatoriem. Zaļajā grāmatā nav sīkāk apskatīts, kā veicināt dalībvalstu solidaritāti. Operatoru komercprakse vai līgumu slēgšanas prakse neveicina solidaritāti (akcionāru prasības), lai gan viņu solidaritāte enerģētikas jomā būtu jāapliecina pasaules līmenī. Visiem būtu jānodrošina enerģijas aprīte Eiropas Savienības robežās, neatsakoties no savienojumiem un neradot tiem šķēršļus. EESK atbalsta reglamentējošos instrumentus, kas dotu iespēju ārkārtas gadījumos un pēc kopīga lēmuma, laist tirgū neizmantojamas rezerves (obligātā pārdošana saskaņā ar principu "izmanto to vai zaudē" (*use it or lose it*)).

6.8 ES dalībvalstu solidaritāte varētu izpausties arī izveidojot īpašu Eiropas rezerves fondu, kas paredzēts izmantošanai ārkārtas gadījumos, lai nodrošinātu dalībvalstis un iedzīvotājus

pret apdraudējumu, kas saistīts ar ražošanas vietām un to ģeogrāfisko un ģeopolitisko stāvokli.

ENTSO-E un ACRE, plānošanas struktūras

6.9 Plānojot *TEN-E*, vajadzētu noteikt skaidrus uzdevumus ENTSO-E un ACRE aģentūrām, kā arī Eiropas Savienības starpnieka lomu. Zaļajā grāmatā šis jautājums nav pietiekami sīki apskatīts. EESK pauž nožēlu, ka vairums Eiropas regulējošo struktūru pilda tiesību aktos noteiktu uzdevumu, proti, izveidot konkurētspējīgu tirgu, un nerisina jautājumu par piegādes drošību; turklāt Komiteja pauž nožēlu, ka skaidri nav noteikta Komisijas kompetence. Valstu energoregulatoru iesaistīšana vēl nenozīmē, ka izveidota Eiropas līmeņa regulējoša struktūra. EESK vēlas noskaidrot, kāds varētu būt šādas struktūras juridiskais statuss, tā pilnvaras un to kontrole. Komiteja uzskata, ka viens no Komisijas uzdevumiem būtu novērst nesaskaņas tīklu izveides jautājumā, jau agrīnā posmā iesaistot vietējās pārvaldes iestādes *TEN-E* projektos.

Vispārējās nozīmes pakalpojuma Eiropas dimensija

6.10 Vispārējās nozīmes pakalpojuma Eiropas dimensija ir minēta, lai pamatotu publisko iestāžu iejaukšanos, ja ir traucēta tirgus darbība. EESK pauž nožēlu, ka nav precizēti šīs būtiskās dimensijas nosacījumi.

Finansējums

6.11 ES finansējums⁽⁵⁾ veicina jaunu projektu izstrādi. Lielāko daļu finansē dalībvalstis; īpašiem projektiem var piešķirt tiešas dotācijas. Plānošanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam Kapienas finansējuma apjoms salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu būtiski nav mainījies, proti, konkrētās summās tas pat ir samazinājies. Komisija ierosina veikt vispārējus pētījumus visu interesēs.

6.12 Šķiet, ka nav ņemts vērā: 1) turpmākais patēriņš; 2) tīklu stāvoklis un apkopes izmaksas un 3) jauno tehnoloģiju ietekme (jauni atjaunojami enerģijas avoti, jauni transporta veidi – viedie tīkli – un jauni to izmantošanas veidi, energoefektivitāte).

6.13 Zaļajā grāmatā ierosināts izmantot ne tikai pašreizējās finansēšanas metodes, bet arī veicināt privātā sektora ieguldījumus. Lai arī EESK secina, ka tirgus dalībnieki nevēlas ieguldīt projektos, kas atmaksāsies ilgtermiņā, tomēr Komiteja atbalsta centienus apzināt jaunus finansēšanas veidus stratēģiskiem projektiem, ja vien tas nerada papildu slogu publiskajam finansējumam. Komiteja tomēr uzskata, ka *TEN-E* tīkliem jābūt publiskā sektora kompetencē.

(4) Skatīt dokumentu SEC(2008) 2869.

(5) Regulas (EK) Nr. 2236/95 līdz 680/2007 laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam.

Tīklu konkurētspēja

6.14 Komisija atgādina, ka "TEN sākotnēji bija iekšējā tirgus instruments. [...] Tika pieņemts, ka ieguldījumus veiks tirgus dalībnieki, sedzot izmaksas uz patērētāju rēķina". Tā kā Eiropas Savienība līdzfinansē TEN-E projektu, EESK uzskata, ka tai vajadzētu izstrādāt jaunu modeli investīciju publiskajai pārvaldībai. Šajos tīklos ieguldītais publiskais finansējums nedrīkstētu ietekmēt patērētāja cenas.

6.15 Zaļajā grāmatā nav norādīts, kā šie jaunie apstākļi uzlabos konkurētspēju un kā efektīvāks enerģijas transports veicinās konkurenci, ne arī kādas priekšrocības būs patērētājiem. EESK atgādina Komisijas ideju par visu Eiropas tīklu mijiedarbību.

Pētniecība un apmācība

6.16 Komiteja uzskata, ka Eiropas Savienībai vajadzētu pastiprināti pievērsties pētniecības jomai, lai saglabātu Eiropas speciālistu zinātību tehnoloģiju jomā, kas nepieciešama energoefektivitātes un enerģijas transporta nodrošināšanai.

Nodarbinātība

6.17 Tā kā valstīs, kurās atrodas tīkli un savienojumi, ne vienmēr ir pieejami kvalificēti speciālisti, EESK iesaka bez ierobežojumiem piemērot Direktīvu par darba ņēmēju norīkošanu. Komiteja aicina izveidot Eiropas konsultatīvo komiteju enerģijas un klimata pārmaiņu jautājumos.

Izpratnes veidošana iedzīvotāju vidū un saziņa

6.18 EESK atbalsta Komisijas ieceri un aicina veicināt izpratni iedzīvotāju vidū. Eiropas Savienības finansētajiem vērienīgajiem projektiem jāizvirza mērķis uzlabot iedzīvotāju dzīves apstākļus un sniegt universālus pakalpojumus, ar atbilstošiem līdzekļiem nodrošinot vispieņemamāko cenu. Uz konkurenci orientēta tirgus apstākļos tas nenotiek automātiski. Turklāt, lai dalībvalstis varētu sniegt atbalstu iedzīvotājiem saistību nepildīšanas un/vai tīklu darbības pārtraukšanas gadījumā, Eiropas intervences fonds ārkārtas situācijām nodrošinātu pakalpojumu nepārtrauktību arī tad, ja pārtraukta tīkla darbība (nepārvaramas varas apstākļi, karadarbība, bankrots, akciju tirgus problēmas utt.). Vajadzētu izskatīt jautājumu par tīku operatoru atbildību iedzīvotāju priekšā.

6.19 Uzraudzības un novērtēšanas struktūrām jāklūst atvērtākām, iesaistot to darbībā visas ieinteresētās puses, sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus.

6.20 Lai iegūtu sabiedrības atbalstu, jāsteno konkrēti pasākumi ne tikai saziņas jomā. Pamatojoties uz pārredzamības principu, jānoskaidro iemesli, kādēļ vietējie iedzīvotāji gandrīz nekad neatbalsta savienojumu projektus⁽⁶⁾.

6.21 EESK uzskata, ka energoapgādes drošība, dalībvalstu solidaritāte un cīņa pret klimata pārmaiņām var veicināt jaunu izaugsmi.

6.22 Komiteja uzsver, ka enerģētikas, transporta un vides politikas ir jāuzskata par trim savstarpēji saistītām jomām.

Briselē, 2009. gada 11. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽⁶⁾ "Prioritāru savienojumu plāns", COM(2006) 846 final/2, 23.2.2007.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai (Euratom) par Kopienas kodoldrošības sistēmas pamatstruktūru izveidošanu”

COM(2008) 790 galīgā redakcija – 2008/0231 (CNS)

(2009/C 306/13)

Eiropas Komisija 2003. gada 30. janvārī saskaņā ar *Euratom* līguma 31. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai (Euratom), ar kuru nosaka pamatpienākumus un vispārējus principus attiecībā uz kodoliekārtu drošumu un

Priekšlikums Padomes direktīvai (Euratom) par drošu izlietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu”

COM(2003) 32 galīgā redakcija – 2003/0021 (CNS) – 2003/0022 (CNS).

Komiteja 2003. gada 26. martā pieņēma atzinumu par minētajiem priekšlikumiem.

Eiropas Komisija 2009. gada 4. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par vienas no minētajām direktīvām grozītu versiju

“Priekšlikums Padomes direktīvai (Euratom) par Kopienas kodoldrošības sistēmas pamatstruktūru izveidošanu”,

lai atzinumā, kas papildina 2003. gada 26. marta atzinumu, Komiteja izteiktu piezīmes par minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 20. maijā. Ziņotājs – DANTIN kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 100 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Kodolenerģija atkal ir kļuvusi par pastiprinātas intereses objektu, ņemot vērā saimnieciskus apsvērumus, nepieciešamību dažādot enerģijas avotus un samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas.

1.2 Kodolnozares pastāvēšanas un attīstības priekšnoteikumi ir augsts drošības līmenis apvienojumā ar pilnīgu pārskatāmību.

1.3 Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē direktīvas priekšlikumu, atzīmējot tajā risināto jautājumu tehnisko un stratēģisko nozīmību iedzīvotāju, kodolenerģētikas objektos strādājošo darbinieku un vides drošībai, kā arī to, ka šī enerģijas veida izmantošana vai neizmantošana ir dalībvalstu brīvas izvēles jautājums.

1.4 EESK apzinās, ka kodolenerģētika attīstīsies arī ārpus Eiropas Savienības robežām, tostarp valstīs, kurās tehnoloģiskā un riska pārvaldības kultūra nav tikpat augsta kā ES dalībvalstīs. Ņemot vērā minētos apstākļus, Komiteja vēlas, lai ES arī ārpus tās teritorijas darbotos proaktīvi un varētu izvirzīt priekšlikumus kodoldrošības jomā, tāpat kā tas ir saistībā ar “klimata paketi”.

1.5 Jāpanāk, lai kodoldrošība būtu “**visas pasaules sabiedrības ieguvums**”, jo kodolkatastrofas sekas var sniegties arī ārpus tās valsts robežām, kurā katastrofa notikusi. Tādēļ Eiropas Savienība, savā teritorijā par **obligātiem** nosakot visu Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras (SAEA) valstu apstiprinātos drošības pamatprincipus, kas ir direktīvas mērķis, varētu eksportēt “savu drošības modeli” ārpus tās robežām.

1.6 Komiteja uzskata, ka pieeja, ar kuru saskaņā dalībvalstīm jāiedibina pilnīgi neatkarīgas kodoldrošības iestādes, atbildība par kodoliekārtas drošību ir licences turētājam un šajā jomā jānodrošina informācijas pārskatāmība, ir vislabākā, un vēlas, lai šis aspekts direktīvā tiktu saglabāts un vienmēr tiktu piemērota pieeja, kuras pamatā ir ļoti augsta līmeņa atbildība.

1.7 EESK piešķir lielu nozīmi jautājumam par kompetenču iegūšanu, uzturēšanu un attīstīšanu dalībvalstīs, īpaši tajās, kurām kodolenerģijas izmantošanas jomā ir maz pieredzes vai tās nav vispār. Šīm dalībvalstīm nekavējoties jāpievēršas minētā jautājuma risināšanai, īpaši paredzot vajadzīgās izglītības iespējas. Turklāt EESK ierosina Eiropā ieviest vienotu kodolenerģijas izmantošanas kompetences sertifikācijas sistēmu un attiecīgajās mācību programmās paredzēt kodolkatastrofu seku likvidēšanas tehniskos un veselības aizsardzības aspektus.

1.8 Komiteja uzsver, ka drošība ir arī industriālās kultūras un attieksmes jautājums un nevar būt atkarīga tikai no ekspluatācijas noteikumu un ierobežojumu izstrādes.

2. Ievads.

2.1 ES kodolnozare ievērojami attīstījās pēc 1973. gada krīzes, un ļoti drīz radās nepieciešamība saskaņot drošības praksi.

2.2 Padomes 1975. gada 22. jūlija Rezolūcijā par kodoldrošības tehnoloģiskajām problēmām⁽¹⁾ atzīta Komisijas katalizatora loma attiecībā uz starptautiskā līmenī pieņemtām iniciatīvām kodoldrošības jomā.

2.3 Padome 1992. gadā pieņēma otru rezolūciju⁽²⁾, aicinot dalībvalstis turpināt un intensificēt darbu, lai saskaņotu drošības jautājumus. Eiropas Kopienas Tiesa 2002. gada 10. decembra spriedumā C-29/99 apstiprināja Kopienas kompetenci pieņemt normatīvos aktus kodoldrošības jomā.

2.4 Komisija 2003. gada 30. janvārī saskaņā ar *Euratom* līguma 31. pantu ierosināja direktīvu par kodoliekārtu drošumu⁽³⁾, un Komiteja sniedza par to atzinumu⁽⁴⁾.

2.5 Balsu vairākuma trūkuma dēļ Padome minēto direktīvu nepieņēma, taču apspriedes turpinās, un 2004. gadā izveidota "kodoldrošības grupu".

2.6 Komisija paredz atsākt un padziļināt kopīgas ES kodoldrošības sistēmas izveides procesu.

3. Jaunā direktīvas projekta mērķi, pieeja un galvenais saturs.

3.1 Priekšlikuma vispārējais mērķis ir nodrošināt un pastāvīgi paaugstināt kodoldrošību Kopienā un palielināt reglamentējošo iestāžu nozīmi. Tā darbības joma attiecas uz kodoliekārtu projektēšanu, atrašanās vietas izvēli, būvniecību, uzturēšanu, darbību un ekspluatācijas izbeigšanu, kad ir jāņem vērā drošības apsvērumi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts juridisko un reglamentējošo sistēmu. **Pilnībā tiek ievērotas katras dalībvalsts tiesības pieņemt lēmumu par kodolenerģijas izmantošanu vai no tās atteikties.**

⁽¹⁾ OV C 185, 14.8.1975., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 172, 8.7.1992., 2. lpp.

⁽³⁾ COM(2003) 32 galīgā redakcija un COM(2004) 526 galīgā redakcija (grozīts priekšlikums).

⁽⁴⁾ OV C 133, 6.6.2003., 70.–74. lpp.

3.2 Direktīvas par kodoldrošību pieeja ir iekļaut Kopienas tiesību aktos virkni drošības principu, kas noteikti Starptautiskās atomenerģijas aģentūras (SAEA) konvencijā, kurai pievienojusās visas dalībvalstis, tos papildinot ar drošības prasībām attiecībā uz jauniem kodolreaktoriem.

3.3 Priekšlikumā paredzēts **padarīt par saistošiem** starptautiski atzītos drošības principus (SAEA, Konvencija par kodoldrošību, Rietumeiropas Kodolregulatoru apvienība (WENRA) u.c.), kuru **piemērošana** patlaban ir **brīvprātīga**.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1 No kodola skaldīšanas iegūtā enerģija Eiropas Savienībā veido 14,6 % patērētās primārās enerģijas un 31 % saražotās elektroenerģijas. Dalībvalstīs, kuras izmanto kodolenerģiju (15⁽⁵⁾ no 27), tā ir enerģijas avots par visstabilākajām cenām un viens no tiem, kuri rada vismazāk CO₂ emisijas. Tās izmantošanu tomēr pretrunīgi vērtē dažās valstīs, kur to izmanto, un vēl jo vairāk dalībvalstīs, kuras to nav iekļāvušas savā enerģētikas struktūrā, baidoties no radioaktīvā piesārņojuma iespējamu avāriju rezultātā un problēmām saistībā ar kodolatkritumu apsaimniekošanu.

4.2 Atbilstoši EESK atzinumā par tematu "Jautājumi saistībā ar kodolenerģiju elektrības ražošanai"⁽⁶⁾ minētajām perspektīvām kodolenerģija atkal ir kļuvusi par pastiprinātas intereses objektu, ņemot vērā saimnieciskus apsvērumus un nepieciešamību samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju (klimata aizsardzības politika). Dažas ES dalībvalstis, kuras bija nolēmušas atteikties no kodolenerģijas izmantošanas, tagad pārskata savus lēmumus.

4.3 Lai kodolenerģētikas atsākta izvērsšana būtu pieņemama iedzīvotājiem, ir jāgarantē visaugstākais iespējamais drošības līmenis.

4.4 Saistībā ar kodolenerģētikas atsāktu izvērsšanu "planētas" mērogā jaunā skatījumā aktualizējas kodoldrošības jautājums, īpaši attiecībā uz tās organizāciju un kontroli. Jāpanāk, lai **kodoldrošība būtu "visas pasaules sabiedrības ieguvums"**. Tādējādi **atbildei jābūt "globalizētai"**, jo ar kodolenerģiju saistītie riski sniedzas pāri to valstu robežām, kuras šīs tehnoloģijas izmanto.

4.5 Lai virzītos uz šo mērķi, Eiropas Savienība varētu uzņemt centrālo lomu kodolenerģētikas izvērsšanā tās teritorijā un industriālo zināšanu potenciāla attīstībā. **Eiropas Savienība varētu rādīt piemēru, tāpat kā klimata jomā, sākot vienveidot savus iekšējos noteikumus un attiecīgās organizatoriskās struktūras, apzinot un pārvarot šķēršļus izvirzītā mērķa sasniegšanai.**

⁽⁵⁾ Vācija, Beļģija, Bulgārija, Spānija, Somija, Francija, Ungārija, Lietuva, Nīderlande, Čehijas Republika, Rumānija, Apvienotā Karaliste, Slovākija, Slovēnija, Zviedrija.

⁽⁶⁾ OV C 110, 30.4.2004., 77.–95. lpp.

4.6 Tādēļ Komisijas iesniegtais direktīvas projekts ir nācis klajā piemērotā brīdī. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē direktīvas priekšlikumu, atzīmējot tajā risināto jautājumu tehnisko un stratēģisko nozīmību iedzīvotāju, kodolenerģētikas objektos strādājošo darbinieku un vides drošībai gan dalībvalstīs, kas ir izdarījušas izvēli par labu kodolenerģijas izmantošanai, gan dalībvalstīs, kuras no šīs iespējas ir atteikušas.

4.6.1. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas jauno pieeju, kas, lai sekmētu pēc iespējas lielāku vienprātību, paredz atbildību pilnībā nodot dalībvalstīm un to reglamentējošajām iestādēm. Dažādās dalībvalstīs vēsturiskie apstākļi, organizatoriskās struktūras un prakses ir atšķirīgas, un minētā pieeja, kas paredz, ka tām jāievēro kopīgi, SAEA ietvaros izstrādāti noteikumi, ka tām jāizveido reglamentējošās iestādes kā neatkarīgas institūcijas un ka licences turētājiem jābūt pilnībā atbildīgiem bez iespējas šo atbildību deleģēt tālāk, pašreiz ir vispiemērotākā visām pusēm un vislabāk nodrošina nepieciešamos nosacījumus kodoliekārtu drošības garantēšanai.

4.6.2. Komiteja arī uzskata, ka apspriežamā direktīva ir viens no posmiem kodoldrošības uzlabošanas procesā. Pastāvīgi jāturpina apzināt un ieviest vajadzīgās izmaiņas, papildinājumus un modifikācijas, ņemot vērā iespējamās pārmaiņas apstākļos, tehniskajos risinājumos un organizatoriskajās koncepcijās.

4.6.3. Komiteja pauž gandarījumu par to, ka gan izskatāmā dokumenta sadaļā "Priekšlikuma galvenie noteikumi", gan 5. pantā īpaša uzmanība pievērsta lēmumu pieņemšanas procesā iedzīvotājiem sniedzamās informācijas pārskatāmībai un uzticamībai. Šajā aspektā Orhūsas Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem⁽⁷⁾ varētu būt par atsauci pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem.

4.6.4. Papildus iepriekš minētajam un direktīvas projekta saturam būtu jāņem vērā tas, ka drošība nenozīmē tikai stingru tehnisko un rūpniecisko normatīvu noteikšanu. Tā attiecas arī uz **kultūru**, proti visu praksi, kas drošību liek izvīrīt uzmanības fokusā un kura papildus nepieciešamo procedūru ievērošanai vērsta uz pastāvīgu progresu drošības uzlabošanā un iekšējo un ārējo faktoru apzināšanu, kuri tai varētu kaitēt. Šāda kultūra neveidojas vienas dienas laikā, un tās efektīva īstenošana ir atkarīga gan no rūpniekiem, ekspluatācijas un kontroles veicējiem, gan no atbildīgajiem politiķiem.

4.7. Drošības attīstība var atdurties pret ierobežotu kompetenci atomelektrostacijās izmantojamo tehnoloģiju jomā, īpaši

pieredzes un zināšanu trūkuma, kā arī zinātniskās un tehnoloģiskās vides nepietiekamas pielāgotības dēļ. Nepieciešami ievērojami centieni izglītības jomā⁽⁸⁾. ES ietvaros varētu īstenot teorētisko un praktisko zināšanu apmaiņu un ieviest atbalsta pasākumus, lai sekmīgāk pildītu 4., 7. un 9. pantā minētās prasības izglītības un cilvēkresursu jomā. Jāizpēta iespējas ieviest Eiropas sistēmu izglītības, kvalifikācijas un kompetences sertifikācijai kodolenerģijas izmantošanas jomā.

4.8. Eiropas Kodolenerģijas forums, ko 2007. gada martā izveidoja Komisija un atbalstīja Padome, pulcē augsta līmeņa publisko iestāžu, Eiropas Parlamenta, **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas**, elektroenerģētikas nozares, kodolenerģētikas nozares, patērētāju organizāciju, finanšu sektora un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus. Tā ir vieta pieredzes apmaiņai un diskusijām par kodolenerģijas iespējām un riskiem. Forums 2009. gada janvārī sniedza virkni ierosinājumu un piezīmju⁽⁹⁾ par direktīvas projektu, un Komiteja uzskata, ka tie būtu jāņem vērā kā būtiski un nozīmīgi, lai padarītu kodolenerģijas izmantošanu pieņemamu iedzīvotājiem un viņu pārstāvjiem.

5. Īpašas piezīmes.

5.1. Direktīvas darbības joma un saturs.

Komiteja atbalsta atsauci uz SAEA drošības pamatprincipiem (SF-1, 2006) un Konvencijas par kodoldrošību prasībām, taču uzskata, ka vajadzētu precizēt, tieši kuras minēto pamatprincipu sadaļas atbilst izskatāmās direktīvas priekšmetam. Tas būtu iekļaujams **direktīvas pielikuma** veidā, kā minēts atzinuma 6. punktā. Tādējādi direktīvas priekšlikumu varētu precizēt, vienlaikus vienkāršojot dažus no iekļautajiem pantiem.

5.2. 1. pants.

Komiteja ierosina precizēt 1. punkta formulējumu: šīs direktīvas mērķis ir "izveidot Eiropas kodoldrošības reglamentācijas struktūru, kas noteiktu pamatprincipus likumiem un noteikumiem, ko pieņem dalībvalstu līmenī kodoldrošības jomā, lai Kopienā uzturētu un pastāvīgi pilnveidotu kodoldrošības sistēmu un pastiprinātu reglamentējošo iestāžu lomu".

5.3. 2. pants.

5.3.1. Definīcija (1) "kodoliekārta": Komiteja ierosina papildināt tekstu ar vārdiem "kodolatkritumu" pēc vārdiem "lietotās kodoldegvielas".

⁽⁷⁾ Starptautiska konvencija Eiropas Ekonomikas komisijas (ANO/EEK) ietvaros, ko parakstījušas 40 no 55 ANO/EEK dalībvalstīm.

⁽⁸⁾ OV C 175, 28.7.2009., 1.–7. lpp.

⁽⁹⁾ Skat. Eiropas Kodolenerģijas foruma apakšgrupas "Saskaņošana" dokumentu par priekšlikumu ES direktīvai par kodoldrošību.

5.3.2. Definīcija (8) "reglamentējošā iestāde": Komiteja aicina Komisiju precīzi pārņemt 2007. gadā pieņemtajā Drošības glosārijā sniegto definīciju: "iestāde vai iestāžu tīkls, ko dalībvalsts valdība pilnvarojusi pārraudzīt regulēšanas procesu, tostarp izdot licences un regulēt kodoldrošību, radioloģisko drošību, kodolaktīvitātes drošību un transporta drošību".

5.3.3. Definīcija (10) "jaunas spēkstacijas": Komiteja dod priekšroku atsaucei uz iekārtu būvniecību pēc šīs direktīvas stāšanās spēkā. Licences turētājs var ņemt vērā būvniecības sākumā ieviestās izmaiņas. Savukārt var būt problemātiski ņemt vērā visas izmaiņas pēc būvniecības pabeigšanas, ja tās nav izpētītas un ieviestas iepriekš. Ievērojot noteiktas situācijas, kad kodoliekārtu būvniecība ir apturēta un ir jāatsāk, Komiteja ierosina šādu formulējumu: "**jaunas spēkstacijas ir kodolreaktori, kuru būvniecības atļauja ir izdota (vai kuru būvniecība ir atsākta pēc vismaz 5 gadu pārtraukuma) pēc šīs direktīvas stāšanās spēkā**".

5.4. 3. pants.

5.4.1. Komiteja ierosina šajā pantā vispirms precizēt drošības struktūras vispārējos aspektus un pēc tam atbildību attiecībā uz tās ieviešanu. Komiteja iesaka šajā pantā iekļaut licences anulēšanas iespēju pārkāpumu gadījumos kā vispārējās sistēmas sastāvdaļu, pastiprinot regulējošās iestādes pilnvaras. Tādējādi 8. pants būtu svītrojams. Komiteja atgādina, ka Komisija ir pilnvarota pārbaudīt direktīvas transponēšanas kvalitāti un vajadzības gadījumā var uzsākt pārkāpuma procedūru pret dalībvalsti, kas nav ievērojusi direktīvā noteiktos principus.

5.4.2. 3. pants būtu šāds:

"1. Dalībvalstis izveido un uztur kodoliekārtu drošības likumdošanas sistēmu. Tajā ietilpst valsts drošības prasības un noteikumi, kodoliekārtu licencēšanas un kontroles sistēma un kodoliekārtu nelicencēšanas darbības aizliegums, regulētajā uzraudzības sistēmā, ieskaitot nepieciešamos piemērošanas pasākumus, tostarp attiecībā uz licenču apturēšanu un anulēšanu. Jānodrošina, ka regulējošajai iestādei ir pilnvaras anulēt kodoliekārtu ekspluatācijas licenci gadījumos, kad tiek konstatēti atkārtoti vai nopietni drošības noteikumu pārkāpumi."

"2. Dalībvalstis nodrošina, ka galvenā atbildība par kodoliekārtas drošību ir licences turētājam regulējošās iestādes uzraudzībā un ka šī atbildība darbojas visā tās darbības laikā, kamēr tā ir

pakļauta drošības regulēšanai. Šo licences turētāja atbildību nevar deleģēt. Licences turētājs ierosina un iesniedz regulējošajai iestādei apstiprināšanai kodoliekārtas drošības vadības un kontroles pasākumus. Tos īsteno licences turētājs attiecīgās valsts regulējošās iestādes uzraudzībā."

5.5. 4. panta 1. punkts.

5.5.1. Komiteja, pilnībā atbalstot regulējošo iestāžu efektīvu neatkarību, ierosina precizēt: "Dalībvalstis nodrošina regulējošo iestāžu, kuru mērķis ir tikai drošības nodrošināšana, faktisku neatkarību no visām organizācijām, kuru uzdevums ir nodrošināt kodoliekārtu lobēšanu vai ekspluatāciju. Tām jābūt brīvām no jebkādas ietekmes, kas var ietekmēt to regulējošo darbību". Atsauce uz organizācijām, kuru uzdevums ir "pamatot to izmantošanas sabiedrisko lietderību" ir lieka, ņemot vērā norādi uz kodoliekārtu lobēšanu; saglabājot šādu atsauci, būtu jāpiemin arī organizācijas, kuras vērsas pret kodolenerģijas izmantošanu.

5.6. 4. panta 3. punkts.

Komiteja ierosina grozīt 4. panta 3. un 4. punktu šādi: "Reglamentējošā iestāde izdod licences, ņemot vērā pieprasītāja sniegtos datus, kas attiecībā uz kodoliekārtu vietas izvēli, projektēšanu, būvniecību, nodošanu ekspluatācijā, darbību, darbības laika pagarināšanu, personāla kvalifikāciju un skaitu un ekspluatācijas izbeigšanu apliecina atbilstību attiecīgajām prasībām, noteikumiem un normatīviem. Tā uzrauga licences turētāju saistību izpildi kodoldrošības jomā".

5.7. 4. panta 4. punkts.

Svītrots un ieviests 4. panta 3. punktā.

5.8. 4. panta 6. punkts.

Pievienot 6. punktu par regulējošo iestāžu sadarbības attīstību Eiropas Savienības ietvaros: "Dalībvalstu regulējošās iestādes veic paraugprakses apmaiņu regulēšanas jomā un sekmē kopīgu izpratni par pieņemtajām starptautiskajām prasībām".

5.9. 5. pants.

"Pārskatāmība": Komiteja uzsver šī panta nozīmību kā atbildi uz biežajiem pārmēģinājumiem kodolnozarei par slepenības kultu, kā arī to, ka **informācija** par kodoliekārtu darbību attiecas bez izņēmuma uz visām dalībvalstīm, neatkarīgi no tā, vai dalībvalstis izmanto vai neizmanto šo enerģijas veidu savā teritorijā, jo tās atbild par savu iedzīvotāju aizsardzību pret pārrobežu riskiem saistībā ar kodolenerģijas izmantošanu.

5.10. 6. panta 1. punkts.

Komiteja ierosina precizēt atsauci uz SAEA drošības pamatprincipiem un iekļaut tās iepriekš minētajā pielikumā; 6. panta 1. punktu izteikt jaunā redakcijā: “Attiecībā uz kodoliekārtu atrašanās vietas izvēli, projektēšanu, būvniecību, darbību un ekspluatācijas izbeigšanu dalībvalstīm jāievēro SAEA drošības pamatprincipi (IAEA Safety Fundamentals: Fundamental safety principles, IAEA Safety Standard Series No. SF-1 (2006)), kas norādīti pielikumā”.

5.11. 6. panta 2. punkts.

Šis pants, kurā ir nepietiekami precīza atsauci uz WENRA un HLG, rada problēmu: kā var uzlikt dalībvalstij par pienākumu ņemt vērā nākotnes rezultātus, kas direktīvas pieņemšanas brīdī nav definēti nedz saturs, nedz laika ziņā? Komiteja ierosina šo punktu svītrot – **drošības pamatprincipu ievērošana un drošības kultūras attīstība evolucionē laika gaitā līdz ar zinātnes un tehnoloģiju attīstību.**

5.12. 7. pants.

Šis pants nosaka licences turētāju atbildību, taču, tā kā direktīva ir adresēta dalībvalstīm, Komiteja ierosina tos aspektus, kas nav tiešā veidā attiecināmi uz dalībvalstu lomu, pārnest uz pielikumu. 7. pants būtu grozāms šādi:

Licences turētāju pienākumi. “Dalībvalstis garantē, ka licences turētāji atbild par kodoliekārtu projektēšanu, būvniecību, darbību un ekspluatācijas izbeigšanu, ievērojot 6. panta noteikumus.”

5.13. 8. pants.

Svītrojams un saturiski iekļaujams 3. un 4. pantā.

5.14. 10. pants.

Nosaukums “Drošības prioritāte” var radīt maldinošu iespaidu, ka dalībvalstis, kuras nepieņem stingrākus pasākumus nekā to prasa direktīva, nepiešķir prioritāti drošībai vai ka pati direktīva to nenodrošina. Komiteja ierosina aizstāt ar nosaukumu “**Drošības pastiprināšana**”.

5.15. 11. pants.

11. pants attiecas uz periodisko ziņošanu Komisijai par šīs direktīvas ieviešanu. Kodoldrošības konvencija jau tagad paredz noteiktu ziņošanas periodiskumu, un Komiteja uzskata, ka būtu

pamatoti noteikt kopēju ziņojumu sniegšanas kalendāro plānu, lai vienkāršotu un saskaņotu attiecīgās procedūras.

Šis pants būtu formulējams šādi: “Dalībvalstis par šīs direktīvas ieviešanu sniedz ziņojumu Komisijai tajā pašā laikā un tikpat bieži kā ziņojumus, ko valstis iesniedz saskaņā ar Kodoldrošības konvenciju. Pamatojoties uz minēto ziņojumu, Komisija iesniedz ziņojumu Padomei par šīs direktīvas ieviešanas gaitu, kuram, ja vajadzīgs, pievieno tiesību aktu priekšlikumus”.

6. Priekšlikums direktīvas pielikumam.

6.1. Direktīvas pielikuma mērķis ir:

- formulēt kodoliekārtu operatoru saistības, ko direktīva nevar noteikt, jo tā ir saistoša tikai dalībvalstīm,
- pamatojoties uz SAEA desmit pamatprincipiem, formulēt, kādus noteikumus direktīva paredz padarīt saistošus dalībvalstīm.

6.2. Tas iever 6 principus:

6.2.1. dalībvalstīm jānodrošina, ka galvenā atbildība par kodoliekārtas drošību ir licences turētājam;

6.2.2. šī atbildība un drošības pārraudzība jāsteno uzņēmuma augstākajā vadības līmenī;

6.2.3. **drošības novērtējums** jāveic kopš iekārtas būvniecības uzsākšanas, kā arī visā tās darbības cikla laikā;

6.2.4. dalībvalstīm jānodrošina, ka kodoliekārtas tiek pilnveidotas, lai atbilstu maksimālajam reāli iespējamajam drošības līmenim;

6.2.5. dalībvalstis nodrošina, ka tiek veikts viss iespējamais, **lai novērstu un samazinātu** kodolkatastrofu un avāriju risku.

6.2.6. visas dalībvalstis bez izņēmuma nodrošina, ka tiek pieņemti noteikumi attiecībā uz reaģēšanas spēju un neatliekamam rīcību kodolkatastrofu gadījumos saskaņā ar Direktīvu 96/29.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Appendix

to opinion (TEN/377) of the European Economic and Social Committee on the Proposal for a Council Directive (Euratom) setting up a Community framework for nuclear safety

COM(2008) 790 final — 2008/0231 (CNS)

APPENDIX TO THE DIRECTIVE ⁽¹⁾**SAFETY OBJECTIVE**

The fundamental safety objective is to protect the workers and the general public from harmful effects of ionizing radiation, which may be caused by the nuclear installations

To ensure the protection of the workers and the general public, the nuclear installations shall be operated so as to achieve the highest standards of safety that can reasonably be achieved taking into account economical and social factors.

Besides the protection of people laid down in the Euratom Basic Standards (Directive 96/29), measures shall be taken

- to restrict the likelihood of events that might lead to a loss of control over a nuclear reactor core, nuclear chain reaction, radioactive source and
- to mitigate the consequences of such events if they were to occur.

The fundamental safety objective shall be taken into account for all nuclear installations and for all stages over the lifetime of the nuclear installation.

SAFETY PRINCIPLES**1. Principle 1: Responsibility for safety**

Each Member State shall ensure that the prime responsibility for the safety of a nuclear installation rests with the holder of the relevant licence and shall take the appropriate steps to ensure that each such licence holder meets its responsibility.

Each Member State shall ensure that the licensee has implemented provisions for:

- Establishing and maintaining the necessary competences;
- Providing adequate training and information;
- Establishing procedures and arrangements to maintain safety under all conditions;
- Verifying appropriate design and the adequate quality of nuclear installations;
- Ensuring the safe control of all radioactive material that is used, produced or stored;
- Ensuring the safe control of all radioactive waste that is generated,

to fulfil the responsibility for the safety of a nuclear installation.

These responsibilities shall be fulfilled in accordance with applicable safety objectives and requirements as established or approved by the regulator body, and their fulfilment shall be ensured through the implementation of a management system.

2. Principle 2: Leadership and management for safety

Effective leadership and management for safety must be established and sustained in all organizations concerned with nuclear safety.

2.1 Leadership in safety matters shall be demonstrated at the highest levels in an organization. An effective management system shall be implemented and maintained, which has to integrate all elements of management so that requirements for safety are established and applied coherently with other requirements, including those for human performance, quality and security, and so that safety is not compromised by other requirements or demands.

The management system also shall ensure the promotion of a safety culture, the regular assessment of safety performance and the application of lessons learned from experience.

⁽¹⁾ This text incorporates part of the document of the European Energy Forum's Sub-Group on Harmonisation on the proposal for a European Directive on Nuclear Safety.

2.2 A safety culture that governs the attitudes and behaviour in relation to safety of all organizations and individuals concerned shall be integrated in the management system. Safety culture includes:

- Individual and collective commitment to safety on the part of the leadership, the management and personnel at all levels;
- Accountability of organizations and of individuals at all levels for safety;
- Measures to encourage a questioning and learning attitude and to discourage complacency with regard to safety.

2.3 The management system shall recognize the entire range of interactions of individuals at all levels with technology and with organizations. To prevent safety significant human and organizational failures, human factors shall be taken into account and good performance and good practices shall be supported.

3. Principle 3: Assessment of Safety

Comprehensive and systematic safety assessments shall be carried out before the construction and commissioning of a nuclear installation and throughout its lifetime. A graded approach shall be used taking in account the magnitude of the potential risks arising from the nuclear installation.

3.1 The regulatory body shall require an assessment on nuclear safety for all nuclear installations, consistent with a graded approach. This safety assessment shall involve the systematic analysis of normal operation and its effects, of the ways in which failures might occur and of the consequences of such failures. The safety assessments shall cover the safety measures necessary to control the hazard, and the design and engineered safety features shall be assessed to demonstrate that they fulfil the safety functions required of them. Where control measures or operator actions are called on to maintain safety, an initial safety assessment shall be carried out to demonstrate that the arrangements made are robust and that they can be relied on. An authorization for a nuclear installation shall only be granted by a member state once it has been demonstrated to the satisfaction of the regulatory body that the safety measures proposed by the licensee are adequate.

3.2 The required safety assessment shall be repeated in whole or in part as necessary later in the conduct of operations in order to take into account changed circumstances (such as the application of new standards or scientific and technological developments), the feedback of operating experience, modifications and the effects of ageing. For operations that continue over long periods of time, assessments shall be reviewed and repeated as necessary. Continuation of such operations shall be subject to these reassessments demonstrating that the safety measures remain adequate.

3.3 Within the required safety assessment precursors to accidents (an initiating event that could lead to accident conditions) shall be identified and analysed, and measures shall be taken to prevent the occurrence of accidents.

3.4 To further enhance safety, processes shall be put in place for the feedback and analysis of operating experience in own and other facilities, including initiating events, accident precursors, near misses, accidents and unauthorized acts, so that lessons may be learned, shared and acted upon.

4. Principle 4: Optimization of safety

Member States shall ensure that nuclear installations are optimized to provide the highest level of safety that can reasonably practicable be achieved without unduly limiting their operation.

4.1 The optimization of safety shall require judgements to be made about the relative significance of various factors, including:

- The likelihood of the occurrence of foreseeable events and the resulting consequences;
- The magnitude and distribution of radiation doses received;
- Economic, social and environmental factors arising from the radiation risks.
- The optimization of safety also means using good practices and common sense as far as is practical in day to day activities.

5. Principle 5: Prevention and mitigation

Member States shall ensure that all practical efforts are made to prevent and mitigate nuclear incidents and accidents in its nuclear installations.

5.1. Each Member State shall ensure, that the licensee engages all practical efforts:

- to prevent the occurrence of abnormal conditions or incidents that could lead to a loss of control;
- to prevent the escalation of any such abnormal conditions or incidents that do occur; and
- to mitigate any harmful consequences of an accident,

by implementing 'defence in depth'.

5.2 The application of the defence in depth concept shall ensure that no single technical, human or organizational failure could lead to harmful effects, and that the combinations of failures that could give rise to significant harmful effects are of very low probability.

5.3 Defence in depth shall be implemented through the combination of a number of consecutive and independent levels of protection that would all have to fail before harmful effects could be caused to workers or the general public. The levels of defence in depth shall include:

- a) an adequate site selection
- b) an adequate design of the nuclear installation, consisting of
 - High quality of design and construction
 - High reliability of components and equipment
 - Control, limiting and protection systems and surveillance features
 - appropriate combination of engineered safety features
- c) an adequate organisation with
 - An effective management system with a strong management commitment to safety culture
 - Comprehensive operational procedures and practices
 - Comprehensive accident management procedures
 - Emergency preparedness arrangements

6. Principle 6: Emergency preparedness and response

Members States shall ensure that arrangements are made for emergency preparedness and response for nuclear installations accidents according to Directive 96/29.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par transplantācijai paredzētu cilvēku orgānu kvalitātes un drošības standartiem"

COM(2008) 818 galīgā redakcija – 2008/0238 (COD)

(2009/C 306/14)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 242. pantu 2009. gada 21. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par transplantācijai paredzētu cilvēku orgānu kvalitātes un drošības standartiem",

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 26. maijā. Vienīgais ziņotājs — RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO José Isaiás kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 114 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atbalsta direktīvas priekšlikumu un pauž gandarījumu par to, ka tiek izvirzīts instruments, kura galvenais mērķis ir Savienības iedzīvotāju veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšana, apvienojot drošību un pasākumus, kas paredzēti, lai uzlabotu uz orgānu transplantāciju balstītas ārstēšanās kvalitāti un pieejamību.

1.2 Komiteja ir stingri pārliecināta, ka atbilstoša donoru piesaistīšanas politika jāveido, pamatojoties uz šādiem galvenajiem elementiem: sabiedrības informēšanu, iedzīvotāju kolektīvās apziņas veidošanu, masu saziņas līdzekļu aktīvu un nesavtīgu līdzdalību, kā arī veselības aprūpes personāla motivēšanu un iesaistīšanu. EESK ir pārliecināta, ka minētie elementi sniedz iespēju panākt visās dalībvalstīs līdzīgu orgānu ziedošanas līmeni, un Komisijas un dalībvalstu galvenie centieni jāvelta tieši šiem aspektiem.

1.3 Eiropas Savienībā orgānu ziedošanas pamatā jābūt brīvprātības, altruisma, solidaritātes un bezmaksas principiem. Dalībvalstu likumiem jābūt tādiem, lai novērstu jebkādu orgānu komercializācijas mēģinājumus, un stingri jānodrošina transplantācijai paredzēto orgānu nelegāla tirdzniecība. Rīkojoties kopīgi un saskaņoti, ES dalībvalstis var sasniegt augstu orgānu ziedošanas procentuālo līmeni, kā arī novērst jebkādas organizētās noziedzības centienus rast sev darbības lauku orgānu transplantācijas jomā.

1.4 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka tiesiskos, kultūras, ētiskos, reliģiskos, vēsturiskos, sociālos u.c. faktoros nedrīkstētu izmantot kā pretargumentu orgānu ziedošanai, jo tas varētu radīt orgānu nevēlamu trūkumu. Orgānu iespējama trūkums tādu iemeslu dēļ, kas nav tikai zinātniski vai demogrāfiski, nebūtu jākompensē ar orgānu importu no citām vietām, kur cilvēki ir labāk informēti par orgānu transplantāciju un apliecina lielāku solidaritāti.

1.5 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja paļaujas uz direktīvas priekšlikumā minēto kompetento valsts iestāžu darbu. Komiteja uzskata, ka stabila un organizēta veselības aizsardzības valsts pārvalde ir vislabākā garantija kvalitātes un drošības standartu piemērošanas kontrolei orgānu transplantācijas jomā. Tādēļ Komiteja uzskata, ka direktīvā skaidri jānosaka nepieciešamība dalībvalstīm veikt periodiskus pārbaudes un kontroles pasākumus, lai noteiktu orgānu ieguves un transplantācijas centru atbilstību minētajiem standartiem.

1.6 Vienlaikus ar direktīvas priekšlikuma Komisija ir publicējusi paziņojumu "Rīcības plāns orgānu ziedošanas un transplantācijas jomā (2009–2015). Ciešāka sadarbība starp dalībvalstīm" ⁽¹⁾. Neraugoties uz to, ka EESK nav saņēmusi pieprasījumu izstrādāt atzinumu par rīcības plānu, tā uzskata par nepieciešamu paust viedokli par šo visiem Savienības iedzīvotājiem svarīgo tematu, tādēļ tiks izstrādāts pašiniciatīvas atzinums par minēto dokumentu.

1.7 EESK uzskata, ka šā atzinuma 4. punktā izklāstītās īpašās piezīmes par direktīvas priekšlikuma saturu padarīs dokumentu labāk saprotamu un saskaņotāku un var uzlabot Komisijas dokumenta galīgo redakciju. Tas attiecas jo īpaši uz piezīmēm par pantu iespējamo nekonekvenci.

1.8 Citu īpašo piezīmju vidū EESK vēlas uzsvērt divus būtiskus aspektus, kas ir skaidra atkāpe no Direktīvas 2004/23/EK par kvalitātes un drošības standartu noteikšanu cilvēku audu un šūnu ziedošanai, ieguvei, testēšanai, apstrādei, konservācijai, uzglabāšanai un izplatīšanai ⁽²⁾. Šajā sakarā Komiteja norāda, ka trūkst panta, kas būtu līdzīgs minētās direktīvas 7. pantam par pārbaudes un kontroles pasākumiem un 10. pantam par audu centru reģistriem. EESK uzskata, ka abi panti līdzvērtīgi jāatspoguļo direktīvas priekšlikumā, jo tas uzlabotu dokumenta redakciju.

⁽¹⁾ COM(2008) 819 galīgā redakcija.

⁽²⁾ OV L 102, 7.4.2004., 48.–58. lpp.

2. Direktīvas priekšlikums.

2.1 Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 152. panta 4.a) apakšpunktā noteikts, ka "Padome saskaņā ar 251. pantā minēto procedūru, apspriedusies ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju, veicina šajā pantā minēto mērķu sasniegšanu, paredzot pasākumus, kas nosaka augstus kvalitātes un drošības standartus cilvēku orgāniem un vielām, kā arī asinīm un asins preparātiem".

2.2 Jau ir pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/23/EK par kvalitātes un drošības standartu noteikšanu cilvēka audu un šūnu ziedošanai, ieguvei, testēšanai, apstrādei, konservācijai, uzglabāšanai un izplatīšanai, un Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 27. janvāra Direktīva 2002/98/EK, ar kuru nosaka kvalitātes un drošības standartus attiecībā uz cilvēka asins un asins komponentu savākšanu, testēšanu, apstrādi, uzglabāšanu un izplatīšanu⁽³⁾. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja par katru no minētajām direktīvām ir izstrādājusi obligātu atzinumu⁽⁴⁾.

2.3 Komisija 2007. gada maijā pieņēma paziņojumu par orgānu ziedošanu un transplantāciju, norādot virzību uz turpmākiem pasākumiem, kas jāapspriež saistībā ar orgānu ziedošanas un transplantācijas kvalitātes un drošības sistēmu un dalībvalstu sadarbības veicināšanu. Par šo paziņojumu nav izstrādāts EESK atzinums.

2.4 Padomes 2007. gada 6. decembra secinājumos attiecībā uz orgāniem ir atzīta stingru drošības un kvalitātes normu pastāvēšanas nozīme, lai nodrošinātu pacientu augsta līmeņa aizsardzību.

2.5 Komisija vienlaicīgi ir sagatavojusi direktīvas priekšlikumu un paziņojumu "Rīcības plāns orgānu ziedošanai un transplantācijai (2009–2015); pastiprināta sadarbība starp dalībvalstīm", par kuru EESK nav pieprasīts atzinums.

2.6 Visbeidzot jāuzsver arī Eiropas Parlamenta 2008. gada 23. aprīļa rezolūcija par tematu "Orgānu ziedošana un transplantācija – politikas pasākumi ES līmenī"⁽⁵⁾. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja izteikti atbalsta minēto rezolūciju.

2.7 Direktīvas priekšlikuma mērķis ir noteikt standartus, kas palīdzēs nodrošināt transplantācijai paredzēto cilvēku izcelsmes orgānu kvalitāti un drošību saistībā ar orgānu ziedošanu, ieguvē, novērtēšanu, raksturojumu, konservāciju, transportēšanu un transplantāciju.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Komiteja atbalsta direktīvas priekšlikumu par transplantācijai paredzēto cilvēku izcelsmes orgānu kvalitātes un drošības

standartiem, norādot uz šajā dokumentā izklāstītajām vispārējām un īpašajām piezīmēm. EESK pilnībā piekrīt Padomei un Eiropas Parlamentam, ka direktīvas galīgajam mērķim ir jābūt iedzīvotāju veselības aizsardzības nodrošināšanai. Tādēļ ir ļoti svarīgi sasniegt visaugstāko kvalitātes un drošības līmeni visā orgānu transplantācijas procesā.

3.2 Orgānu transplantāciju nav iespējams veikt bez dzīva vai miruša donora, no kura orgānu var paņemt. Tādēļ EESK uzskata, ka vissvarīgākais aspekts visā minētajā procesā ir donoru esamības atvieglošana un nodrošināšana. Tas ir svarīgākais aspekts, uz kuru jāvirza centieni Eiropas Savienības līmenī. Iedzīvotāju informēšana, kolektīvās apziņas veidošana, masu saziņas līdzekļu aktīva un nesavtīga līdzdalība, kā arī veselības aprūpes personāla motivēšana un iesaistīšana ir galvenie faktori, lai sasniegtu orgānu ziedošanas augstu līmeni.

3.3 Šajā sakarā Komiteja pauž stingru atbalstu Eiropas Parlamenta iniciatīvai par starptautiskās donoru dienas noteikšanu. Komisijai un dalībvalstīm būtu jānosaka donoru diena, lai Eiropas iedzīvotāju vidū sekmētu orgānu ziedošanu, tādēļ tām nepieciešams pilsoniskās sabiedrības atbalsts un pieredze, iesaistot dažādas orgānu transplantācijas pacientu apvienības un organizācijas.

3.4 EESK atbalsta orgānu ziedošanu, pamatojoties uz brīvprātības, altruisma un bezmaksas ziedošanas principu, kā minēts direktīvas priekšlikumā. Visās dalībvalstīs jānodrošina tāds tiesiskais regulējums, kas nepieļauj nekādas iespējas veikt orgānu tirdzniecību un piešķirt tos pacientiem, izmantojot kritērijus, kuri nav tikai stingri zinātniski pamatoti.

3.5 Orgāna ziedošana ir pirmais galvenais un neatņemamais posms procesā, kas noslēdzas ar orgāna implantāciju pacientam. Iedzīvotāju informēšana un izpratnes veidošana un transplantācijas procesa stūrakmeņi. Tādēļ mirušu cilvēku iepriekš apstiprinātā piekrišana orgānu izņemšanai juridiski jāievēro, bet operatīvi jāvienkāršo, lai iegūtu pēc iespējas lielāku skaitu ziedotu orgānu. Tiesiskos, kultūras, ētiskos, reliģiskos, vēsturiskos, sociālos u. c. faktorus nedrīkstētu izmantot kā pretargumentus orgānu ziedošanai, jo tas varētu radīt orgānu nevēlamu trūkumu. Orgānu iespējama trūkuma tādu iemeslu dēļ, kas nav zinātniski vai demogrāfiski pamatoti, nedrīkstētu kompensēt ar orgānu importu no citām valstīm, kur cilvēki ir labāk informēti par orgānu transplantāciju un apliecina lielāku solidaritāti.

3.6 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka iedzīvotāju informēšana par orgānu ziedošanu un veselības aprūpes personāla motivēšana minētajā jautājumā ir vienlīdz svarīga. Lai veicinātu ziedošanas un transplantācijas procesu, svarīgas ne tikai veselības aprūpes personāla profesionālās un tehniskās zināšanas, bet nepieciešams arī viņus mudināt darboties kā starpniekiem orgānu ieguvē, nostiprinot viņu saziņas prasmes, lai tās palīdzētu orgānu ziedošanas procesā.

⁽³⁾ OV L 33, 8.2.2003., 30.–40. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 85, 8.4.2003., 44.–51. lpp., ziņotājs *Bedossa* kgs, un OV C 221, 7.8.2001., 106.–109. lpp., ziņotājs *Ribeiro* kgs.

⁽⁵⁾ P6_TA(2008)0130.

3.7 Šajā sakarā atsevišķās dalībvalstīs, piemēram, Spānijā, transplantācijas koordinators slimnīcā ir pietiekami kvalificēts un pieredzējis speciālists, kura uzdevums ir nodrošināt iespējami vairāk transplantācijai vajadzīgo orgānu, kontrolējot iespējamus donorus un sniedzot informāciju medicīnas personālam tajās slimnīcas nodaļās, kas visvairāk varētu uzņemt šos iespējamus donorus. Transplantācijas koordinators slimnīcā uzrauga, veicina un koordinē orgānu ziedošanu, izņemšanu, transportēšanu un pieejamību transplantācijai. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ES slimnīcās ir jābūt profesionāliem mediķiem, kuri uzņemas veikt minētos pienākumus, un aicina Komisiju un dalībvalstis iespējami efektīvā veidā veicināt to, lai slimnīcās būtu transplantācijas koordinatori.

3.8 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atbalsta valsts kvalitātes programmu izstrādāšanu visās dalībvalstīs, lai nodrošinātu atbilstību direktīvā paredzētajiem kvalitātes un drošības noteikumiem. Komiteja arī uzskata, ka ir noteikti jāieceļ valsts iestādes, kas nodrošina direktīvā noteikto prasību piemērošanu. Lai izveidotu spēcīgu valsts līmeņa organizatorisko pamatu, ir jāievieš valsts kvalitātes programmas, jāieceļ valsts iestādes, kas efektīvi veic savus uzdevumus un sabiedrība noteikti cieši jāiesaista šajā individuālās un kolektīvās veselības aspektā, kas kļūst aizvien svarīgāks un aizvien vairāk skar visu sabiedrību.

3.9 Dalībvalstīs galvenā atbildība par kvalitātes un drošības standartu nodrošināšanu transplantācijas procesā gulstas uz veselības aizsardzības iestādēm. Lai nodrošinātu attiecīgo ķirurģisko operāciju efektivitātes un drošības augstu līmeni, neapšaubāma prioritāte ir orgānu ziedošanas un transplantācijas procesa kvalitātes un drošības standartu pieņemšana un kopēju standartu noteikšana attiecībā uz strukturālajām, materiālajām un individuālajām prasībām, kam jāatbilst orgānu ieguves un transplantācijas centriem. Šajā sakarā dalībvalstu kompetentajām iestādēm būtu jāievieš sīki izstrādātas transplantācijas centru periodiskas pārbaudes un kontroles programmas, lai nodrošinātu to pilnīgu atbilstību transplantācijai paredzētu cilvēku orgānu kvalitātes un drošības standartiem.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 Attiecībā uz 1. pantu.

Direktīvas priekšlikumā paredzēts mērķis nodrošināt orgānu "augstus" kvalitātes un drošības standartus un veselības aizsardzības "augstu" līmeni. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka nevar aprobežoties tikai ar gribu garantēt "augstu līmeni", jo tam nav konkrētu praktisku rezultātu. Transplantācijas jomā jātiecas uz izcilību, kur nav vietas kļūdām. Tādēļ EESK ierosina formulējumā svītrot vārdu "augsts" un rindkopu formulēt šādi: "(..) kas nodrošina transplantācijai cilvēka ķermenī paredzētu cilvēku izcelsmes orgānu nepieciešamos kvalitātes un drošības standartus, lai nodrošinātu veselības aizsardzības visaugstāko līmeni."

4.2 Attiecībā uz 3. panta j) apakšpunktu.

Šajā punktā minētā definīcija "ieguves organizācija" nozīmē veselības aprūpes iestādi, slimnīcas nodaļu, palātu vai citu iestādi. Komiteja uzskata, ka minētā definīcija ir nekonkrēta un formulējums nav saskaņā ar tā paša punkta q) apakšpunktā sniegto definīciju. Ja q) apakšpunktā tiek definēts "transplantācijas centrs", būtu atbilstošāk lietot terminu "ieguves centrs", nevis "ieguves organizācija". Arī vārds "organizācija", kas izmantots abos apakšpunktos, būtu jāsvītrot, jo gan orgānu izņemšanu, gan implantāciju veic profesionāli mediķi, kuri strādā nodaļās vai komandās valstij vai privātam struktūrām piederošās veselības aprūpes iestādēs. Kompetentās iestādes atļauju veikt minēto darbību saņem šie centri, nodaļas un mediķu komandas. Tādēļ un atbilstīgi šai piezīmei līdzīgi būtu jāmaina 5. pants par ieguves centriem.

4.3 Attiecībā uz 3. panta r) apakšpunktu.

Attiecībā uz šo apakšpunktu, kur sniegta "izsekojamības" definīcija, mēs ierosinām terminu "ieguves organizācija" aizstāt ar terminu "ieguves centrs", atbilstoši iepriekšējai piezīmei.

4.4 Attiecībā uz 3. pantā neiekļautajām definīcijām.

Priekšlikuma 2. pantā minēts, ka direktīva attiecas uz dažādiem posmiem orgāna transplantācijas procesā. Tie visi ir minēti 3. pantā, izņemot pārbaudīšanu un transportu. Komiteja uzskata, ka minētie posmi ir jādefinē precīzi, jo īpaši tādēļ, ka direktīvas 8. pants ir velūts transportēšanai.

4.5 Attiecībā uz 6. pantu.

Pantā par orgānu ieguvu minētas prasības par šim nolūkam paredzētajām telpām. Prasības, kas minētas a) un b) apakšpunktos, ir tik pašsaprotamas un nepietiekamas, ka EESK iesaka tās svītrot un iekļaut atsauci uz pielikumu vai turpmāku dokumentu, kurā sīki izklāstītas minimālās prasības attiecībā uz operāciju zāļu, kurās veic orgānu izņemšanu gan dzīvīem, gan mirušiem donoriem, struktūru, iekārtām un personālu.

4.6 Komiteja pauž izbrīnu arī par to, ka trūkst panta par pārbaudi un kontroles pasākumiem līdzīgi, kā tas noteikts 7. pantā Direktīvā par 2004/23/EK par kvalitātes un drošības standartu noteikšanu cilvēku aužu un šūnu ziedošanai, ieguvei, testēšanai, apstrādei, konservācijai, uzglabāšanai un izplatīšanai. Direktīvas priekšlikuma 18. pantā ir īsa atsauce uz dalībvalstu kompetentajām iestādēm, kas ir atbildīgas par orgānu ieguves un transplantācijas centru kontroli un revīziju. EESK uzskata, ka priekšlikumā ir jāiekļauj jauns pants, kura saturs būtu līdzīgs iepriekš minētā panta saturam.

4.7 Attiecībā uz priekšlikuma 7. pantu.

4.7.1 Panta 1. apakšpunktā noteikts, ka orgānu raksturojumam prasītās pārbaudes jāveic sertificētā laboratorijā. Komiteja vēlas norādīt, ka termins "sertificēts" nav iekļauts 3. pantā minētajās definīcijās. EESK uzskata, ka laboratorijai ir jābūt atļautai, akreditētai vai licencētai, lai veiktu attiecīgās darbības, saskaņā ar iepriekš minētā 3. panta a) apakšpunktā minēto definīciju. Jebkurā gadījumā varētu izvēlēties visā Eiropas Savienībā noteikt laboratorijas sertifikācijas prasības, lai laboratorijā varētu veikt donora, orgāna vai saņēmēja raksturojumu.

4.7.2 Minētā panta 2. punktā jautājums sarežģīts vēl vairāk, jo papildus sertificētām laboratorijām tajā iekļautas organizācijas un iestādes, kuras veic orgānu un donoru raksturojumu. Ziņotāja dzimtajā valodā [spāņu] ir saprotams, ka vajadzīgas sertificētas laboratorijas, bet nav skaidra priekšlikumā iekļautā atsauce uz līdzvērtīgām organizācijām un iestādēm. EESK atkārtoti uzsver, ka dokumenta tekstam ir jābūt saskaņotam, lai novērstu neskaidrības.

4.8 Attiecībā uz 9. pantu.

4.8.1 Formulējumi "akreditācija", "nozīmējums", "atļauja" un "licence" ir jāsvītrot no 2. apakšpunkta, jo uz tiem attiecas atļaujas definīcija 3. panta a) apakšpunktā. Komiteja arī uzskata, ka, runājot par transplantācijas centriem, atļaujā jāprecizē konkrēts transplantācijas veids, kuru attiecīgajā centrā var veikt. Tā būtu precīzāka norāde nekā minētajā pantā lietotais termins "darbības".

4.8.2 3. punkta b) apakšpunktā minēts vārds, kas nav definēts ne 3. pantā, ne arī minēts 2. pantā par darbības jomu. Tas ir "glabāšana". Ja vien netiek sniegts attiecīgs pamatojums, EESK uzskata, ka tā ir kļūda, jo definīcijās un pantā par darbības jomu⁽⁶⁾ minēta "konservācija". EESK šajā sakarā lūdz izdarīt labojumu tekstā.

4.8.3 Visbeidzot Komiteja ir pārliecināta, ka valstu prasībām par atļauju izsniegšanu transplantācijas centriem ir jābūt pieejamām pēc jebkuras ES dalībvalsts pieprasījuma, bet uzskata,

ka iespēja sniegt šādu informāciju bez iepriekšēja pieprasījuma ir elastīgāka un efektīvāka. Kompetento iestāžu sniegtā informācija varētu būt Komisijas rīcībā, un Komisija to savukārt sniegtu jebkuras citas dalībvalsts kompetentai iestādei.

4.9 Attiecībā uz 11. pantu.

Saistībā ar blaknēm, kas var parādīties vienā vai vairākos orgānu ziedošanas un transplantācijas posmos atbilstoši šā atzinuma 4.4. punktā minētajam Komiteja uzskata, ka formulējumā ir iekļauts posms, kas nav minēts direktīvas darbības jomā – pārbaude –, un nav iekļauti divi citi posmi, kas ir minēti un kuros var rasties blaknes, proti, raksturojums un glabāšana. EESK uzskata, ka tekstā ir jāveic attiecīgi labojumi.

4.10. Attiecībā uz 15. pantu.

Minētajā pantā norādīts, ka attiecībā uz dzīvu donoru aizsardzību dalībvalstīs īsteno vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka dzīviem donoriem sniedz visu vajadzīgo informāciju par brīvprātīgas ziedošanas mērķi un veselības aizsardzības pasākumiem. Lai ievērotu atbilstību panta virsrakstam, Komiteja ierosina daļēji svītrot 2. apakšpunkta pēdējo teikumu par trešām personām un formulēt to šādi: "Šāda vērtēšana ļaus paredzēt tādu personu izslēgšanu, kuru ziedojums varētu radīt nopietnu risku viņu veselībai."

4.11 Attiecībā uz 19. panta 2. apakšpunktu.

Minētajā apakšpunktā noteikta Komisijas un dalībvalstu piekļuve citu dalībvalstu orgānu ieguves un transplantācijas centru reģistriem, kad tas tiek pieprasīts. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka minētais punkts ir atkāpe salīdzinājumā formulējumam 10. pantā Direktīvā 2004/23/EK par kvalitātes un drošības standartu noteikšanu cilvēku audu un šūnu ziedošanai, ieguvei, testēšanai, apstrādei, konservācijai, uzglabāšanai un izplatīšanai. Komiteja uzskata, nepieciešams piemērot minētajā direktīvā izmantoto formulējumu, jo īpaši saistībā ar ieguves un transplantācijas centru valsts publisko reģistru izveidi un tāda ES mēroga tīkla izveidi, kurā ir iekļauti visi valstu reģistri.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽⁶⁾ Tulk. piezīme: neattiecas un latviešu valodas versiju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par darba ņēmēju aizsardzību pret risku, kas saistīts ar pakļaušanu azbesta iedarbībai darba vietā”

COM(2009) 71 galīgā redakcija/2 – 2006/0222 (COD)

(2009/C 306/15)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 11. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par darba ņēmēju aizsardzību pret risku, kas saistīts ar pakļaušanu azbesta iedarbībai darba vietā”,

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 26. maijā. Vienīgais ziņotājs — VERBOVEN kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Komiteja kopumā atbalsta izskatāmo priekšlikumu, aicina Komisiju ņemt vērā trīs izdarītās atrunas un līdz ar to grozīt attiecīgos apsvērumus, kā arī aicina Parlamentu un Padomi iespējami ātri apstiprināt priekšlikumu.

2. Pamatojums.

2.1. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums.

2.1.1. Šā priekšlikuma mērķis ir kodificēt Padomes 1983. gada 19. septembra Direktīvu 83/477/EEK par darba ņēmēju aizsardzību pret risku, kas saistīts ar pakļaušanu azbesta iedarbībai darba vietā (otrā atsevišķā direktīva Direktīvas 80/1107/EEK 8. panta nozīmē). Jaunā direktīva aizstās dažādos tajā ietvertos aktus⁽¹⁾; Komisija uzskata, ka jaunajā direktīvā pilnībā saglabāta minēto tiesību aktu būtība, apkopojot tos un ieviešot tajos vienīgi formālas izmaiņas, kas nepieciešamas saistībā ar kodificēšanu.

2.2. Vispārīgas piezīmes.

2.2.1. Pakļaušana azbesta iedarbībai joprojām ir nozīmīgs riska faktors dažādām darba ņēmēju kategorijām, īpaši celtniecības nozarē strādājošiem. Tiek lēsts, ka Eiropā XX gadsimtā ir izmantoti vairāki desmiti miljonu tonnu azbesta. Neraugoties uz to, ka 1999. gadā Eiropas Savienība nolēma aizliegt azbesta izmantošanu, pakļaušana azbesta iedarbībai turpinājās vairākus gadu desmitus, galvenokārt tādēļ, ka liels skaits ēku saturēja azbestu. Turklāt dažādu azbestu saturošu iekārtu izmešana atkritumos un atkritumu apsaimniekošana arī ir saistīta ar risku pakļaut azbesta iedarbībai. Bažas rada arī dažādu lietotu preču, kas satur azbestu, tirgus.

2.2.2. Komiteja vairākkārt izskatījusi jautājumus saistībā ar azbesta iedarbībai pakļauto darba ņēmēju aizsardzību. Īpaši jāatzīmē 1999. gada 24. martā pieņemtais pašiniciatīvas atzinums⁽²⁾.

2.2.3. Pirmā direktīva, kas paredzēta darba ņēmēju aizsardzībai pret risku, kas saistīts ar pakļaušanu azbesta iedarbībai, izstrādāta 1983. gadā. Tā ir grozīta vairākkārt, lai paplašinātu tās darbības jomu, veicinātu profilakses pasākumus un samazinātu iedarbības robežvērtības.

2.2.4. Vairākkārtējas pārskatīšanas rezultātā personām, uz kurām attiecas minētais tiesību akts, var rasties neskaidribs. Kodifikācijas priekšlikums ļauj apvienot vienā tiesību aktā dažādus spēkā esošos noteikumus, saglabājot to saturu. Tajā ieviesti tikai formāli grozījumi, kas vajadzīgi kodifikācijas veikšanai.

2.2.5. Tomēr Komiteja uzskata, ka apsvērumu kodifikācijā vērojamas dažas nepilnības. Vairāki iepriekšējo direktīvu apsvērumi nav iekļauti kodificētajā dokumentā. Dažos gadījumos šie izlaidumi nav saistīti tikai ar redakcionālām izmaiņām. Tie attiecas uz būtiskiem faktoriem, kurus Kopienas likumdevējs uzskatīja par vajadzīgu uzsvērt.

2.2.6. Ir izlaists, piemēram, Direktīvas 2003/18/EK 2. apsvērumus, kurā Kopienas likumdevējs uzsvēra, ka būtiska nozīme ir piesardzīgai pieejai attiecībā uz azbesta aizstājējšķiedrām. Šis apsvērumus ir īpaši svarīgs, lai nepieļautu, ka aizstājējšķiedras kaitē veselībai.

⁽¹⁾ Padomes Direktīva 83/477/EEK, Padomes Direktīva 91/382/EEK, Padomes Direktīva 98/24/EK (tikai 13. pants) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/18/EK.

⁽²⁾ Skat. EESK 1999. gada 24. marta atzinumu par tematu “Azbests”, ziņotājs — ETTY kgs (OV C 138, 18.05.1999.).

2.2.7. Ir svītrots arī minētās direktīvas 4. apsvēruma, kurā norādīts, ka Kopienas lēmumam aizliegt krizotila izmantošanu no 2005. gada janvāra ir būtiska nozīme. Šis izlaidums ir nepamatots vēl jo vairāk tādēļ, ka arī Direktīvas 91/382/EEK 4. apsvēruma ir svītrots. Tajā minēta aizstāšanas principa nozīme, lai novērstu ar bīstamām vielām saistīto apdraudējumu. Ņemot vērā Eiropas Savienības apņemšanos panākt azbesta izmantošanas aizliegumu starptautiskā mērogā, abu minēto apsvērumu svītrošana ir nepamatota.

2.2.8. Tas attiecas arī uz Direktīvas 2003/18/EK 15. apsvērumu, kurā dalībvalstīm prasīts saskaņot datu kopas par darba ņēmējiem, kas pakļauti azbesta iedarbībai, ar datu kopām par darba ņēmējiem, kas pakļauti citu kancerogēnu vielu iedarbībai.

2.2.9. Svītrojot minētos apsvērumus, tiek pārkāpta parastā kodifikācijas kārtība. Komiteja uzskata, ka priekšlikumā jāiekļauj līdzvērtīgi apsvērumi, lai precizētu ierosinātā normatīvā akta juridisko nozīmi attiecībā uz šiem konkrētajiem punktiem.

2.2.10. Kodifikācija nedrīkst radīt būtiskas saturs izmaiņas. Pēc priekšlikuma izskatīšanas Komiteja secina, ka tas atbilst iepriekšminētajam principam ar nosacījumu, ka tiek ņemtas vērā piezīmes par dažu apsvērumu svītrošanu. Priekšlikumā

apkopoti dažādi spēkā esošie noteikumi, padarot tos saprotamākus un saglabājot to būtību.

2.2.11. Komiteja uzskata, ka minētais priekšlikums būtu jāiesniedz apspriešanai Darba drošības un veselības aizsardzības padomdevējā komitejā saskaņā ar Padomes 2003. gada 22. jūlija Lēmumu 2003/C 218/01. Atbilstoši līdzšinējai praksei šāda apspriešana būtu jāmin direktīvas pamatojumā.

2.2.12. Komiteja kopumā atbalsta izskatāmo priekšlikumu, aicina Komisiju ņemt vērā trīs izdarītās atrunas un līdz ar to grozīt attiecīgos apsvērumus, kā arī aicina Eiropas Parlamentu un Padomi iespējami ātri apstiprināt priekšlikumu.

3. Īpašas piezīmes.

Komiteja norāda uz 1999. gada 4. martā pieņemto atzinumu un vēlreiz aicina dalībvalstis ratificēt Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) Konvenciju Nr. 162 par drošības pasākumiem, izmantojot azbestu. Līdz šim to ratificējušas tikai 10 no 27 dalībvalstīm. Ja Eiropas Savienības dalībvalstis ratificētu ILO Konvenciju, tā būtu nozīmīgs pasaules mēroga instruments darba ņēmēju drošībai un veselības aizsardzībai.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sammita par nodarbinātības jautājumiem rezultāti"

(2009/C 306/16)

Eiropas Komisijas priekšsēdētājs ar 2009. gada 13. marta vēstuli saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Sammita par nodarbinātības jautājumiem rezultāti".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 26. maijā. Ziņotājs — GREIF kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (2009. gada 11. jūnija sēdē), ar 140 balsīm par, 27 balsīm pret un 24 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi.

1.1 Pašreizējā finanšu un ekonomikas krīze ir ievērojami ietekmējusi ES dalībvalstis. Bezdarba pieauguma apjoms ir satraucošs. Tādēļ galvenajai prioritātei visā ES ir jābūt darbinieku masveida atlaišanas no darba un bezdarba līmeņa turpmāka pieauguma novēršanai. EESK apzinās, ka tam vajadzīgi visu dalībvalstu un arī ES līmeņa atbildīgo personu īpaši centieni. Ierastās metodes ("Business as usual") šajā īpašajā situācijā noteikti nav piemērotas un šobrīd nodarbinātības politikā nav izmantojamas.

1.2 Vēloties sniegt ieguldījumu 2009. gada 18.–19. jūnija Eiropadomes lēmumu sagatavošanā, EESK šajā atzinumā pauž šādus ieteikumus pašreizējās darba tirgus krīzes pārvarēšanai:

- patērētāju un investoru uzticības atjaunošana, nodrošinot un stimulējot privāto un publisko pieprasījumu,
- aktīvas darba tirgus politikas publisko atbalsta instrumentu izmantošana, lai saglabātu darba vietas un vienlaicīgi paugstinātu darba ņēmēju kvalifikāciju,
- ienākumu samazināšanās novēršana, cik vien tas iespējams; iespēju vienlīdzības veicināšana, nevienlīdzības problēmas risināšana un lielāka drošība darba tirgū,
- publisko investīciju nodrošināšana, īslai cīgi elastīgi izmantojot Stabilitātes paktu un paplašinot nodokļu bāzi dalībvalstīs,
- apjomīgāka Eiropas finansējuma piedāvāšana un atvieglota piekļuve Eiropas struktūrfondu līdzekļiem, kā arī steidzami uzlabojumi Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonda darbībā,

— sociāli pieņemamu strukturālo reformu turpināšana, kvalifikācijas celšana un efektīvāka prasmju pielāgošana darba tirgus prasībām, mobilitātes veicināšana un uzņēmējdarbības sekmēšana.

1.3 Sociālajiem partneriem un citiem organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem ir galvenā loma krīzes pārvarēšanā. Visiem svarīgāko saimniecisko, sociālo un politisko lēmumu pieņēmējiem jāuzņemas atbildība, nodrošinot, lai šāda krīze vairs neatkārtotos.

2. Ievads. Būtisks bezdarba pieaugums ES – nodarbinātības politikas ierastās metodes šādā situācijā nav piemērotas.

2.1 Pašreizējā finanšu un ekonomikas krīze ir ievērojami ietekmējusi ES dalībvalstis. Kopš 2008. gada septembra ir būtiski pieaudzis to uzņēmumu skaits, kas cietuši no ekonomikas aktivitātes straujas samazināšanās. Satraucošs ir bezdarba pieauguma apjoms:

- saskaņā ar jaunākajām prognozēm bezdarba līmenis *euro* zonā palielināsies no 7,5 % 2008. gadā līdz 10 % 2009. gadā un pat līdz 12 % 2010. gadā ⁽¹⁾,
- salīdzinājumā ar iepriekšējām ekonomikas lejupslīdēm bezdarba līmeņa pieaugums šoreiz ir daudz straujāks. Deviņdesmito gadu sākumā bezdarba līmenis palielinājās par aptuveni vienu procentu 4–5 ceturkšņos, savukārt tikai 2009. gadā vien *euro* zonā tas pieaugs par trim procentiem ⁽²⁾,

⁽¹⁾ ESAO starpposma prognoze, 2009. gada marts. Salīdzinot ar šīm prognozēm par bezdarbu 16 *euro* zonas valstu grupā, 1999. gadā bezdarbs 15 valstu ES sasniedza 9,9 %, bet 11 valstu ES – 10,9 % (URL: <https://www.oecd.org/dataoecd/7/20/2666439.pdf>).

⁽²⁾ Sk. turpat.

- daudzās nozarēs – pakalpojumu nozarē (galvenokārt banku nozarē) un arī ražošanā (galvenokārt automobiļu nozarē, ieskaitot komplektējošo daļu ražošanu, ķīmiskajā rūpniecībā un būvniecībā) – jau šobrīd darbu zaudē liels skaits nodarbināto,
- mums jābūt gataviem vēl lielākam bezdarba līmeņa pieaugumam — saskaņā ar Komisijas un EASO pašreizējām prognozēm bezdarbnieku skaits palielināsies vēl par vairāk nekā astoņiem miljoniem.

2.2 Ņemot vērā šīs satraucošās tendences darba tirgū, par galveno prioritāti visā ES šobrīd jāizvirza tas, kā novērst darbinieku masveida atlaišanu no darba un bezdarba līmeņa turpmāku pieaugumu. EESK apzinās, ka tādēļ vajadzīgi visu dalībvalstu un arī ES līmeņa atbildīgo personu īpaši centieni. Ierastās metodes šajā īpašajā situācijā noteikti nav piemērotas un šobrīd nodarbinātības politikā nav izmantojamas. Tādēļ EESK atzinīgi novērtējusi sammita par nodarbinātības jautājumiem sarīkošanu, kas ir laba iespēja uzsākt diskusijas par to, kas būtu jādara, lai šāda krīze ar tik nelabvēlīgu ietekmi uz darba tirgu vairs neatkārtotos. Tādēļ Komiteja ir pieņēmusi aicinājumu aktīvi sadarboties, aizstāvēt sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības intereses.

2.3 “Programmā Eiropai”⁽³⁾ un iepriekšējos atzinumos (galvenokārt par Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu) EESK jau ir uzsvērusi svarīgākos jautājumus, pieminot īstermiņa pasākumus, kas ir īpaši svarīgi krīzes pārvarēšanai.

2.4 Šajā atzinumā EESK papildus izteikusi vēl vairākus priekšlikumus par to, kā risināt bezdarba līmeņa turpmāka pieauguma problēmu. Šādā veidā Komiteja vēlas sniegt savu ieguldījumu 2009. gada 18.–19. jūnija Eiropadomes attiecīgu lēmumu sagatavošanā.

3. EESK ieteikumi pašreizējās darba tirgus krīzes pārvarēšanai.

3.1 *Patērētāju un investoru uzticības atjaunošana, nodrošinot un stimulējot privāto un publisko pieprasījumu.*

3.1.1 Tikai ar darba tirgus politiku vien darba vietas radīt nevar. Ar to var atbalstīt nodarbinātības veicināšanas procesu, taču nevar aizstāt dinamismu, kas nepieciešams darba vietu radīšanai. Efektīvas darba tirgus politikas pamats ir stabila

ekonomika. Neatveseļojot ekonomiku, nodarbinātības attīstības tendences nebūs pozitīvas. Darba tirgus politikas pasākumi, īpaši pašreizējā saspringtajā darba tirgus situācijā, var būt sekmīgi tikai labvēlīgākos makroekonomikas apstākļos. Tādēļ EESK atbalstīja 2008. gada decembrī pieņemto Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu. Komiteja uzskata, ka tā ir piemērota pieeja, lai risinātu gaidāmās problēmas, taču aicina Komisiju un visas iesaistītās puses dalībvalstīs nekavējoties īstenot izstrādātās programmas⁽⁴⁾.

3.1.2 Tomēr pašlaik valstu un Eiropas līmenī ir vajadzīga daudz aktīvāka rīcība, lai novērstu darbinieku masveida atlaišanu un nepieļautu masveida bezdarbu. Tādēļ EESK atkārtoti savas jau agrāk paustās bažas par to, ka līdz šim uzsākto ekonomikas atveseļošanas plānu apjoms ir nepietiekams⁽⁵⁾. Ja rudenī būs skaidrs, ka līdzšinējie pasākumi masveida bezdarba novēršanai ir bijuši nepietiekami, EESK ierosina pieņemt otru Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu ar tālejošu ietekmi uz darba tirgus politiku, turklāt plāna vajadzībām būtu jāatvēl vēl 2 % no IKP. Līdztekus valstu piešķirtām papildu investīcijām, kuras jāizmanto daudz saskaņotāk nekā līdz šim, lai tādējādi palielinātu nodarbinātības politikas pasākumu ietekmi, ir arī jānosaka nozīmīgi Eiropas investīciju projekti.

3.1.3 Līdztekus ekonomikas atveseļošanai svarīgi ir darba tirgus politikas pasākumi. Tādēļ plānotajiem izdevumiem 1 % apjomā no IKP jābūt paredzētiem tieši darba tirgus politikas pasākumiem, kas, ņemot vērā stāvokli darba tirgū, dažādās ES dalībvalstīs var būt atšķirīgi (piemēram, lielāks atbalsts bezdarbniekiem; elastdrošības modeļu veicināšana; atbalsts saīsināta darba laika modeļiem, nodrošinot pienācīgus ienākumus; investīcijas apmācībā un tālākizglītībā; vairāk stimulu nodarbinātībai; preventīvi un uzņēmumu vajadzībām pielāgoti pasākumi; darba vietu radīšana trešā sektorā u.c. pasākumi), un papildus 1 % no IKP jāparedz investīcijām, kas īpaši veicinātu nodarbinātību. Turklāt vides un sociālu problēmu risināšanai, kā arī jauninājumu veicināšanai paredzētās investīcijas var dot divkārtu labumu, ja vien tās ne tikai īstermiņā aktivizē ekonomiku, bet vienlaicīgi arī palielina konkurētspēju un turpmākās izaugsmes iespējas saskaņā ar Lisabonas stratēģiju.

3.2 *Aktīvas darba tirgus politikas publiskā atbalsta instrumentu izmantošana, lai saglabātu darba vietas un vienlaicīgi paaugstinātu darba ņēmēju kvalifikāciju.*

3.2.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka, ievērojot smago stāvokli darba tirgū un daudzu uzņēmumu problēmas, aizvien vairāk ES dalībvalstu aktīvas darba tirgus politikas jomā ir ieviesušas

⁽³⁾ Sk. EESK “Programma Eiropai – pilsoniskās sabiedrības priekšlikumi”, www.eesc.europa.eu.

⁽⁴⁾ EESK 2009. gada 24. marta atzinums par tematu “Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns” (OV C 228, 22.9.2009.), ziņotājs *Delapina* kgs.

⁽⁵⁾ Sk. turpat.

publiskā atbalsta instrumentus, lai nodarbinātie būtu nevis jāatlaiz, bet lai varētu saglabāt darba vietas un paaugstināt kvalifikāciju (saīsināta darba laika modelis). EESK uzskata, ka šādu modeļu izmantošana, kas uzņēmumiem dod iespēju nodarbināt darba ņēmējus arī krīzes laikā, saīsināta darba laika gadījumā piedāvājot arī pienācīgas iespējas saglabāt ienākumu līmeni, ir daudz tālredzīgāks līdzeklis krīzes pārvarēšanai nekā kvalificētu darbinieku atlaišana, tiklīdz vērojamas pasūtījumu apjoma samazināšanās pirmās pazīmes, jo tādā veidā uzņēmumi var saglabāt pietiekami kvalificētus darbiniekus, kas atkal ir vajadzīgi, ekonomikai atveseļojoties. EESK domā, ka šādus modeļus būtu lietderīgi ieviest arī tajās ES valstīs, kurās to pašlaik nav, un tie katrā ziņā būtu jāattiecinā arī uz tiem nodarbinātajiem, ar kuriem ir noslēgti nestandarta darba līgumi.

3.2.2 Lai arī ar šādu modeļu palīdzību uz laiku var panākt īpaši smagi skartu nozaru un uzņēmumu stāvokļa uzlabošanu, ir jāmeklē atbilde uz jautājumu, kāda būtu vēlāmā rīcība ilgstošas ekonomikas lejupslīdes gadījumā un ja minētie uzņēmumiem paredzētie instrumenti nav pietiekami, lai novērstu darbinieku atlaišanu. Tad būtu jāiesaista sociālie partneri un jāizstrādā papildu instrumenti nodarbinātības visaptverošai saglabāšanai un nodarbināto pārkvalificēšanai, kā arī jānodrošina finansējums šādiem instrumentiem, lai mazinātu krīzes nelabvēlīgo ietekmi uz darba tirgu (piemēram, nozaru atbalsta tīkli, uz pieprasījumu balstīti kvalifikācijas celšanas pasākumi perspektīvās nozarēs, piemēram, vides, enerģijas, veselības aprūpes jomā).

3.2.3 Papildus minētajam vajadzīgi pietiekami, efektīvi un ilgtspējīgi sociālā nodrošinājuma tīkli, turklāt īpaša uzmanība jāpievērš palīdzības sniegšanai vismazāk skartajiem iedzīvotājiem, tātad sociāli vājām un darba tirgū neaizsargātām grupām. Krīze parasti skar visneaizsargātākos sabiedrības locekļus, kuriem ir nepastāvīgas darba attiecības, piemēram, pagaidu darbiniekus vai darba ņēmējus, kas noslēguši līgumu uz noteiktu laiku, kā arī nelabvēlīgākā stāvoklī esošas grupas darba tirgū. Tas sevišķi lielā mērā attiecināms arī uz jauniešiem. Tādēļ krīzes apstākļos viena no svarīgajām prioritātēm ir jauniešu integrācija darba tirgū. Liela nozīme krīzes pārvarēšanā var būt arī sociālajai ekonomikai, īpaši gadījumos, kad mērķis ir radīt sabiedriski lietderīgas un augstvērtīgas darba vietas. Taču jāpievērš uzmanība tam, lai nerastos konkurences kropļojumi.

3.3 *Ienākumu samazināšanās novēršana, cik vien tas iespējams; iespēju vienlīdzības veicināšana, nevienlīdzības problēmas risināšana un lielāka drošība darba tirgū.*

3.3.1 Šobrīd vērojama bezdarba līmeņa lielais pieaugums un arī saīsināta darba laika modeļu izmantošana liecina, ka darba tirgu elastīgums lielākajā daļā ES dalībvalstu ir pietiekams, lai ar tā palīdzību uzņēmumiem būtu iespēja ātri reaģēt gadījumā, ja samazinās saņemto pasūtījumu skaits. Tādēļ nekādā

gadījumā nevar runāt par darba tirgu īpaši stingru tiesisko regulējumu. Pašreizējās krīzes apstākļos aicinājumi mazināt spēkā esošo darba aizsardzības noteikumu apjomu nav pamatoti. Ņemot vērā aizvien lielākos riskus, kas līdz ar stāvokļa darba tirgū pasliktināšanos ietekmē aizvien vairāk nodarbināto, faktiski ir jāuzlabo efektīva drošība darba tirgū. EESK uzskata, ka tas ietver arī pieejamākus un apjomīgākus sociālos pabalstus, īpaši bezdarba gadījumā, lai novērstu vēl lielāku nevienlīdzību. Tādēļ EESK aicina Komisiju atkārtoti apspriest tās priekšlikumu par bezdarbnieku pabalsta saņemšanas termiņa pagarināšanu ⁽⁶⁾.

3.3.2 Īstenojot visus pasākumus krīzes pārvarēšanai, katrā ziņā jānodrošina, lai tie nebūtu pretrunā ar mērķi atjaunot pieprasījumu, paaugstināt nodarbinātības līmeni un mazināt sociālās sekas. Tiem ir jābūt sociālā ziņā pieņemamiem un jāveicina izaugsme un nodarbinātība. Tādēļ dalībvalstīm ar attiecīgas nodokļu un ienākumu politikas palīdzību, šīs politikas īstenošanā iesaistot sociālos partnerus, jāveicina arī privātais patēriņš.

3.3.3 EESK jau agrāk ir norādījusi, ka algu politikai, kas ir piemērota darba samaksas dubultajai funkcijai ekonomikā, ir īpaši liela nozīme krīzes pārvarēšanā. Tā kā uzņēmumi veiks ieguldījumus un radīs darba vietas tikai tad, ja paredzams attiecīgs pieprasījums, kopējās tautsaimniecības aspektā pastāv šāda sakarība: vidējā termiņā atalgojuma pieaugumu orientējot uz produktivitātes kopējo pieaugumu attiecīgajā valstī, var nodrošināt līdzsvaru starp pietiekamu pieprasījuma pieaugumu un cenu konkurētspējas saglabāšanu. Sociālajiem partneriem tādēļ jāpieliek centieni, lai izvairītos no atalgojuma samazināšanas uz citu rēķina ⁽⁷⁾. Tāpēc EESK uzsver, ka tieši ekonomikas ievērojamas lejupslīdes apstākļos algu politika jāpielāgo kopējās ekonomikas produktivitātes attīstībai.

3.4 *Publisko investīciju nodrošināšana, īslaicīgi elastīgi izmantojot Stabilitātes pakta un paplašinot nodokļu bāzi dalībvalstīs.*

3.4.1 Ekonomikas atveseļošanas un darba tirgus stabilizācijas pasākumiem būs vajadzīgi apjomīgi finanšu līdzekļi. Vairums ES dalībvalstu pārsniegs budžeta deficīta trīs procentu sliekšni. EESK jau ir atzīmējusi, ka, ņemot vērā ārkārtējos apstākļus un reformētā stabilitātes un izaugsmes pakta elastīgumu, uzskata šādu attīstību par lietderīgu, vajadzīgu un pieļaujamu, nepiemērojot par to soda sankcijas. Pakta noteikumi nekādā gadījumā nedrīkst kavēt turpmākās publiskās investīcijas pētniecībā, izstrādē un izglītībā, kas radītu tālākas izaugsmes potenciālu ⁽⁸⁾. Šī izaugsme ir pamats tam, lai pēc krīzes pārvarēšanas iespējami ātri atjaunotu ilgtspējīga publiskā budžeta finansējumu. Tomēr jau tagad ir jāapsver, kā pēc krīzes atgriezties pie šādas ilgtspējīgas virzības ilgākā laika posmā.

⁽⁶⁾ Komisijas paziņojums "Impulsi Eiropas atveseļošanai", 2009. gada 4. marts, COM(2009) 114 galīgā redakcija.

⁽⁷⁾ Skatīt 4. zemsvītras piezīmi.

⁽⁸⁾ Sk. turpat.

3.4.2 Publisko budžetu līdzekļus nevarēs izmantot pilnīgi visām vajadzībām, piešķirot finansējumu gan banku glābšanai un sociālo izdevumu palielināšanai, gan arī novatoriskām investīcijām un uzņēmumu atbalstam. Tādēļ valstīm noteikti būs vajadzīgi jauni ieņēmumu avoti. EESK uzskata, ka dalībvalstīm jāpaplašina nodokļu ieņēmumu bāze, piemēram, slēdzot beznodokļu zonas, pārtraucot nodokļu pazemināšanas sacensību, kā arī īstenojot pasākumus cīņai ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Turklāt jāapsver arī visaptverošas izmaiņas nodokļu sistēmās, un šajā procesā jāpievēršas jautājumam par dažādiem ieņēmumu un īpašumu veidiem piemērojamajiem nodokļu likmēm⁽⁹⁾.

3.4.3 Eiropas dimensijas stiprināšana nozīmē arī to, ka jāapsver kopīgi Eiropas projekti, piemēram, energoapgādes infrastruktūras jomā. Šādus projektus varētu daļēji finansēt, nodrošinot lielāku elastīgumu starp ES budžeta dažādām pozīcijām un tādā veidā šim mērķim piešķirot vēl neizmantotos līdzekļus. Šajā sakarā jāapsver arī ideja par Eiropas valstu fonda Eiropas obligācijām.

3.5 *Apjomīgāka Eiropas finansējuma piedāvāšana un atvieglota piekļuve Eiropas struktūrfondu līdzekļiem, kā arī steidzami uzlabojumi Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonda darbībā.*

3.5.1 Piešķirot līdzekļus no dažādiem Eiropas Savienības fondiem, līdztekus efektīvam izmantojumam uzmanība jāvelta arī elastīgumam un pragmatiskai pieejai, lai ar piešķirtajiem līdzekļiem ātrāk varētu sasniegt labākus rezultātus. Tādēļ noteikti jāvienkāršo piešķiramo līdzekļu izlietojuma pārvaldes procedūras, kā arī jāpievēršas jautājumam par iespējām palielināt finansējuma apjomu, pievienojot tam citām Kopienas politikai jomām piešķirtos, bet neizmantotos līdzekļus.

3.5.2 Par Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fondu EESK nesen ir pieņēmusi atsevišķu atzinumu⁽¹⁰⁾ un tajā ļoti atzinīgi novērtējusi Komisijas priekšlikumu fonda piemērošanas jomu uz laiku attiecināt arī uz nodarbinātajiem, kas pašreizējās pasaules ekonomikas krīzes dēļ zaudējuši darbu.

3.5.3 EESK ir arī ierosinājusi fonda līdzekļus palielināt līdz vienam miljardam euro un atbalsta periodu dubultot līdz 24 mēnešiem, kā arī atlaisto personu minimālo skaitu samazināt no 1 000 līdz 500 un palielināt piešķiramā līdzfinansējuma daļu. EESK arī mudina visos līmeņos iesaistīt sociālos partnerus atbalsta pieteikumu izskatīšanas procesā. Ekonomikas krīzei turpinoties, būtu jāapsver iespēja vēl apjomīgāku līdzekļu piešķiršana un, iespējams, atlaisto personu minimālā skaita, kam jābūt sasniegtam, lai varētu iesniegt pieteikumu atbalsta saņemšanai, vēl lielāka samazināšana, tātad atlaisto personu skaits varētu būt mazāks par 500.

⁽⁹⁾ Sk. turpat.

⁽¹⁰⁾ EESK 2009. gada 24. marta atzinums par tematu "Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonds", ziņotājs – Pariza Castaños kgs (OV C 228, 22.09.2009.).

3.6 *Tālākizglītība, darba tirgus vajadzību ievērošana un mobilitātes veicināšana.*

3.6.1 Prasmju uzlabošana ir būtiski svarīga turpmākajai izaugsmei un produktivitātei Eiropā, tās spējai pielāgoties pārmaiņām, kā arī taisnīguma nodrošināšanas un sociālās kohēzijas jomā. Tas ir labākais veids, kā izmantot jaunas iespējas ilgtspējīgi radīt darba vietas.

3.6.2 Kad ekonomika sāks atveseļoties, būs vajadzīgi visi darbaspēka resursi arī tādēļ, ka demogrāfisko pārmaiņu dēļ samazinās darbspējīga vecuma iedzīvotāju skaits.

3.6.3 Darba ņēmēju mobilitāte ir galvenais instruments, lai vienotais tirgus darbotos efektīvi, un tā ir svarīga, lai vairāk cilvēku spētu atrast labāku darbu, jo tas ir viens no Lisabonas stratēģijas galvenajiem mērķiem. Mobilitātei jāpalielinās gan starp darba vietām, gan reģioniem, gan dalībvalstīm, ja šāda mobilitāte atbilst spēkā esošajiem koplīgumiem un valstu darba tiesībām. Mobilitāte sekmē arī ekonomikas izaugsmi un ES konkurētspēju vispasaules konkurencē.

4. **Piezīmes par prioritātēm, ko izvirzīja sammitā par nodarbinātības jautājumiem.**

4.1 Uzsverot iepriekš pieminētos svarīgākos tematus, EESK atbalsta sammitā par nodarbinātības jautājumiem izvirzītās prioritātes, kas var palīdzēt stabilizēt stāvokli darba tirgū.

4.1.1 *Nodarbinātības saglabāšana:* EESK uzskata, ka ir īpaši svarīgi šajā ziņā uzmanību veltīt arī darba vietu kvalitātes jautājumam ("*more and better jobs*"), kā arī tam, lai darba vietas maiņa būtu finansiāli izdevīga ("*make transition pay*"). Ar elastdrošības koncepcijas palīdzību jārada efektīva "drošība pārmaiņās", praksē par vienlīdz svarīgām prioritātēm atzīstot drošību darba tirgū, nodarbinātības attiecību stabilitāti, nodarbinātības iespēju saglabāšanu, sociālo nodrošinājumu un darba tirgus elastīgumu. Tādēļ, lai izkļūtu no krīzes un atjaunotu izaugsmi, jā rūpējas arī par darba ņēmēju lielāku drošību un jāierobežo elastīgums un nepastāvīgas darba attiecības.

4.1.2 *Mobilitātes veicināšana:* mainīgu ekonomikas pamatnosa-cijumu apstākļos arī darba tirgos ir vajadzīgas ievērojamas novatoriskas pielāgošanās spējas. Ir jāspēj ātri reaģēt uz straujām izmaiņām dažādās struktūrās. Elastdrošības koncepcijas izpratnē ir jānodrošina darba ņēmēju pienācīga sagatavotība jauniem uzdevumiem viņu darba dzīvē tā, lai būtu iespējama mobilitāte starp labām darba vietām. Pašreizējās krīzes apstākļos īpaša uzmanība jāvelta nodarbinātības iespēju saglabāšanai. Ir svarīgi

radīt un saglabāt darba vietas, nevis tikai sniegt atbalstu bezdarba gadījumā. Jāpieliek arī visas pūles, lai ar darba tirgus un nodarbinātības politikas pasākumiem patiešām varētu panākt mobilitāti no zaudētas darba vietas uz jaunizveidotu, un lai mobilitāte nenozīmētu darba zaudēšanu vai sliktāku darba vietu.

4.1.3 *Tālākizglītības saskaņošana ar darba tirgus vajadzībām:* EESK atzīmē, ka sevišķi svarīga ir piekļuve apmācībai un tālākizglītībai un tam vajadzīgajam finansējumam, kā arī iespējas iesaistīties mūžizglītībā darba laikā. Tomēr vienlaicīgi arī jārada produktīvas un labi apmaksātas augstas kvalifikācijas darba vietas, lai darba ņēmēji nebūtu spiesti pieņemt zemas kvalifikācijas darba vietas, kā tas pārlietu bieži notiek šobrīd. Lai darba tirgū iesaistītu jauniešus, kā arī veicinātu konkurenci un labklājību, svarīgi ir labi izglītoti darbinieki un produktīva nodarbinātība.

4.1.4 *Plašāka piekļuve darba tirgum:* ņemot vērā pašreizējo krīzi, kas vēl vairāk padziļina nevienlīdzību un aizvien lielākam skaitam cilvēku jārisina eksistenciāls problēmas, par īpašu prioritāti jānosaka piekļuve darba tirgum. Sevišķi svarīgi ir radīt darba vietas personām, kas ir atstumtas no darba tirgus, kā arī īstenot efektīvus pasākumus, lai novērstu diskrimināciju, kas vērojama piekļuves darba tirgum un nodarbinātības saglabāšanas jomā. EESK ir pieņēmusi atsevišķu atzinumu par prioritāru grupu piekļuves darba tirgum veicināšanu, kurā tā atzinusi, ka līdz ar šo grupu atgriešanos darba tirgū jāīsteno arī pasākumi, lai minētās personas varētu saglabāt iegūtās darba vietas un gūt panākumus darba dzīvē⁽¹⁾. ES šajā sakarā jāizstrādā nestandarta nodarbinātības formām piemērots tiesiskais regulējums, iesaistot sociālos partnerus un ievērojot viņu neat-

karību, turklāt vēlreiz jāapstiprina, ka galvenajai nodarbinātības formai arī turpmāk jābūt darba attiecībām uz nenoteiktu laiku.

4.1.5 Uzņēmējdarbības un darba vietu radīšanas veicināšana: EESK atzīst, ka īstermiņa pasākumiem ir jānorisinās vienlaikus ar pasākumiem ilgākā laika posmā un ar tālredzīgu stratēģiju. Jāpalīdz uzņēmumiem pārvarēt kredītresursu trūkumu un atjaunot to ikdienas darījumus, lai tie varētu ražot, sniegt pakalpojumus un radīt darba vietas. Jāveicina uzņēmējdarbības gars. Bezdarbnieki, īpaši jaunieši bez darba, kuri vēlas sākt savu uzņēmējdarbību, jāatbalsta, izmantojot ekonomikas instrumentus, veicinot produktīvus ieguldījumus un piedāvājot specifisku apmācību.

4.1.6 Jāturpina strukturālās reformas atbilstoši ES Izaugsmes un nodarbinātības stratēģijai. Minētās reformas jāveic sociāli atbildīgi, un tās nedrīkst būt vērstas pretēji centieniem stimulēt privāto un publisko pieprasījumu un mazināt sociāli nelabvēlīgās sekas.

4.2 Sociālajiem partneriem un citiem organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem ir galvenā loma krīzes pārvarēšanā. Pastiprināts sociālais dialogs, īpaši koplīgumu lomas stiprināšana, ir vajadzīgs, lai izstrādātu un īstenotu politiku pēc iespējas ātrākai krīzes pārvarēšanai, vienlaikus pēc iespējas mazinot tās saimniecisko un sociālo ietekmi uz iedzīvotājiem. Visiem svarīgāko saimniecisko, sociālo un politisko lēmumu pieņēmējiem jāuzņemas atbildība, nodrošinot, lai šāda krīze vairs neatkārtotos.

Briselē, 2009. gada 11. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹⁾ EESK 2007. gada 12. jūlija atzinums par tematu "Prioritāru iedzīvotāju grupu nodarbinātība (Lisabonas stratēģija)", ziņotājs – GREIF kgs (OV C 256, 27.10.2007.).

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi saņēma vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tos noraidīja debatēs (Reglamenta 54. panta 3. punkts).

3.3. punkts

Grozīt

~~“Ienākumu samazināšanās novēršana, cik vien tas iespējams; un iespēju vienlīdzības veicināšana, nevienlīdzības problēmas risināšana un lielāka drošība darba tirgū elastdrošība ir pareizā pieeja, lai modernizētu darba tirgu un palielinātu tā pielāgošanās spēju.”~~

Balsojuma rezultāts

Par: 84 Pret: 90 Atturas: 11

3.3.1. punkts

Grozīt

~~“Šobrīd vērojams bezdarba līmeņa lielais pieaugums un arī sāsināta darba laika modeļu izmantošana liecina, ka darba tirgu elastīgums lielākajā daļā ES dalībvalstu ievērojami veicina ir pietiekams, lai ar tā palīdzību uzņēmumu iem būtu iespēja ātri reaģēt gadījumā, ja samazinās saņemto pasūtījumu skaits. Tādēļ nekādā gadījumā nevar runāt par darba tirgu īpaši stingru tiesisko regulējumu. Pasreizējās krīzes apstākļos aicinājumi mazināt spēkā esošo darba aizsardzības noteikumu apjomu nav pamatoti. Nemot vērā aizvien lielākos riskus, kas līdz ar ekonomiskās situācijas un stāvokļa darba tirgū pasliktināšanos ietekmē aizvien vairāk nodarbināto, faktiski ir jāuzlabo drošība darba tirgū. Lai sekmētu iespēju vienlīdzību un novērstu nevienlīdzības padziļināšanos, būtu jāveic galvenokārt visnelabvēlīgākajā stāvoklī esošajām personām paredzēti pasākumi. EESK uzskata, ka šādos pasākumos jāiekļauj ar darba algu saistītu izmaksu samazināšana, kā arī pienācīga ienākumus papildinoša atbalsta piešķiršana, vienlaikus saglabājot stimulus darba dzīves atsākšanai. dīzāk jāizskata jautājums par vajadzību uzlabot drošību darba tirgū. EESK uzskata, ka tas ietver arī pieejamākus un apjomīgākus sociālos pabalstus, īpaši bezdarba gadījumā, lai novērstu vēl lielāku nevienlīdzību. Tādēļ EESK aicina Komisiju atkārtoti apspriest tās priekšlikumu par bezdarbnieku pabalsta saņemšanas termiņa pagarināšanu.”~~

Balsojuma rezultāts

Par: 78 Pret: 96 Atturas: 9

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu attiecībā uz rēķinu piesūtīšanas noteikumiem"

COM(2009) 21 galīgā redakcija – 2009/0009 (CNS)

(2009/C 306/17)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 93. pantu 2009. gada 27. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu attiecībā uz rēķinu piesūtīšanas noteikumiem"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 28. maijā. Ziņotājs – BURANI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 454. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 114 balsīm par, 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Komisijas dokuments ir atbilde uz Padomes paredzēto uzdevumu iesniegt līdz 2008. gada 31. decembrim ziņojumu un iespējamus priekšlikumus par **tehnoloģijas pārmaiņām rēķinu piesūtīšanas jomā**. Attiecīgie noteikumi, kas ietverti PVN direktīvā 2006/112/EK, nav pilnībā sasnieguši tiem izvirzītos mērķus. Savukārt minēto noteikumu pārskatīšana izraisīja tālākas pārdomas, ļaujot identificēt **citus trūkumus**. Direktīvas priekšlikuma uzdevums ir sniegt ieguldījumu vienkāršošanas politikā, samazinot slogu uzņēmējiem, sevišķi MVU, kā arī netiešā, bet efektīvā veidā veicināt krāpšanas apkarošanu.

1.2. **Rēķinu piesūtīšanas** jautājumā priekšlikumi ir detalizēti un ārkārtīgi tehniski, un tie ir vērsti uz iepriekš minēto mērķu sasniegšanu. Sevišķi jāatgādina, ka par **līdzvērtīgiem** ir skaidri noteikti **gan e-rēķini, gan papīra formāta rēķini**. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) **piekrīt ierosinātajiem pasākumiem**, kas šķiet racionāli un atbilst labas pārvaldības principiem. Tomēr tā pauž nopietnus iebildumus pret **pārāk lielo rīcības brīvību, kas piešķirta dalībvalstīm (DV)**, kuras var izlemt pieņemt vai nepieņemt virkni noteikumu. Komiteja izprot grūtības, ar kādām sastapās Komisija, lai noteiktu saistošus noteikumus, kas būtu spēkā visā ES teritorijā. Savukārt DV pretestība pieņemt šādus noteikumus var būt saistīta ar atšķirīgiem administratīvo procedūru attīstības līmeņiem vai tiesību aktu stingrību. Minētās situācijas rezultātā ir noteikta **elastīga pieeja tiesību aktu piemērošanai, palēninot to saskaņošanu** un palielinot administratīvo slogu uzņēmumiem.

1.3. EESK uzskata, ka tai ir jāpauž **nopietni iebildumi** attiecībā uz vienu punktu, proti, priekšlikumu **piešķirt piekļuvi uzņēmēju elektroniskajiem arhīviem citu DV nodokļu iestādēm**. Šādas tiesības pārsniedz administratīvās sadarbības principus un nešķiet juridiski atbalstāmas, sevišķi, ja ņem vērā to, ka vienlaikus tiek atcelts noteikums, kas nosaka, ka datus drīkst izmantot tikai kontroles nolūkā.

2. Ievads.

2.1. Noteikumi PVN rēķinu jomā, kas, īsi runājot, veido nodokļa iekasēšanas juridisko un tiesisko pamatu un netiešā veidā veicina krāpšanas nodokļu jomā apkarošanu, ir izklāstīti Direktīvā 2001/115/EK un pašlaik iekļauti "PVN direktīvā" 2006/112/EK. PVN direktīvas 237. pantā noteikts, ka Komisija iesniedz ziņojumu, vajadzības gadījumā kopā ar priekšlikumu, par nosacījumu grozīšanu attiecībā uz **rēķinu piesūtīšanu elektroniski**, lai ņemtu vērā tehnoloģijas pārmaiņas šajā jomā. Izskatāmajā direktīvas priekšlikumā Komisija norāda, ka sākotnējie noteikumi nav nodrošinājuši tiem noteikto mērķu izpildi. Tādēļ tā izmanto izdevību **paplašināt priekšlikumu darbības jomu**, lai novērstu trūkumus minētajā jomā.

2.2. Jauno noteikumu kopums balstās uz četriem pamatmērķiem: vienkāršot noteikumus, lai samazinātu uzņēmumu administratīvo slogu; atbalstīt MVU; e-rēķinu plašāka izmantošana un, visbeidzot, veicināt krāpšanas PVN jomā apkarošanu. Uzdevums, protams, nav viegls, tomēr Komisija ķērās pie tā risināšanas ar vislabākajiem nodomiem. Rezultāti būs atkarīgi no valstu administrācijas iestāžu labās gribas un efektivitātes, lai praksē īstenotu direktīvas noteikumus.

2.3. **Administratīvā sloga samazināšana** ir uzdevums, ko Komisija uzņēmas, pieņemot 2007. gada "rīcības plānu". Iekļaujot **rēķina piesūtīšanu elektroniski** pasākumu paketē, kas vērsti uz labāku regulējumu nolūkā atvieglot uzņēmumu birokrātisko slogu, Komisija ar šo priekšlikumu vēlas sasniegt divkāršu mērķi: pirmkārt, nodrošināt, lai nodokļu iestādes e-rēķiniem piešķirtu tādu pašu pierādījuma vērtību, kāda ir

rēķiniem papīra formātā; otrkārt, izveidot saskaņotu noteikumu kopumu, kuru mērķis ir samazināt DV pašreizējās manevrēšanas iespējas, jo īpaši saistībā ar pašsertifikāciju.

2.4. Attiecībā uz MVU Komiteja īpaši atzinīgi vērtē divus pasākumus: pirmkārt, pasākumu, ar ko paredzēts paplašināt **vienkāršotu rēķinu** izmantošanu, un, otrkārt, iespēju **deklarēt PVN, pamatojoties uz naudas līdzekļu uzskaiti**. Šiem pasākumiem vajadzētu samazināt izdevumus, vienkāršot procedūras un netiešā veidā arī iedrošināt MVU paplašināt un/vai atsākt pārrobežu darbību.

2.5. Priekšlikums jāuztver saistībā ar Lisabonas stratēģiju izaugsmei un nodarbinātībai un tam ir liela politiska nozīme, jo tas ļauj turpināt vienotā tirgus tālāku konsolidāciju. Šajā gadījumā **e-rēķinu plašāka izmantošana** un to saglabāšana palīdzēs tirdzniecības darījumiem kļūt ātrākiem, ļaujot uzņēmumiem izmantot jaunas iespējas un gūt labumu no jaunajām tehnoloģijām saistībā ar izmaksu samazināšanu un produktivitātes kāpumu, sevišķi pārkvalificējot resursus, kas tiek nodarbināti datu saņemšanai, reģistrēšanai un glabāšanai.

2.6. Lai veicinātu **krāpšanas apkarošanu**, Komisijas priekšlikumā, cenšoties novērst juridiskus šķēršļus saistībā ar e-rēķiniem, jo īpaši pārrobežu rēķiniem, paredzēts padarīt stingrākus noteikumus attiecībā uz rēķinu lomu PVN atskaitījumu veikšanā, vienlaikus paātrinot informācijas apmaiņu par Kopienas iekšējām piegādēm.

2.7. EESK uzskata, ka izskatāmo noteikumu kopums atbilst principiem, uz kuriem balstās priekšlikums, un visumā tos atbalsta; vienlaikus Komiteja vēlas izteikt dažas piezīmes un ierosinājumus, kuri, ja tos pieņem, uzlabos noteikumu praktiskās piemērošanas iespējas.

3. Galvenie ierosinātie pasākumi un piezīmes.

3.1. Jautājumā par **pārskatiem vai turpmākajiem maksājumiem** (64. pants, 2. punkts) jaunajos noteikumos paredzēts, ka **pastāvīga preču piegāde** laikposmā, kas pārsniedz vienu kalendāro mēnesi, un preces ir **atbrīvotas no PVN**, uzskatāma par veiktu katra kalendārā mēneša beigās. **Pakalpojumi, par ko jāmaksā PVN un ko pastāvīgi sniedz** laika posmā, kurš pārsniedz vienu gadu, uzskatāmi par sniegtiem katra kalendārā gada beigās. DV preču piegādēm vai sniegtajiem pakalpojumiem var piemērot parasto gada beigu termiņu "konkrētos gadījumos", kas neietilpst iepriekš minētajās kategorijās.

3.1.1. Vienkāršošana, ko ievieš minētie noteikumi, ir jāvērtē atzinīgi arī tāpēc, ka tā ļauj labāk kontrolēt pastāvīgus darījumus. Tomēr EESK pauž dažus iebildumus par DV doto iespēju direktīvā neparedzētajos gadījumos piemērot parasto gada beigu termiņu, jo tas kaitē saskaņošanai. Turklāt formulējuma vispārīgais raksturs varētu izraisīt apjukumu vai pat tikt apstrīdēts.

3.2. Saskaņā ar 67. a) pantu: ja atskaitāmais nodoklis kļūst iekasējams, saņemot maksājumu ("naudas līdzekļu uzskaitē"), dalībvalstis var noteikt, ka tiesības uz atskaitījumiem rodas, piegādājot preces vai sniedzot pakalpojumus, vai brīdī, kad izsniedz rēķinu. Šāda izvēle ir iespējama tikai tad, ja naudas līdzekļu uzskaites princips tiek piemērots nodokļu maksātājam un ja viņa gada apgrozījums nepārsniedz 2 miljonus *euro*.

3.2.1. Minētie noteikumi ievērojami vienkāršo procedūru MVU, kas piemēro naudas līdzekļu uzskaiti, kā arī uzņēmumiem, kuri veic nodokļa pašaprēķinu, bet nav saglabājuši rēķinu. Tomēr **DV** paredzēta **iespēja, nevis pienākums pieņemt šos noteikumus**. Tas ir vēl viens faktors, kas apdraud saskaņošanu un zināmā mērā arī vienlīdzīgas konkurences principu. Klātpievienotajā ziņojumā Komisija ierosina ierobežot izvēles pasākumus visām DV. Tomēr panta teksts ("var") nav viennozīmīgs attiecībā uz pausto nodomu.

3.3. Priekšlikuma 1.9. pantā ir minēta virkne grozījumu Direktīvas 2006/112/EK 178. panta a), c) un f) punktos. Visumā, lai varētu izmantot atskaitījumus, rēķiniem jābūt gatavotiem saskaņā ar PVN direktīvas XI sadaļas 3. nodaļas kritērijiem. Īsi sakot: kad piegādātājs iegrāmato PVN saskaņā ar naudas līdzekļu uzskaites principu, DV var atļaut saņēmējam nekavējoties izmantot tiesības veikt nodokļa atskaitījumu. Šis noteikums ievieš principu, kas veicina vienmērīgu darījumu plūsmu. Tomēr vēlreiz jāuzsver, ka DV dotā izvēles iespēja piemērot vai nepiemērot minēto noteikumu neveicina vēlamo saskaņošanu.

3.4. Virknei ieviesto pasākumu (181. un 182. panta atcelšana, jaunais 218. a) un 219. a) pants) vajadzētu atrisināt **uzņēmumu, kas piegādā preces vai sniedz pakalpojumus citiem uzņēmumiem**, problēmas. Pašlaik minētajiem uzņēmumiem jāievēro (principā, bet bieži vien ar interpretācijas grūtībām) tie **rēķinu piesūtīšanas noteikumi**, kas ir spēkā galamērķa DV. Ir ieviests saskaņotu priekšlikumu kopums gan attiecībā uz elektroniskajiem, gan papīra formāta rēķiniem, kurus varēs izmantot visā ES. To pašu var teikt par **rēķinu piesūtīšanu privātpersonām**, kurām piemēro noteikumus, kas ir spēkā nodokļa uzlikšanas vietā.

3.4.1. Jaunie noteikumi attiecas uz **vienkāršotiem rēķiniem**, kurus var atļaut atsevišķos gadījumos, galvenokārt, kad summa, kam uzliekams nodoklis, nepārsniedz 200 *euro* un kad preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana ir atbrīvota no nodokļa bez tiesībām atskaitīt. Šī iespēja kļūst par pienākumu, ko DV var prasīt no preču vai pakalpojumu piegādātājiem savā teritorijā.

3.4.2. Atšķirība starp detalizētu rēķinu un vienkāršotu rēķinu ir to iespējamajā izmantošanā. Detalizētais rēķins paredzēts, lai izmantotu tiesības veikt atskaitījumus, bet vienkāršotajam rēķinam principā nav šīs funkcijas, izņemot atļautos gadījumus, kas aprobežojas ar DV teritoriju. Ieviestie jauninājumi ir saskaņoti ar Komisijas vēlmi vienkāršot procedūras un atvieglot uzņēmumu slogu, bet vēlreiz jāuzsver, ka dažādas izvēles iespējas, kas dotas DV, ir pret saskaņošanas principu. Tā ir acīmredzama pazīme, ka DV vidū joprojām pastāv pretestība pieņemt vienotas procedūras un administratīvas sistēmas. Vienkāršotu rēķinu tiesiskā regulējuma jomā būtu jāizvēlas nevis alternatīvi noteikumi, kā tas pašlaik paredzēts direktīvas priekšlikumā, bet gan obligātas normas, lai papildu izmaksas nerastos tiem uzņēmumiem, kas veic uzņēmējdarbību vairākās dalībvalstīs un kuriem būtu jāievēro atšķirīgi noteikumi.

3.5. Dalībvalstis var noteikt rēķinu piesūtīšanas termiņus tiem nodokļu maksātājiem, kuri piegādā preces un sniedz pakalpojumus šo valstu teritorijā. Direktīvas priekšlikumā paredzēts Direktīvas 2006/112/EK 222. pantā noteikt šā termiņa ierobežojumu, nosakot, ka rēķins jāizsniedz ne vēlāk kā līdz nākamā mēneša 15. datumam pēc mēneša, kad noticis ar nodokli apliekamais darījums. Komiteja uzskata, ka daudzām nozarēm, piemēram, būvniecībai, šāds termiņš ir pārāk īss, un iesaka, vai nu atteikties no minētajām izmaiņām un tātad atstāt 222. pantu negrozītu, vai arī termiņu rēķina piesūtīšanai pagarināt vismaz līdz diviem mēnešiem.

3.6. Virkne jaunu noteikumu skar ar nodokli apliekamo vai neapliekamo darījumu **uzskaites, grāmatvedības un glabā-**

šanas (tostarp elektroniskās) **kārtību**. EESK nav īpašu piezīmju šajā jautājumā. Izņēmums ir DV dotā iespēja uzlikt pienākumu **tulkot noteiktus rēķinus to valsts valodā**. Šis pienākums jau pastāv dažās valstīs, tomēr tas ir ievērojams papildu slogs uzņēmumiem.

3.7. Svarīgs jauninājums ir ieviests jaunajā 249. pantā saistībā ar **kontrolēm**. Sākotnējais formulējums ļauj piekļūt rēķinu elektroniskajam arhīvam vienīgi to valstu iestādēm, kurās uzņēmums atrodas. Jaunajā tekstā ir ierosināts **attiecināt piekļuvi arī uz citu DV iestādēm**, kurās maksājams PVN. Tiek atcelts arī pašlaik spēkā esošs ierobežojums, ar kuru saskaņā valsts iestādēm ir piekļuves iespēja "ciktāl tas ir vajadzīgs kontroles nolūkā".

3.7.1. EESK uzskata, ka piekļuves iespēju attiecināšana arī uz citas DV iestādēm bez ierobežojama nozīmē **piešķirt tiesības, kas neietilpst noteikumu par administratīvo sadarbības darbības jomā**. Pašlaik nav neviena noteikuma, ar ko saskaņā ārvalstu administrācijai ar attiecīgās valsts tiesu iestādes atļauju vai bez tās būtu iespēja noprotināt savu valstspiederīgo vai izdarīt kratīšanu viņa īpašumā. Jaunais noteikums ievieš **konceptiju, kas atbilst elektroniskā veidā veiktajai kratīšanai**. Turklāt ir grūti iedomāties, kā ir iespējams piekļūt elektroniskajam arhīvam, iepazīstoties vienīgi ar attiecīgajiem interesējošiem datiem, bet nepievēršot uzmanību citiem, kas nav saistīti ar meklējumu iemesliem.

3.8. Nobeigumā EESK atzinīgi novērtē to, ka Komisija ir devusi jaunu impulsu jau iesāktajam darbam, lai vienkāršotu procedūras, atvieglotu administratīvo un grāmatvedības slogu un stingrāk apkarotu krāpšanu. Komiteja tomēr pauž neizpratni par vājo progresu noteikumu saskaņošanas jomā, vienlaikus atzīstot grūtības, ko rada DV pretestība. Komitejai ir juridiska rakstura un principiālas iebildes pret noteikumiem saistībā ar piekļuvi elektroniskajam arhīvam.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par savvaļas putnu aizsardzību” (kodificēta versija)

COM(2009) 129 galīgā redakcija – 2009/0043 (COD)

(2009/C 306/18)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punktu 2009. gada 3. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par savvaļas putnu aizsardzību (kodificēta versija)”

Tā kā priekšlikuma saturs pilnībā ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 1997. gada 25. maijā pieņemtajā atzinumā (*), kā arī 1994. gada 5. septembrī pieņemtajā atzinumā (**) un 2008. gada 22. aprīlī pieņemtajā atzinumā (***), Komiteja 454. plenārsesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 110 balsīm par un 5 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajos dokumentos.

Briselē, 2009. gada 3. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Mario SEPI

(*) Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par putnu aizsardzību”, OV C 152, 29.06.1977., 3. lpp.

(**) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību”, OV C 393, 31.12.1994., 93. lpp.

(***) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pielāgošana saskaņā ar regulatīvo kontroles procedūru. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko Padomes Direktīvu 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību groza attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām”, OV C 211, 19.08.2008., 46. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai ar ko paredz vispārējus noteikumus Kopienas finansiāla atbalsta piešķiršanai Eiropas komunikāciju tīklu jomā” (kodificēta versija)

COM(2009) 113 galīgā redakcija – 2009/0037 (COD)

(2009/C 306/19)

2009. gada 26. maijā saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 156. pantu Padome nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai ar ko paredz vispārējus noteikumus Kopienas finansiāla atbalsta piešķiršanai Eiropas komunikāciju tīklu jomā” (kodifikuota redakcija)

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 454. plenārsesijā, kas notika 2009. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 112 balsīm par un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2009. gada 10. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

2009/C 306/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai (<i>Euratom</i>) par Kopienas kodoldrošības sistēmas pamatstruktūru izveidošanu" COM(2008) 790 galīgā redakcija – 2008/0231 (CNS)	56
2009/C 306/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par transplantācijai paredzētu cilvēku orgānu kvalitātes un drošības standartiem" COM(2008) 818 galīgā redakcija – 2008/0238 (COD)	64
2009/C 306/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par darba ņēmēju aizsardzību pret risku, kas saistīts ar pakļaušanu azbesta iedarbībai darba vietā" COM(2009) 71 galīgā redakcija/2 – 2006/0222 (COD)	68
2009/C 306/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sammita par nodarbinātības jautājumiem rezultāti"	70
2009/C 306/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu attiecībā uz rēķinu piesūtīšanas noteikumiem" COM(2009) 21 galīgā redakcija – 2009/0009 (CNS)	76
2009/C 306/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par savvaļas putnu aizsardzību" (kodificēta versija) COM(2009) 129 galīgā redakcija – 2009/0043 (COD)	79
2009/C 306/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai ar ko paredz vispārējus noteikumus Kopienas finansiāla atbalsta piešķiršanai Eiropas komunikāciju tīklu jomā" (kodificēta versija) COM(2009) 113 galīgā redakcija – 2009/0037 (COD)	80

